

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Boris Gulčík

Práva a povinnosti členov družstva

Diplomová práca

Olomouc 2014

„Prehlasujem, že som diplomovú prácu na tému *Práva a povinnosti členov družstva* vypracoval samostatne a citoval som všetky použité zdroje.“

V Čadci dňa 24. júna 2014

Boris Gulčík

Moje poďakovanie patrí Mgr. Michalovi Černému, Ph.D., za odborné vedenie diplomovej práce, ochotný prístup, cenné rady a pripomienky, ktorými mi pomohol k spracovaniu danej témy.

Veľké ďakujem patrí tiež mojej rodine, ktorá ma pri tvorbe tejto diplomovej práce i v priebehu celého štúdia neúnavne podporovala.

Obsah

Zoznam použitých skratiek.....	6
Úvod	7
1 Základné pojmy	9
1.1 Teória podnikania pomocou združenia osôb do novej právnickej osoby	9
1.1.1 Obecné východiská	9
1.1.2 Koncept právnickej osoby.....	9
1.2 Družstvo	11
1.2.1 Pojem družstva.....	11
1.2.2 Stručný náčrt historického vývoja českého družstevného práva.....	12
1.2.3 Charakteristika družstva v poňatí zákona č. 513/1991 Sb.	17
1.2.4 Zmeny v úprave družstva v zmysle zákona č. 90/2012 Sb.	20
2 Obecné otázky členstva v družstve.....	26
2.1 Členský podiel a družstevný podiel	27
2.2 Vznik členstva v družstve	30
2.2.1 Originárny vznik členstva	34
2.2.2 Derivatívny vznik členstva.....	35
2.3 Zánik členstva v družstve.....	40
3 Súbor práv a povinností člena družstva	49
3.1 Jednotlivé majetkové práva a povinnosti člena družstva.....	49
3.1.1 Vkladová povinnosť a ďalšia majetková účasť.....	49
3.1.2 Právo na podiel na zisku	55
3.1.3 Uhradzovacia povinnosť	56
3.1.4 Právo na vyrovnací podiel.....	57
3.1.5 Právo na podiel na likvidačnom zostatku	60
3.2 Jednotlivé nemajetkové práva a povinnosti člena družstva	63

3.2.1 Actio pro socio – členská žaloba.....	63
3.2.2 Účasť na riadení a kontrole činnosti družstva.....	64
3.2.3 Povinnosť dodržiavať stanovy a rozhodnutia orgánov družstva.....	68
3.2.4 Právo na informácie (zoznam členov)	68
3.2.5 Povinnosti pracovnej povahy	70
3.3 Exkurz do slovenskej právnej úpravy členstva v družstve	70
Záver.....	74
Zoznam použitých zdrojov	76
Abstrakt	80
Zoznam kľúčových slov	81

Zoznam použitých skratiek

InsZ	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v znení neskorších predpisov
LPS	usnesení předsednictva ČNR o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, uveřejněné pod č. 2/1993 Sb.
Nariadenie o EDS	nařízení Rady ES č. 1435/2003, o statutu evropské družstevní společnosti
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v znení neskorších predpisov
ObZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v historickom znení účinnom ku dňu 31. december 2013
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v znení neskorších predpisov
OZ	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v historickom znení účinnom ku dňu 31. december 2013
SOBZ	zákon č. 513/1991 Zb., obchodný zákonník, v znení neskorších predpisov (slovenský obchodný zákonník)
Zákon o premenách	zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, v znení neskorších predpisov
ZOK	zákon č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích, v znení neskorších predpisov
ZPr	zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v znení neskorších predpisov

Úvod

Problematika členských práv a povinností patří k rozsiahlej časti práva obchodných korporácií. Či už ide o spoločníkov obchodných spoločností, alebo členov družstva, z účasti na podnikaní prostredníctvom niektorej zo zákonných foriem združovania subjektov vyplýva celý rad vzájomne prepojených oprávnení a povinností. V prípade družstva, ktorého účel je primárne založený na plnení potrieb svojich členov, akcentuje dôraz na autonómiu členských záležitostí, s čím automaticky súvisí nutnosť dôslednej a priaznivej zákonnej úpravy. Vďaka prijatiu nového korporáčného predpisu v rámci rekodifikácie českého súkromného práva – zákona o obchodných korporáciách – bude možné pozorovať zmeny v povahe a kvalite členského vzťahu, preto sa chcem v tejto práci bližšie zamerať na analýzu predošlej i súčasnej právnej úpravy družstiev, ďalej previesť systémovú komparáciu novelizovaných inštitútov členského vzťahu s ich minulou podobou, ako aj priblížiť konkrétne sporné prvky členských práv a povinností dovedené z aktuálnej judikatúry českých súdov.

Nesporný význam majú družstevné korporácie i v dimenzii európskeho zoskupenia. Dôkazom je právne zakotvenie európskej družstevnej spoločnosti na úrovni práva Európskej únie prevedené s ohľadom na dotvorenie jednotného vnútorného trhu, a s tým spojenou tvorbou jednotného právneho rámca pre reorganizáciu družstiev. Samotná problematika európskeho družstva a zapojenia jeho zamestnancov do riadiaceho procesu je však natoľko rozsiahla, že jej podrobné spracovanie nebude možné zaradiť do tejto diplomovej práce. Predmetom tejto práce taktiež nebude problematika niektorých svojbytných foriem družstiev, ako sú družstvá sporiteľné, úverové, a poľnohospodárske, keďže ich platná právna úprava v samostatných zákonoch by si s ohľadom na svoj rozsah a špecifickosť vyžadovala osobitné hĺbkové spracovanie.

Pri tvorbe tejto diplomovej práce budem čerpať z viacerých názorových zdrojov. Na charakteristiku družstevnej úpravy v obchodnom zákonníku predovšetkým použijem argumentačné východiská doc. JUDr. Tomáša Dvořáka, PhD., porovnávané s právnymi názormi JUDr. Ing. Františka Helešica, CSc., DSc., MBA; doplňujúcim zdrojom bude komentár k družstevnej úprave v obchodnom zákonníku od autorov doc. JUDr. Ing. Milana Pekárka, CSc., a doc. JUDr. Ivany Štenglovej. Účinná právna úprava družstva bude prameniť z dôvodových správ k zákonu o obchodných korporáciách a novému občianskemu zákonníku, rozvíjaná komentármi JUDr. Filipa Cilečka a JUDr. Stanislava Antonína Marchala, CSc., v príslušných odborných publikáciách.

Z hľadiska obsahového členenia bude táto práca rozdelená do troch veľkých kapitol, ktoré budú ďalej členené do podkapitol. Predmetom prvej kapitoly bude pojednanie o obecných pojmových východiskách, spočívajúce v charakterizovaní teórie podnikania formou združovania osôb, definovaní pojmu právnickej osoby – osobitne družstva, a priblížení vývoja družstevnej legislatívy v priestore dnešnej Českej republiky a Slovenskej republiky, pričom dôraz sa kladie najmä na pojatí družstva v znení predošlej a súčasnej obchodnoprávnej úpravy. V súvislosti s rozborom relevantných právnych prameňov predpokladám hojné použitie historicko – popisnej metódy, pre účely zvýraznenia zmien v pojatí družstva i použitie metódy komparácie.

V druhej kapitole sa zameriam na obecné vymedzenie členstva v družstve pomocou popisnej a porovnávacjej metódy. Sústredím sa na porovnanie inštitútu členského podielu v pojatí obchodného zákonníka a novo formulovaného družstevného podielu podľa zákona o obchodných korporáciách, taktiež vymedzím zákonné možnosti vzniku a zániku členstva v družstve formou komparácie historickej a účinnej právnej úpravy družstiev s poukazom na príslušnú judikatúru českých súdov.

Tretia kapitola predstavuje najdôležitejšiu časť tejto práce. Pomocou metódy deskriptívnej analýzy a komparácie rozoberiem jednotlivé práva a povinnosti vyplývajúce z členstva v družstve, pričom sa zameriavam na zvýraznenie spoločných znakov ako aj obsahových rozdielov v ich povahe pred a po účinnosti novej súkromnoprávnej legislatívy, s doplnením o príslušné judikáty. Formou stručného nahliadnutia do slovenskej právnej úpravy účasti v družstve v tejto kapitole taktiež poukážem na parciálne odlišný vývoj niektorých aspektov účasti v družstve, ktorá bola v čase vzniku oboch samostatných republík na rovnakej legislatívnej úrovni.

1 Základné pojmy

1.1 Teória podnikania pomocou združenia osôb do novej právnickej osoby

1.1.1 Obecné východiská

Z hľadiska teoretickej koncepcie právnej subjektivity právny poriadok pôvodne vychádzal z idey, že subjektívne práva a povinnosti možno priznať len fyzickej osobe (človeku), teda výhradne za účelom ochrany a presadenia ľudských záujmov. Postupne sa však ukázalo, že objektívnym právom nemožno plne zaistiť každý záujem človeka ako individua, a to ani v prípade jeho spojenia sa s väčším počtom ľudí, typicky formou spoluvlastníctva. Jeden z najvýraznejších nedostatkov uvedenej koncepcie rezonoval najmä za situácie, kedy mal súhrn oprávnení alebo povinností slúžiť záujmom konkrétnej ľudskej pospolitosti.¹

V intenciách obchodného práva je aspekt pospolitej právnej subjektivity príznačný v prípade podnikateľa ako dominantného subjektu vstupujúceho do obchodnoprávných vzťahov.² Podnikatelia môžu uskutočňovať svoju činnosť buď individuálne ako fyzické osoby, alebo sa za účelom spoločného podnikania združovať. U spoločného podnikania je nutné rozlíšiť prípady, kedy sa toto združenie uskutočňuje na báze záväzkového zmluvného vzťahu bez vzniku nového právneho subjektu, od prípadov, kedy združením sa osôb za účelom podnikania vzniká nový subjekt, teda samostatná právnická osoba.³

1.1.2 Koncept právnickej osoby

Historicky sa vyvinuli dve základné východiská, na základe ktorých boli budované koncepcie právnickej osoby – teória fikcie a teória reality.⁴ Český právny poriadok vychádza primárne z *teórie fikcie*, ktorá považuje za jediný reálne existujúci typ osoby v právnom zmysle osobu fyzickú, avšak súčasne pripúšťa, že právo svojou právotvornou činnosťou môže

¹ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné 1*. 5. vydanie. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 172.

² Podnikateľom sa podľa legálnej definície uvedenej v ustanovení § 2 ods. 2 ObZ rozumela osoba zapísaná v obchodnom registri, osoba podnikajúca na základe živnostenského oprávnenia, osoba podnikajúca na základe iného než živnostenského oprávnenia podľa zvláštnych predpisov, a osoba uskutočňujúca poľnohospodársku výrobu zapísaná do evidencie podľa zvláštného predpisu; vedľa toho bol status podnikateľa ustanovením § 23 ObZ výslovne priznaný aj zahraničnej osobe, ktorá má oprávnenie podnikat' v zahraničí. Nová úprava obecné definuje podnikateľa ako osobu samostatne vykonávajúcu na vlastný účet a zodpovednosť zárobkovú činnosť živnostenským alebo obchodným spôsobom so zámerom činiť tak sústavne za účelom dosiahnutia zisku (§ 420 ods. 1 NOZ).

³ ŠVARC, Zbyněk a kol. *Základy obchodního práva*. 3. vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 60.

⁴ Okrem tzv. klasických teórií, medzi ktoré radíme práve teóriu fikcie a teóriu reality, sa vyvinulo množstvo moderných teórií právnických osôb, odrážajúcich spontánne vznikajúce názorové prúdy. [Podrobne viď: HURDÍK, Jan. *Právnické osoby a jejich typologie*. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 24 - 34.]

stanoviť právnu subjektivitu aj pre iné organizačné útvary; zatiaľ čo *teória reality*, v našom právnom priestore uplatňovaná len výnimočne⁵, vychádza z názoru, že právnické osoby ako samostatné organizačné útvary skutočne existujú, a právo túto skutočnosť iba berie na vedomie právne relevantným spôsobom.⁶

Označením „právnické osoby“ došlo k vytvoreniu právnej konštrukcie, ktorá stavia do kontradiktórnej pozície k osobám fyzickým (prirodzeným) umelé subjekty. V minulosti preto boli terminologicky označované ako „morálne osoby“, dnešnej praxi je však tento pojem z čias *obecného zákonníka občianskeho*⁷ z roku 1811 neznámy.⁸ Profilujúcimi znakmi právnickej osoby sú okrem majetkovej autonómie – spočívajúcej v schopnosti nadobúdať, mať a scudzovať majetok, nadobúdať majetkové práva a zaväzovať sa k povinnostiam majetkovej povahy – aj základné identifikačné znaky, ktorými sú názov, sídlo a predmet činnosti.⁹

Obecne možno povedať, že právnické osoby podliehajú viacerým teoretickým členeniam – tradične sa rozlišujú *právnické osoby súkromného práva* a *verejného práva* podľa povahy uplatňovaných právnych predpisov, právneho dôvodu ich vzniku a ich funkcie; *korporácie, nadácie a ústavy* v závislosti na faktickom základe právnickej osoby; a *právnické osoby ziskové* a *neziskové* v intenciách tvorby zisku a nakladania s ním.¹⁰ Uvedené kritériá sa navzájom prelínajú, preto možno jednotlivé právnické osoby posúdiť podľa ktoréhokoľvek z nich.¹¹

Základné pravidlo priznávajúce právnickým osobám štatút subjektu práva bolo v predošlej právnej úprave obsiahnuté v ustanovení § 18 OZ¹²; ktorý sa vzťahoval i na právnické osoby obchodného práva, keďže občianskoprávna úprava právnických osôb platila

⁵ Na princípe teórie reality sú v českom práve postavené len niektoré typy právnických osôb, typicky odborové organizácie a odborové združenia. [FIALA, Josef a kol. *Meritum - Občianské právo*. 1. vydanie. Praha: ASPI, 2006, s. 22 - 23]

⁶ Tamže.

⁷ Všeobecný zákonník občiansky z roku 1811, v orig. *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch* (skr. *ABGB*), je rakúsky občianskoprávny kódex vychádzajúci z koncepcie prirodzeného práva v ponímaní rímsko-právnej učenosti. Dodnes je považovaný za vynikajúce právne dielo založené na princípoch všeobecnosti a výlučnosti. [MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 1. vydanie. Praha: Linde, 1997, s. 166 - 167.]

⁸ ELIÁŠ, Karel, NYKODÝM, Jiří. In ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří (ed). *Občianský zákoník I. § 1 - 459. Komentář*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 210.

⁹ Tamže, s. 212.

¹⁰ Tamže, s. 213 - 217.

¹¹ ŠVESTKA, DVORÁK a kol.: *Občianské právo hmotné I...*, s. 179.

¹² § 18 ods. 1 OZ stanovil, že spôsobilosť mať práva a povinnosti majú i právnické osoby; v odseku 2 ďalej určoval, že právnickými osobami sú združenia fyzických alebo právnických osôb, účelové združenia majetku, jednotky územnej samosprávy, a iné subjekty o ktorých to stanoví zákon.

na základe § 1 ods. 2 ObZ¹³ aj pre právo obchodné.¹⁴ Obchodný zákonník konštituoval ako právnické osoby obchodné spoločnosti a družstvá, no tie nepredstavovali jedinú právnu formu určenú pre podnikanie.¹⁵ Nový občiansky zákonník ako centrálny súkromnoprávny kódex vymedzuje pojem právnickej osoby jednotne pre účely občianskeho i obchodného práva v ustanovení § 20 ods. 1 NOZ.¹⁶

1.2 Družstvo

1.2.1 Pojem družstva

Pojem družstva sa zrodil v prvej polovici 19. storočia vo Veľkej Británii, kde na základe ideí utopických socialistov Roberta Owena a Charlesa Fouriera vzniklo v meste Rochdale prvé družstvo na svete, takzvané *Rochdalské družstvo poctivých priekopníkov*, postavené na princípoch svojpomoci a vzájomnej spolupráce drobných živnostníkov. Z iniciatívy rochdalských tkáčov sa dňa 24. októbra 1844 vytvoril právny subjekt slúžiaci prioritne za účelom ekonomického prežitia voči iným podnikateľom, vzájomnej sociálnej pomoci a ochrany pred negatívnymi dôsledkami neregulovanej trhovej ekonomiky.¹⁷

Rochdalské družstevné hnutie od svojho založenia bojovalo s nepriazňou ostatných obchodníkov, no vďaka veľkému potenciálu tejto novej formy združenia občanov, najmä v oblasti rôznorodosti predmetu činnosti, neustále rástlo a dodnes patrí medzi najväčšie anglické družstvá.¹⁸ Myšlienka rochdalského spotrebného družstevníctva spočívajúca v rovnosti a otvorenosti členstva sa pomerne rýchlo ujala a začala sa rozširovať aj do ďalších krajín sveta.¹⁹

Zhruba v rovnakom čase sa v európskych podmienkach tvorila ďalšia družstevná platforma, na rozdiel od rochdalských tkáčov však nešlo o spotrebné družstvo. Z dôvodu obrany drobných roľníkov a remeselníkov pred úžerou vznikol dňa 9. februára 1845 v Sobotišti na východnom Slovensku *gazdovský spolok* pod vedením Samuela Jurkoviča. Toto

¹³ § 1 ods. 2 ObZ veta druhá vymedzovala subsidiaritu predpisov práva občianskeho vo vzťahu k obchodnému zákonníku nasledovne: „*Nelze - li některé otázky řešit podle těchto ustanovení, řeší se podle předpisů práva občanského.*“

¹⁴ ELIÁŠ, NYKODÝM. In ŠVESTKA, SPÁČIL (ed): *Občanský zákoník I...*, s. 210.

¹⁵ V praxi bývali za účelom podnikania využívané i združenia, tiché spoločenstvá, záujmové združenia právnických osôb, a niekedy i *konzorciá* vytvorené pre dočasné podnikateľské účely na základe inominátnej zmluvy. [VEČERKOVÁ, Eva a kol. *MERITUM - Obchodní právo*. 2. vydanie. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 192 - 193.]

¹⁶ § 20 ods. 1 NOZ stanovuje, že právnická osoba je organizovaný útvar, o ktorom zákon stanoví, že má právnu osobnosť, alebo ktorého právnu osobnosť zákon uzná.

¹⁷ DVOŘÁK, Tomáš. *Družstevní právo*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2001, s. 3.

¹⁸ PÉNZEŠ, Peter. K 160. výročiu založenia prvého úverového družstva. *Mezinárodní a srovnávací právní revue*, 2005, roč. 5, č. 14, s. 145 - 160.

¹⁹ DVOŘÁK: *Družstevní právo...*, s. 3.

úverové družstvo, založené na podobných družstevných zásadách²⁰, avšak s výraznými znakmi národnej a občianskej angažovanosti, bolo samostatným družstevným prúdom s nesporným významom pre rozvoj európskeho družstevného práva.²¹

1.2.2 Stručný náčrt historického vývoja českého družstevného práva

Na území Čiech a Moravy sa družstevníctvo vyvíja viac než 150 rokov. Za doby Rakúsko – Uhorskej monarchie ešte neexistovala samostatná právna úprava. Pokým nedošlo k diferenciacii právnej regulácie špecifických družstevných vzťahov, bolo družstevníctvo upravené predpismi o spolkoch – už v dobe prijatia zákona č. 253/1852 r. z. (ríšskeho zákonníka), *o spolcích*, začali vznikať družstevné záložne.²² Prvou tunajšou záložňou bola *Záložná kasa*, založená v roku 1858 vo Vlašimi na základe koncepcie malých peňažných družstiev propagovanej Raiffeisenom a Kampelíkom²³. Masívny nástup takzvaných *raiffeisenek* a *kampeliček* bol podmienený priaznivou odozvou verejnosti na základnú myšlienku družstevného úverového systému, spočívajúceho vo vložení peňažných prostriedkov drobných poľnohospodárov, robotníkov a živnostníkov do malých úverových záložní, a následnom poskytovaní potrebných finančných zdrojov vo forme výhodných pôžičiek za nízky úrok.²⁴

Rozvoj „pravých“ družstiev nastal až v posledných desaťročiach devätnásteho storočia, aj keď niektorí autori priznávajú status prvého družstva na území Čiech *Potravnímu a úspornému spolku* založenému v Prahe už v roku 1847; v tejto súvislosti nemožno opomenúť ani prvé výrobné družstvo, ktorým sa roku 1892 stalo *Výrobní družstvo Kovo Věšín*.²⁵ Esenciálnym zdrojom družstevného práva sa stal zákon č. 70/1873 r. z., *o výdělkových a hospodářských společenstvech*²⁶, ktorý po doplnení zákonom č. 133/1903 r. z., *o revizi společenstev výdělkových a hospodářských a jiných spolků*, platil na českom území až do roku 1949 pre poľnohospodárske družstvá, a až do roku 1954 pre ostatné družstvá.²⁷

²⁰ Rovnako ako v prípade rochdalského družstva dominovala družstevná demokracia a rovnosť členov, samospráva družstevných záležitostí a svojpomoc členov.

²¹ HELEŠIC, František. *Základy teorie evropského a českého družstevního práva*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 5 - 7.

²² ŘÍMALOVÁ, Olga, HOLEJŠOVSKÝ, Josef. *Družstva*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 1.

²³ Fridrich Wilhelm Raiffeisen (1818 - 1888) a Dr. František Cyril Kampelík (1805 - 1872) boli teoretikmi družstevníctva a zaoberali sa najmä otázkou riešenia problémov uplatňovania družstevných myšlienok v praxi. [HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 4.]

²⁴ DVOŘÁK: *Družstevní právo...*, s. 3.

²⁵ ELIÁŠ, Karel a kol. *Kurs obchodního práva. Obchodní společnosti a družstva*. 6. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 404.

²⁶ V Rakúsku platí tento predpis dodnes.

²⁷ ŘÍMALOVÁ, HOLEJŠOVSKÝ: *Družstva...*, s. 2.

Po vzniku prvej československej republiky v roku 1918 došlo k recipovaniu právnej úpravy družstevníctva z čias monarchie zákonom č. 11/1918 Sb. z. a n. (sbírky zákonů a nařízení), *o zřízení samostatného státu československého*, v rozsahu říšských a zemských predpisov platných na území českých zemí ku dňu 28. októbra 1918. Vytvoril sa tak právny dualizmus i v oblasti družstevného práva, keďže na území Slovenska a Podkarpatskej Rusi platili prebraté uhorské právne predpisy.²⁸ Pôvodné zákony boli doplnené radou vykonávajúcich predpisov²⁹ za účelom spresnenia činnosti družstevných záložní, vytvorenia osobitného právneho základu pre jednotlivé typy družstiev, a posilnenia vnímania družstiev verejnosťou v intenciách ich dôveryhodnosti.³⁰

Vďaka skutočnosti, že družstvá umožňovali občanom združovať prostriedky k cieľom, ktoré by samostatne nemohli dosiahnuť, sa družstevníctvo pomerne rýchlo stalo stabilnou vnútorne organizovanou samosprávnou sústavou.³¹ Získalo status významného občianskeho, hospodárskeho a sociálneho činiteľa, ktorý pretrval i po nútenej reorganizácii učinenej nacistickými okupantmi v roku 1942.³²

Ďalší rozkvet družstiev v Československu v povojnových časoch mal však krátke trvanie. Nový režim nastupujúci k moci vo februári 1948 neakceptoval súkromnoprávnu povahu družstevníctva operujúcu súkromným vlastníctvom, a tak až na niektoré výnimky³³ došlo k likvidácii družstiev živnostenského charakteru; ako aj k zoštátneniu družstevných záložní, ktoré boli v roku 1952 administratívne zlúčené do štátnych sporiteľní.³⁴ Legislatívne kroky sa v tomto období zamerali na odstránenie právneho dualizmu právnej úpravy družstevníctva³⁵ v českých zemiach a na Slovensku, a na oddelenie právneho režimu poľnohospodárskych družstiev a družstiev nepoľnohospodárskych.³⁶

²⁸ Konkrétne *Zákonný článok XXXVII. Uhorského obchodného zákonníka* z roku 1875, prevzatý pod názvom *Slovenský obchodný zákonník*. [DVOŘÁK: *Družstevní právo...*, s. 4.]

²⁹ Zákon č. 210/1919 Sb. z. a n., *o úpravě poměrů družstev na Slovensku*; zákon č. 84/1922 Sb. z. a n., *o státní záruce svazem družstev živnostenských*; zákon č. 85/1922 Sb. z. a n., *o státní záruce zemědělským družstvům, s výjimkou družstva úvěrního a konzumního*; zákon č. 87/1922 Sb. z. a n., *o státní záruce dělnickým výrobním a pracovním družstvům*; zákon č. 238/1924 Sb. z. a n., *kterým se zřizuje Všeobecný fond peněžních ústavů v republice Československé*; zákon č. 279/1924 Sb. z. a n., *o přeměně společností s ručením omezeným v družstva*; zákon č. 130/1926 Sb. z. a n., *o úpravě poměrů družstev Podkarpatské Rusi*; a vládné nariadenie č. 169/1933 Sb. z. a n., *kterým se vydávají zvláštní předpisy o záložních a úvěrních spolcích, úvěrních společenstvech (družstvech), hospodářských a živnostenských družstvech úvěrních a jejich svazech*.

³⁰ ŘÍMALOVÁ, HOLEJŠOVSKÝ: *Družstva...*, s. 2 - 3.

³¹ HELEŠIC, František. *Obecné otázky evropského a českého družstevního práva*. 1. vydanie. Praha: Družstevní asociace České republiky, 2005, s. 8 - 9.

³² ŘÍMALOVÁ, HOLEJŠOVSKÝ: *Družstva...*, s. 3.

³³ Typickým príkladom sú poľnohospodárske družstvá, ktoré spadali do ideovej koncepcie realizovanej násilnou kolektivizáciou, a preto boli v prevažnej väčšine zachované. [DVOŘÁK: *Družstevní právo...*, s. 5.]

³⁴ Tamže.

³⁵ Zákon č. 187/1948 Sb., *o Ústřední radě družstev*.

³⁶ Zákony č. 69/1949 Sb., *o jednotných zemědělských družstvech*, č. 53/1954 Sb., *o lidových družstvech a družstevních organizacích*, a č. 49/1959 Sb., *o jednotných zemědělských družstvech*.

Výsledkom štátnej politiky síce bola existencia poľnohospodárskych, bytových, výrobných a spotrebných družstiev, no fakticky sa väčšina základných družstevných princípov neuplatňovala – keďže prakticky neexistovali rozdiely medzi zamestnancami štátnych podnikov a členov družstiev, členstvo sa stalo formálnym aktom bez reálneho významu.³⁷ V priebehu nasledujúcich desaťročí nebol záujem na komplexnom systémovom riešení nevhodného smerovania družstevníctva. Tento právny stav zostal zachovaný aj po prijatí novej právnej úpravy družstiev³⁸ v rámci ekonomickej prestavby Československa prebiehajúcej v osemdesiatych rokoch minulého storočia.³⁹

Po zmene spoločenských pomerov v roku 1989 boli prijaté nové družstevné zákony⁴⁰, ktoré predstavovali výrazný krok k renesancii deformovaných družstevných princípov, medzi inými možnosť voľby predmetu činnosti družstva bez obmedzení, zrušenie predošlého povinného povoločovacieho režimu pri vzniku družstva, zrušenie povinnosti k členstvu, obnovenie inštitútu členských podielov, ako aj dobrovoľnosť združovania družstiev.⁴¹ Táto úprava mala však len prechodný význam, pretože 1. januára 1992 nadobudol účinnosť nový zákon č. 513/1991 Sb., *obchodní zákoník*⁴², ktorého ustanovenie § 772 zrušilo dovtedajšie družstevné zákony.⁴³

Idea českého družstevníctva v novom zákone bola postavená na zásadách *dobrovoľnosti členstva* (nikoho nemožno nútiť aby sa členom družstva stal a aby ním proti svojej vôli zostával), *kolektivismu* (družstvo je kolektívom neuzatvoreného počtu členov založené na ich vzájomnej spolupráci, čo vylučuje existenciu jednočlenného družstva), *družstevnej demokracie* (v družstve sa rozhoduje na členskej schôdzi väčšinou hlasov počítanou podľa počtu hláv a nie podľa veľkosti majetkovej účasti jednotlivých členov – každý člen má jeden hlas bez ohľadu na veľkosť svojho členského podielu; rozhoduje teda väčšina a menšina je povinná sa tomuto rozhodnutiu podriadiť pri zachovaní možnosti domáhať sa v prípade porušenia práv nápravy súdnou cestou) a *rovnosti členov* (každý člen družstva má rovnaké práva a povinnosti, pokiaľ zákon alebo stanovy neurčujú inak).⁴⁴

³⁷ DVOŘÁK: *Družstevní právo...*, s. 6.

³⁸ Zákon č. 90/1988 Sb., *o zemědělském družstevnictví*, a zákon č. 94/1988 Sb., *o bytovém, spotřebním, výrobním a jiném družstevnictví*.

³⁹ ŘÍMALOVÁ, HOLEJŠOVSKÝ: *Družstva...*, s. 6.

⁴⁰ Zákon č. 162/1990 Sb., *o zemědělském družstevnictví*, a zákon č. 176/1990 Sb., *o bytovém, spotřebním, výrobním a jiném družstevnictví*.

⁴¹ DVOŘÁK: *Družstevní právo...*, s. 7.

⁴² Obchodný zákoník v znení neskorších novelizácií platí na území Slovenskej republiky dodnes.

⁴³ ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 405.

⁴⁴ Tamže, s. 402 - 403.

Na vývoj družstiev mal v reformných deväťdesiatych rokoch zásadný vplyv proces reštitúcií, ktorý dopadal na poľnohospodárske družstvá v dôsledku obnovy pôvodných vlastníckych práv k poľnohospodárskemu majetku na základe zákona č. 229/1991 Sb., *o úprave vlastníckych vzťahů k půdě a jinému zemědělskému majetku*; taktiež došlo k uplatňovaniu nepoľnohospodárskych družstevných reštitúcií v dôsledku prijatia zákona č. 42/1992 Sb., *o zmírnění následků některých majetkových křivd*.⁴⁵ Významným faktorom bolo nesporne i prijatie zákona č. 42/1992 Sb., *o úprave majetkových vzťahů a vypořádání majetkových nároků v družstvech*, ktorý koncipoval proces transformácie družstiev na myšlienke dôslednej reštitúcie pôvodných majetkových nárokov reštituentov, čo finálne mohlo viesť až k úplnej likvidácii poľnohospodárskych družstiev. Vyššie uvedené právne normy mali spoločne za následok opätovné trieštenie družstevnej úpravy a faktické zhoršenie postavenia družstevníctva v novo formovanej ekonomike.⁴⁶

Družstevná úprava v praxi nebola unifikovaná, pretože družstiev sa pomerne úzko týkal i zákon č. 87/1995 Sb., *o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících*, ktorým bol po viac než štyridsiatich rokoch znovu povolený vznik a činnosť družstevných záložní, taktiež zákon č. 72/1994 Sb., *o vlastnictví bytů*, a v neposlednom rade i *občanský zákoník* (zákon č. 40/1964 Sb.).⁴⁷ Problematiky družstiev sa dotýkal i zákon č. 363/1999 Sb., *o pojišťovnictví a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů*, ktorý umožňoval založenie poisťovne v právnej forme družstva.⁴⁸

V dôsledku členstva Českej republiky v Európskej únii sa do českej právnej úpravy premietla i úniijná družstevná úprava – viac než desaťročná snaha o vytvorenie jednotnej nadnárodnej úpravy družstva vyústila do vydania *nariadenia Rady ES č. 1453/2003 zo dňa 22.07.2003, o štatúte európskej družstevnej spoločnosti*⁴⁹, doplneného *smernicou Rady ES č. 2003/72 zo dňa 22.07.2003, ktorou sa upravuje zapojenie zamestnancov do záležitostí európskej družstevnej spoločnosti*⁵⁰; na tieto predpisy nadviazal český transpozičný zákon č. 307/2006 Sb., *o evropské družstevní společnosti*, ktorý upravuje otázky zvlášť určené Nariadením o EDS k špeciálnej úprave. Subjekt českého práva sa tak môže stať súčasťou

⁴⁵ ŘÍMALOVÁ, HOLEJŠOVSKÝ: *Družstva...*, s. 7.

⁴⁶ DVOŘÁK: *Družstevní právo...*, s. 7 - 8.

⁴⁷ ELIÁŠ a kol: *Kurs obchodního práva...*, s. 405.

⁴⁸ DVOŘÁK: *Družstevní právo...*, s. 14.

⁴⁹ [K európskemu družstvu podrobne vid': HELEŠIC, František. *Družstevní právo v kostce*. 1. vydanie. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 151 - 183.]

⁵⁰ [K otázke zapojenia zamestnancov európskeho družstva podrobne vid': HELEŠIC, František. *Základy teorie...*, s. 302 - 322.]

nielen vnútroštátneho družstevníctva (v prípade členstva v obecnom družstve) ale i nadnárodnej družstevnej korporácie (ktorou je práve európske družstvo).⁵¹

Úprava družstevných vzťahov obchodným zákonníkom však určitým spôsobom predstavovala krok späť v družstevnej legislatíve – nedošlo totiž k vytvoreniu priestoru pre obnovu svojpomocných neziskových družstiev, zákon neobsahoval ani základnú úpravu naddružstevnej organizovanosti, zanikla zákonná povinnosť centrálnych orgánov štátu prejednávateľ so zástupcami družstevníctva návrhy zákonov a ďalších právnych predpisov týkajúcich sa družstevníctva, navyše úprava družstevných vzťahov bola nevhodne stručná a medzerovitá v porovnaní s úpravou vzťahov obchodných spoločností v tomto zákone.⁵²

Nedokonalosť obchodnoprávnej úpravy v spojení s nesyستémovosťou jednotlivých inštitútov a množstvom prevedených novelizácií obchodného zákonníka viedli k legislatívnym úvahám o novom jednotnom predpise obchodného práva, čo priamoúmerne súviselo s projektom pripravovaného súkromnoprávneho kódexu.⁵³ Vyústením dlhoročného procesu rekodifikácie súkromného práva bol i nový zákon č. 90/2012 Sb., *o obchodných spoločnostiach a družstvech (zákon o obchodných korporáciach)*, ako základný obchodnoprávny predpis nahradzujúci doterajší obchodný zákonník. Nový zákon sa v súlade s legislatívnou koncepciou zameriava výlučne na problematiku obchodných korporácií – teda obchodných spoločností a družstiev – za súčasného presunu viacerých právom regulovaných oblastí do nového kódexu súkromného práva (zákon č. 89/2012 Sb., *občiansky zákoník*).⁵⁴

Historickým inšpiračným zdrojom novej právnej úpravy družstiev je predovšetkým *zákon o výdělkových a hospodárskych spoločnostiach*, pričom sa prihliada k vývoju novšieho zákonodarstva (okrem iného k Nariadeniu o EDS), k názorom právnej teórie a k stanoviskám predstaviteľov organizovanej časti českého družstevníctva združenej v členských zväzoch. Po vecnej stránke sa rešpektuje princíp novej úpravy, podľa ktorej sa nový občiansky zákoník ako *lex generalis* stáva základným zákonom českého súkromného práva, a obecná úprava právnických osôb je subsidiárne využiteľná i pre družstvá.⁵⁵

⁵¹ ELIÁŠ a kol: *Kurs obchodního práva...*, s. 489.

⁵² HELEŠIC, František. *Základy teorie...*, s. 105.

⁵³ HAVEL, Bohumil a kol. *Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vydanie. Ostrava: Sagit, 2012, s. 23 - 24.

⁵⁴ Do zákona o obchodných korporáciách nie je z obchodného zákonníka prevzaté vymedzenie základných pojmov (podnik, pobočka, firma, prokúra, obchodné tajomstvo, vlastný kapitál, obchodné imanie, obchodný majetok), časť ustanovení o obchodných spoločnostiach (najmä likvidácia obchodných spoločností, či možnosť sukcesívneho založenia akciovej spoločnosti), finančné zaistenie, problematika hospodárskej súťaže a nekalej súťaže, úprava obchodného registra, a ustanovenia o obchodných záväzkových vzťahoch (vrátane úpravy fakultatívnych obchodov). [HAVEL: *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 18 - 23.]

⁵⁵ MARCHAL, Stanislav A. In BĚLOHLÁVEK, Alexander J. (ed). *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. 1. vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, s. 2301.

1.2.3 Charakteristika družstva v poňatí zákona č. 513/1991 Sb.

Právna úprava družstiev v obchodnom zákonníku z roku 1991 účinného do 31.12.2013 bola zapracovaná do druhej hlavy druhej časti predmetného zákona, a to v rozsahu ustanovení § 221 až 260.⁵⁶ *Družstvo* v poňatí predošlej obchodnoprávnej úpravy predstavovalo spoločenstvo neuzatvorených osôb založené za účelom podnikania alebo zaistovania hospodárskych, sociálnych alebo iných potrieb družstva (§ 221 ods. 1 ObZ).⁵⁷ Podľa ustanovenia § 221 ods. 4 ObZ muselo mať družstvo najmenej 5 členov alebo 2 právnické osoby. Družstvo bolo právnickou osobou a obligatórne sa zapisovalo do obchodného registra (§ 34 ods. 1 písm. a) ObZ). Družstvo malo vždy právne postavenie podnikateľa bez ohľadu na zvolený predmet podnikania (§ 2 ods. 2 písm. a) ObZ) i v prípade, že podnikateľskú činnosť vôbec nevykonávalo, alebo bolo priamo založené za iným než podnikateľským účelom. Pokiaľ bolo družstvo založené za nepodnikateľským účelom, potom jeho činnosť musela smerovať k podpore hospodárenia alebo iných aktivít jeho členov. Družstvo nebolo možné založiť k podpore obecne prospešných aktivít alebo za účelom podpory iných osôb než práve členov družstva, čím sa vylučovala možnosť legislatívnej úpravy sociálnych družstiev.⁵⁸ Za splnenie svojich dlhov družstvo zodpovedalo celým svojím majetkom (§ 222 ods. 1 ObZ), členovia za druhy družstva neručili (§ 222 ods. 2 ObZ). Tým bola daná jednak majetková samostatnosť družstva, jednak striktná oddelenosť majetku družstva od majetku jeho členov.⁵⁹

Proces utvorenia družstva je možné v zásade rozdeliť na dve základné etapy, a to na fázu *zakladania* družstva a na fázu *vzniku* družstva. Obchodný zákonník medzi nimi dôsledne diferencoval, pričom výsledkom tohto procesu bola existencia nového subjektu práv a povinností, teda novej právnickej osoby. Keďže bolo družstvo zo zákona podnikateľom a vzťahovali sa naň predpisy o obchodnom majetku, obchodnom imaní, čistom obchodnom majetku a vlastnom kapitále, muselo spĺňať i určité majetkové predpoklady – povinne vytváralo základný kapitál, ktorý nesmel byť nižší než 50 000 Kč (§ 223 ods. 2 ObZ), ako

⁵⁶ § 260 ObZ upravoval primerané použitie obecných ustanoví o obchodných spoločnostiach i na úpravu družstva, ak zákon pre družstvá prednostne neurčoval inak.

⁵⁷ Družstvo, ktoré zaistovalo bytové potreby svojich členov, sa považovalo za družstvo bytové (§ 221 ods. 2 ZOK). Obchodný zákonník však neobsahoval systematickú úpravu bytového družstva - okrem obecnej úpravy družstva sa naň vzťahovali niektorých špecifické ustanovenia obchodného zákonníka (napr. § 231 ods. 7 ObZ, alebo § 232 ods. 2 ObZ), ako aj ďalších právnych predpisov. [K bytovému družstvu v znení predošlej úpravy vid': ELIÁŠ a kol: *Kurs obchodního práva...*, s. 481 - 488.]

⁵⁸ Do účinnosti nového zákona o obchodných korporáciách boli najčastejšími druhmi družstiev v Českej republike družstvá bytové, výrobné, spotrebné, poľnohospodárske, sporiteľné a úverové. [ČÁP, Zdeněk. In HEJDA, Jan (ed). *Zákon o obchodních korporacích. Výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy*. 1. vydanie. Praha: Linde Praha a. s., 2013, s. 617.]

⁵⁹ ELIÁŠ a kol: *Kurs obchodního práva...*, s. 402 - 403.

i nedeliteľný fond (§ 235 ObZ).⁶⁰ Fáza zakladania spočívala v činnosti pred konaním ustanovujúcej schôdze družstva a následne v ustanovujúcej schôdzi samej (§ 224 ObZ).⁶¹ Druhou fázou bol vznik družstva dňom jeho zápisu do obchodného registra. Návrh na zápis spoločne s nevyhnutnými prílohami podávalo predstavenstvo družstva po splatení aspoň polovice zapisovaného základného kapitálu (§ 225 ObZ).⁶² Obchodný zákonník taktiež stanovoval družstvu od svojho vzniku povinnosť viesť účtovníctvo a zostavovať každoročne účtovnú závierku (§ 252 ObZ), prípadne i výročnú správu o hospodárení (§ 253 ObZ).⁶³

Nesporne najvýznamnejším inštitútom súvisiacim s družstvom je samotné *členstvo*. Obchodný zákonník upravoval otázky vzniku a zániku členstva pomerne komplexne (§ 227 až 232 ObZ), avšak problematika jednotlivých práv a povinností bola roztrúsená v celej úprave družstva – či už sa jednalo o majetkové otázky členstva (uhradzovacia povinnosť – § 222 ods. 2 ObZ, vkladová povinnosť – § 223 ods. 3 až 6 a § 227 ods. 4 ObZ, právo na vysporiadací podiel – § 233 a 234 ObZ, právo na podiel na zisku – § 236 ObZ, právo na podiel na likvidačnom zostatku – § 259 ObZ), alebo o nemajetkovú stránku členstva súvisiacu s činnosťou a kontrolou družstva (otázka pracovného vzťahu k družstvu – § 226 ods. 2 a § 227 ods. 3 ObZ, vedenie zoznamu členov – § 228 ObZ, žaloba na neplatnosť uznesenia členskej schôdze – § 242 ObZ, žaloba na náhradu škody proti členovi orgánu družstva – § 243a ObZ, právo podávať sťažnosti – § 244 ods. 1 ObZ).⁶⁴ O jednotlivých aspektoch členstva v družstve pojednáva táto práca podrobne v nasledujúcich kapitolách.

Jedným zo základných princípov družstva je, že sa jedná o subjekt s viacerými členmi – to sa prejavuje i v konštrukcii *orgánov* družstva. Obchodný zákonník vychádzal z koncepcie kolektívnych orgánov družstva v súlade so zásadou rovnosti členov družstva a s požiadavkou demokratického rozhodovania väčšiny pri ochrane práv menšiny. Diferencoval medzi orgánmi *obligatónnymi* (členská schôdza, predstavenstvo a kontrolná komisia v zmysle § 237 písm. a) až c) ObZ) a *fakultatívnymi* (tie mohli byť zriadené na základe úpravy v stanovách, v závislosti na uvážení členskej schôdze družstva v zmysle § 237 písm. d) ObZ). Členská schôdza predstavovala najvyšší orgán družstva; zákon podrobne stanovoval jej pôsobnosť, priebeh a spôsob hlasovania v ustanoveniach § 239 až 241 ObZ. Predstavenstvo (§ 243 ObZ) malo status štatutárneho orgánu družstva a spoločne s kontrolnou komisiou (§ 244 ObZ) vykonávajúcou dozor v družstve pre tieto orgány družstva obchodný zákonník stanovoval

⁶⁰ Tamže, s. 453 - 455.

⁶¹ Tamže, s. 406.

⁶² Tamže, s. 406 - 409.

⁶³ DVOŘÁK: *Družstevní právo...*, s. 165 - 170.

⁶⁴ ELIÁŠ a kol: *Kurs obchodního práva...*, s. 414 - 431.

spoločné pravidlá obsadzovania, hlasovania a zákazu konkurencie (§ 246 až 251 ObZ). Zvláštny zjednodušený režim tvorby a existencie orgánov zákon stanovoval pre *malé družstvo*, ktoré malo menej než 50 členov (§ 245 ods. 1 ObZ). Stanovy mohli určiť, že pôsobnosť predstavenstva a kontrolnej komisie plnila členská schôdza; štatutárnym orgánom bol potom predseda družstva, a to buď sám alebo s ďalším členom povereným členskou schôdzou (§ 245 ods. 2 ObZ). U družstiev, ktoré mali menej než 5 členov a ich členmi boli len právnické osoby, určovali spôsob rozhodovania a štatutárny orgán družstva stanovy (§ 245 ods. 3 ObZ).⁶⁵

Nezastupiteľnú úlohu pri organizácii a vnútornom usporiadaní družstva majú *stanovy*; význam stanov u družstiev je daný predovšetkým skutočnosťou, že u družstiev neexistuje spoločenská alebo zakladateľská zmluva. Stanovy družstva je možné vymedziť ako základný vnútorný dokument družstva regulujúci a určujúci vzťahy medzi členmi družstva navzájom, ich práva a povinnosti, upravujúci orgány družstva a jeho vnútornú organizáciu, právne postavenie družstva a radu ďalších podstatných zákonom určených skutočností. Stanovy majú povahu konštitutívneho aktu, ktorým sa stávajú na základe rozhodnutia ustanovujúcej alebo členskej schôdze družstva, ktorej prislúcha zákonom dané oprávnenie k autonómnej úprave vnútorných pomerov družstva. Obchodný zákonník upravoval stanovy ako o jediný vnútorný predpis družstva (§ 226 ObZ), pričom zmeny stanov zásadne podliehali súhlasu členskej schôdze (§ 239 ods. 4 písm. a) ObZ). To neznamenal, že by družstvo resp. jeho orgány nemohli prijať aj iné vnútorné predpisy – tie však museli byť v súlade s právnymi predpismi a taktiež stanovami. Okrem toho obchodný zákonník nestanovoval za porušenie iných vnútorných predpisov žiadnu sankciu; naproti tomu porušenie stanov členskou schôdzou vyvolávalo možnosť podania návrhu na určenie neplatnosti uznesenia členskej schôdze (§ 242 ObZ).⁶⁶

Tak ako je tomu v prípade smrti fyzickej osoby, i právnickú osobu môže postihnúť zánik. Obdobne ako pri procese konštituovania družstva rozlišoval obchodný zákonník medzi *zrušením* a *zánikom* družstva – proces ukončenia existencie družstva ako subjektu práv a povinností bol obligatórne dvojfázový. Prvú fázu predstavovalo zrušenie družstva (§ 254 ods. 2 ObZ), bez ktorého nemohlo dôjsť k jeho zániku; družstvo mohlo byť zrušené buď s likvidáciou (§ 259 ObZ) alebo bez likvidácie (v zmysle zákona o premenách). Druhou

⁶⁵ Tamže, s. 431 - 453.

⁶⁶ Tamže, s. 410 - 413.

fázou bol vlastný zánik družstva, pričom družstvo zanikalo výmazom z obchodného registra (§ 254 ods. 1 ObZ).⁶⁷

1.2.4 Zmeny v úprave družstva v zmysle zákona č. 90/2012 Sb.

Nový zákon o obchodných korporáciách radí družstvá medzi *obchodné korporácie*⁶⁸ (§ 1 ods. 1 ZOK), pričom za družstvá považuje i európsku družstevnú spoločnosť (§ 1 ods. 3 ZOK). Samotná úprava družstva je zakotvená v šiestej hlave predmetného zákona v rozsahu ustanovení § 552 až 773, pričom sa naň subsidiárne vzťahujú i obecné ustanovenia o obchodných korporáciách (§ 1 až 94 ZOK). Družstvá po účinnosti zákona o obchodných korporáciách museli primárne preveriť, či nie sú ich stanovy v rozpore s donucujúcimi ustanoveniami – takéto ujednania sa totiž nadobudnutím účinnosti nového zákona automaticky rušili (§ 777 ods. 1 ZOK). Obdobne to platilo i pre zmluvy o výkone funkcie členov štatutárnych orgánov družstiev – ak neboli zosúladené s novou úpravou do šiestich mesiacov od nadobudnutia jej účinnosti, stal sa výkon funkcie po tomto dátume bezplatný (§ 777 ods. 3 ZOK).

Vážna definícia družstva z obchodného zákonníku bola čiastočne spresnená tak, aby vyjadrovala viac podstatu družstva; i naďalej však ide o definíciu obecnú opierajúcu sa o spoločné znaky družstiev, ktorá neprihliada k zvláštnostiam jednotlivých typov družstiev. *Družstvo* je podľa § 552 ods. 1 ZOK spoločenstvom neuzatvoreného počtu osôb, ktoré je založené za účelom vzájomnej podpory svojich členov alebo tretích osôb, prípadne za účelom podnikania. Oproti úprave v obchodnom zákonníku sa viac zdôrazňuje sociálna funkcia družstva, pričom družstvo môže byť naďalej zakladané i za účelom podnikania; nová úprava už samostatne vymedzuje *bytové družstvo* (§ 727 a nasl. ZOK) a *sociálne družstvo* (§ 758 a nasl. ZOK), zatiaľ čo zvláštnym zákonom⁶⁹ sú naďalej upravené *sporiteľné* a *úverové družstvá*. V zákone o obchodných korporáciách sa znižuje minimálny limit pre počet členov družstva na troch, pričom sa nerozlišuje, či ide o právnické alebo fyzické osoby (§ 552 ods. 2 ZOK). V súlade s ustanovením § 781 ods. 1 ZOK sa podmienka minimálneho počtu členov nevzťahuje na družstvá tvorené len právnickými osobami, ktoré vznikli pred dňom účinnosti nového zákona.⁷⁰

⁶⁷ Tamže, s. 455 - 462.

⁶⁸ Zaradenie družstva v novej úprave ako podnikateľského subjektu medzi obchodné korporácie Helešic zásadne neschvaľuje s poukazom na osobitosť povahy družstva. [HELEŠIC: *Základy teórie...*, s. 106.]

⁶⁹ Zákon č. 87/1995 Sb., *o sporiteľných a úverných družstvech a niektorých opatreniach s tým súvisiacich*. [K problematike družstevných záložní podrobne viď: ELIÁŠ a kol: *Kurs obchodného práva...*, s. 463 - 479.]

⁷⁰ CILEČEK, Filip. In ŠTENGLOVÁ, Ivana (ed). *Zákon o obchodných korporáciách. Komentár*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 797.

Procedúra založenia družstva je i naďalej koncipovaná ako dvojfázová, pozostávajúca zo založenia družstva (§ 555 až 561 ZOK) a samotného vzniku družstva (§ 126 ods. 1 NOZ). Významnou zmenou novej úpravy súvisiacou so vznikom družstva je však povinnosť družstva zriadiť *informačnú dosku* vo svojom sídle, ktorá bude prístupná každý pracovný deň v bežnú pracovnú dobu všetkým členom (§ 562 ZOK). Cieľom je dostatočná informovanosť členov o činnosti a záležitostiach družstva. Zákon o obchodných korporáciách vyžaduje informovanie členov družstva cestou oznámenia vyveseného na informačnej doske v prípade zverejnenia výsledkov zasadnutí a všetkých prijatých uznesení čiastkových členských schôdzí (§ 668 ZOK), zverejnenie pozvánky na zhromaždenie delegátov (§ 668 ods. 3 ZOK) a zverejnenie výsledkov zasadnutí a všetkých prijatých uznesení zhromaždenia delegátov (§ 698 ZOK). Prostredníctvom informačnej dosky však je možné členom poskytovať i ďalšie informácie určené stanovami. Pokiaľ to stanovy určia, je možné informačnú dosku sprístupniť členom družstva i prostredníctvom internetových stránok⁷¹, ktoré však nenahradzujú fyzickú podobu informačnej dosky.⁷²

Zákon o obchodných korporáciách sa vracia k praxi známej zo starších legislatívnych úprav⁷³ a v ustanovení § 575 zavádza *deklaratórny výpočet základných práv a povinností* člena družstva predovšetkým nemajetkovej povahy, medzi ktoré patrí právo voliť a byť volený do orgánov družstva (napr. predstavenstva či kontrolnej komisie), zúčastňovať sa na riadení a rozhodovaní v družstve (napr. prostredníctvom hlasovania na členskej schôdzi), a podieľať sa na výhodách poskytovaných družstvom (napr. na podiele zo zisku, pokiaľ je vyplácaný).⁷⁴ Medzi základné povinnosti patrí v zmysle tohto paragrafu dodržiavanie stanov a povinnosť podrobiť sa rozhodnutiam orgánov družstva; k ďalším povinnostiam zakotveným do iných ustanovení právnej úpravy družstiev patrí uhradzovacia povinnosť (§ 587 ZOK) a povinnosť oznámiť družstvu zmeny údajov evidovaných v zozname členov (§ 580 ods. 3 ZOK). Novo sa upravuje pojem družstevný podiel, a dochádza i k mnohým formulačným a technickým spresneniam, o čom podrobne pojedná táto práca v nasledujúcich kapitolách. V ustanovení § 608 ZOK je taktiež novo zakotvená pre družstvá možnosť poskytnutia finančnej asistencie členom alebo uchádzačom o členstvo.⁷⁵

⁷¹ V praxi bude informačná doska najčastejšie začlenená do internetových stránok družstva, avšak z dôvodu ochrany informácií bude vhodné aby bola sprístupnená len členom družstva v oddelenej zabezpečenej sekcii. [ČÁP. In HEJDA (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 627.]

⁷² CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 809.

⁷³ Napríklad zákon č. 176/1990 Sb. alebo zákon č. 162/1990 Sb.

⁷⁴ V zmysle § 731 ods. 1 posledná veta ZOK (resp. i § 733 ods. 2 ZOK a § 742 ZOK) náleží členovi bytového družstva i právo na uzatvorenie zmluvy o nájme družstevného bytu a právo na užívanie družstevného bytu. [CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 945.]

⁷⁵ Tamže, s. 818.

Orgány družstva sú upravené v § 629 a nasl. ZOK a sú totožné s tými, ktoré poznala predošlá právna úprava (teda členská schôdza, predstavenstvo, kontrolná komisia a iné orgány zriadené stanovami). Definícia malého družstva zostáva taktiež rovnaká, stanovy môžu určiť, že štatutárnym orgánom je v jeho prípade predseda družstva. Kontrolná komisia sa u malého družstva nemusí zriaďovať a jej funkciu plní členská schôdza (§ 726 ZOK). Pre volené orgány družstva je v § 632 ZOK implicitne zakotvené, že funkčné obdobie členov končí všetkým jeho členom rovnako, a to i keď by bol niektorý člen zvolený napríklad v polovici funkčného obdobia.⁷⁶

Určité zmeny prináša zákon o obchodných korporáciách vo vzťahu k *členskej schôdzi* – oproti doterajšej úprave sa znižuje počet členov potrebných k zvolaniu členskej schôdze. V pojatí obchodného zákonníka túto povinnosť malo predstavenstvo, pokiaľ ho o to písomne požiadala aspoň jedna tretina členov družstva, teda takzvaná kvalifikovaná menšina. V § 639 ods. 3 ZOK sa toto kvórum znižuje na 10 % členov družstva, ktorí majú najmenej jednu pätinu hlasov. Vzhľadom k tomu, že v družstvách môžu mať členovia i viac než jeden hlas, počíta sa členská menšina nielen z hláv, ale i podľa počtu hlasov žiadajúcich členov; stanovy môžu určiť nižší počet členov alebo nižší počet potrebných hlasov, prípadne oboje. Ďalej je novo stanovené, že členská schôdza, na ktorej sa má prerokovať riadna účtovná závierka družstva, sa musí konať najneskôr do šiestich mesiacov po skončení účtovného obdobia, za ktoré je riadna účtovná závierka zostavená (§ 638 ods. 2 ZOK).⁷⁷ Zákon o obchodných korporáciách taktiež rozvíja pôvodne kusú úpravu základného kvóra a základnej rozhodovacej väčšiny z obchodného zákonníka do troch ustanovení (§ 644 až 646 ZOK).⁷⁸

V § 652 až 655 ZOK je novo zakotvená možnosť *rozhodovať per rollam* (tzn. hlasovaním mimo schôdzu), pokiaľ to budú pripúšťať stanovy družstva. Rozhodovanie per rollam prebieha tak, že družstvo alebo osoba oprávnená k zvolaniu členskej schôdze zašle všetkým členom družstva na adresu uvedenú v zozname členov návrh rozhodnutia. Člen družstva vyjadří písomne svoje stanovisko (či hlasuje pre alebo proti rozhodnutiu, poprípade či sa hlasovania zdržal) a vyjadrenie v stanovenej lehote doručí späť družstvu. Návrh zasielaného rozhodnutia musí obsahovať text navrhovaného rozhodnutia a jeho odôvodnenie, lehotu pre doručenie vyjadrenia člena určenú stanovami (inak činí 15 dní), podklady potrebné pre prijatie rozhodnutia, prípadne ďalšie údaje určené stanovami (§ 653 ZOK). Ak člen nedoručí v lehote družstvu súhlas s návrhom uznesenia, platí, že s návrhom nesúhlasí (§ 654

⁷⁶ Tamže, s. 938 - 939.

⁷⁷ Tamže, s. 869 - 870.

⁷⁸ Tamže, s. 873 - 874.

ods. 1 ZOK). Výsledok rozhodovania per rollam s uvedením dňa jeho prijatia oznámi družstvo na informačnej doske a súčasne zašle všetkým členom na adresu uvedenú v zozname členov (§ 655 ZOK).⁷⁹

Zásadným rozšírením prešla úprava tzv. *zhromaždenia delegátov* (§ 239 ods. 7 ObZ, resp. § 669 až 704 ZOK). Na rozdiel od obchodného zákonníka, ktorý pre ustanovenie zhromaždenia delegátov stanovil iba obecnú podmienku „pokiaľ s ohľadom na rozsah družstva nie je dobre možné zvolávať členskú schôdzu“, v § 670 ods. 1 ZOK sa stanovuje možnosť zriadiť zhromaždenie delegátov len u družstva, ktoré má dvesto a viac členov. Stanovy potom môžu určiť, že pôsobnosť členskej schôdze bude plniť celkom alebo z časti zhromaždenie delegátov; v takom prípade stanovy určia i pôsobnosť zhromaždenia delegátov a pravidlá pre zaradenie všetkých členov družstva do jednotlivých volebných obvodov (§ 671 ZOK). Volebné obvody zriaďuje a ruší predstavenstvo podľa pravidiel určených v stanovách a za každý volebný obvod sa volí jeden delegát z radov členov zaradených do tohto volebného obvodu (§ 672 ods. 2 ZOK). Družstvo vedie zoznam delegátov, do ktorého sa zapisuje meno, priezvisko a bydlisko delegáta, prípadne iná ním určená adresa pre doručovanie, deň vzniku a deň a dôvod zániku jeho funkcie (§ 678 ZOK). Člen družstva má právo do zoznamu delegátov nahliadať, a pokiaľ bude žiadať opis zoznamu delegátov, je povinný zaslať družstvu písomnú žiadosť a uhradiť stanovené náklady. Tretie osoby môžu nahliadať do zoznamu delegátov, pokiaľ osvedčia právny záujem alebo doložia písomný súhlas delegáta, ktorého sa zápis týka, pričom podpis delegáta musí byť úradne overený. Na rozdiel od zoznamu členov, kde zákon uchovávanie údajov výslovne neobmedzuje, doba uchovávania údajov o bývalom delegátovi je obmedzená v § 681 ZOK na desať rokov. Každý delegát má toľko hlasov, koľko majú pri prejednávaní danej záležitosti členovia obvodu, za ktorý bol zvolený, pokiaľ neurčujú stanovy inak (§ 684 ods. 2 ZOK). Pre rozhodovanie zhromaždenia delegátov nebude môcť byť použité rozhodovanie per rollam (§ 652 ods. 2 ZOK). Osobitne sa zakotvuje i samostatná úprava neplatnosti uznesenia zhromaždenia delegátov (§ 702 a 703 ZOK).⁸⁰

Zákon o obchodných korporáciách z vecného hľadiska zachováva úpravu stanov z obchodného zákonníka – obligatórne náležitosti stanov obsahuje ustanovenie § 553 ZOK, pričom ďalšie fakultatívne náležitosti sú upravené v rámci iných zákonných inštitútov družstva. Doplňuje sa výslovná úprava účinnosti rozhodnutia členskej schôdze o zmene stanov, ktorá nemôže mať retroaktívny účinok (§ 554 ZOK). Stanovy sú naďalej považované

⁷⁹ Tamže, s. 877 - 880.

⁸⁰ Tamže, s. 897 - 922.

za zmluvu *sui generis*⁸¹, a odrážajú slobodnú vôľu členov družstva podriaadiť svoje záujmy a svoje jednanie záujmom spoločne vytvoreného subjektu, spoločne s vôľou zachovávať dobrovoľne prevzaté povinnosti a niesť dôsledky spoločnej činnosti.⁸²

Nová úprava zachováva i dvojfázovosť zániku družstva. Zákon o obchodných korporáciách však neupravuje samostatne otázky spojené so zánikom družstva, preto sa použije obecná úprava o zániku právnickej osoby podľa nového občianskeho zákonníku. Družstvo sa zrušuje zo zákonných dôvodov s likvidáciou (§ 168 a nasl. NOZ v spojení s § 187 a nasl. NOZ) ak nepodlieha premene (§ 174 a nasl. NOZ); a zaniká výmazom z obchodného registra (§ 185 NOZ).⁸³

Spoločenský význam *bytových družstiev* zákon reflektuje novou jednotnou právnou úpravou (§ 727 až 757 ZOK). Právna úprava bytového družstva je pritom vo vzťahu k obecnej úprave družstiev úpravou špeciálnou – zvlášť sa upravujú otázky, ktoré nie je možné upraviť jednotne v rámci obecnej úpravy družstiev. V § 729 ZOK je obsiahnutá definícia družstevného bytu a družstevného nebytového priestoru. Zavádza sa prísny zákaz zmeny povahy bytového družstva (§ 730 ZOK). Stanovy bytového družstva obsahujú vedľa obecných náležitostí podľa § 553 ZOK taktiež špeciálne náležitosti podľa § 731 ZOK, ktoré vymedzujú pravidlá nájomného vzťahu bytového družstva a jeho člena. O zmene úpravy náležitostí stanov v oblasti pravidiel družstevného nájmu rozhoduje členská schôdza; s ohľadom na ich význam však je vyžadovaný súhlas všetkých členov, ktorí majú s bytovým družstvom uzatvorenú nájomnú zmluvu na družstevný byt alebo majú podľa stanov na jej uzatvorenie nárok. Pre nájom družstevného bytu a družstevného nebytového priestoru sa podľa § 741 ZOK použijú ustanovenia nového občianskeho zákonníka upravujúce nájom bytu a nebytového priestoru s výnimkou ustanovení o výpovedi nájmu. Vedľa obecných práv má člen bytového družstva v zmysle § 742 ZOK právo na uzatvorenie nájomnej zmluvy k družstevnému bytu na dobu neurčitú a právo na stanovenie nájomného spojeného s užívaním družstevného bytu podľa § 744 ZOK; o ďalších špecifikách členstva v bytovom družstve v zmysle novej úpravy táto práca pojednáva v nasledujúcich kapitolách.⁸⁴

Zásadnou novinkou zákona o obchodných korporáciách je uzákonenie *sociálneho družstva* (§ 758 až 773 ZOK). Sociálne družstvá sú ponímané ako subjekty, ktoré sa starajú o uspokojovanie sociálnych záujmov nielen svojich členov, ale vykonávajú i charitatívne

⁸¹ Zrovn. rozsudok *Nejvyššího soudu ČR* zo dňa 21.08.2003, sp. zn. 29 Odo 146/2003.

⁸² CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 800.

⁸³ ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vydanie. Ostrava: Sagit, 2012, s. 131 - 140.

⁸⁴ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 939 - 967.

a obdobné činnosti verejne prospešnej povahy vo vzťahu k širšej verejnosti. Sociálne družstvo je koncipované ako podnikateľ, pričom sa nemôže zmeniť na iný typ družstva (§ 760 ZOK). Môže fungovať i ako sociálne bytové družstvo za splnenia podmienok v § 761 ZOK. I v prípade sociálneho družstva zákon vymedzuje špeciálne náležitosti stanov (§ 762 ZOK) zamerané na ciele a účel činnosti sociálneho družstva. Špeciálne sa v § 769 ZOK stanovujú počty hlasov členov na členskej schôdzi; zákon tiež zakazuje čiastkové členské schôdze a zhromaždenie delegátov (§ 770 ZOK). Odlišnosti členstva v sociálnom družstve od obecnej úpravy budú rozobraté v nasledujúcich kapitolách tejto práce.⁸⁵

Celkovo možno skonštatovať, že koncepcia družstevnej úpravy v novom zákone o obchodných korporáciách zodpovedá legislatívnej snahe upraviť problematiku družstva systematicky, prehľadne a ucelene. Zákon s účinnosťou od 01.01.2014 prináša vyššiu mieru liberalizácie a dispozitívnosti družstevných vzťahov, keďže poskytuje družstvám možnosť odchylnej úpravy väčšiny vnútorných otázok v stanovách (so súčasným rešpektovaným výslovne kogentných ustanovení). Zavedenie deklaratórneho výpočtu členských práv a povinností je pozitívnym predpokladom pre skvalitnenie členského vzťahu v družstve, o ktorom môžu rozhodnúť samotní členovia družstva úpravou ďalších členských benefitov v stanovách. Za významné považujem zakotvenie možnosti rozhodovania členskej schôdze per rollam, a podrobnej úpravy zhromaždenia delegátov, ktorému predošla úprava v obchodnom zákonníku nevenovala dostatočnú pozornosť. Nesporným pozitívom je i samostatné zakotvenie bytového a sociálneho družstva s ich zákonnými osobitosťami.

⁸⁵ Tamže, s. 967 - 975.

2 Obecné otázky členstva v družstve

Členstvo v družstve je základným inštitútom družstevného práva⁸⁶, ovládaným *zásadou dobrovoľnosti* – nikoho nemožno nútiť aby sa členom stal proti svojej vôli a ani aby ním proti svojej vôli zostával⁸⁷, a *zásadou rovnosti* – všetci uchádzači o členstvo musia spĺňať rovnaké predpoklady pre vznik členstva, a súčasne všetci členovia družstva majú rovné postavenie voči sebe navzájom pri výkone členských práv a povinností.⁸⁸ Jeho zákonná úprava v obchodnom zákonníku bola však veľmi lakonická, viacero otázok zásadného významu bolo ponechaných pre úpravu v stanovách (§ 226 ods. 1 písm. c) a d) ObZ) a viacero ďalších zostalo opomenutých.⁸⁹ Zákon o obchodných korporáciách problematiku členstva upravuje výrazne komplexnejšie, pričom pružne reaguje na sporné otázky a medzery v doterajšej družstevnej úprave.

Pojem člena je možné vymedziť ako *fyzickú* alebo *právnickú osobu*, ktorá je majetkovo zainteresovaná na základnom kapitále družstva (je podielnikom družstva), a ktorá z tohto titulu má voči družstvu (a družstvo recipročne voči nej) isté práva a povinnosti. Členský vzťah je teda zásadne základným vzťahom člena k družstvu, pričom má povahu obchodne záväzkového vzťahu; to platí i o vzťahoch medzi členmi družstva navzájom.⁹⁰ Samotná povaha družstva ako súkromnoprávnej korporácie (teda združenia osôb) vylučuje existenciu družstva bez členov; vznik jednočlenného družstva je taktiež pojmovo vylúčený, keďže z dikcie kogentného ustanovenia § 221 ods. 1 ObZ (resp. § 552 ods. 1 ZOK) vyplýva, že družstvo je vždy *spoločenstvom* neuzatvoreného počtu osôb.⁹¹

Medzi typické znaky družstva sa oprávnené zaraďuje, že ide predovšetkým o združenie osôb, ktoré oprávňuje svojich členov aktívne sa zúčastňovať na záležitostiach družstva. Členstvo ako základný atribút družstva je zahrnutý i v zákonnej definícii

⁸⁶ Zdôrazňuje to i ods. 7 preambuly Nariadenia o EDS („*Družstvá sú predovšetkým zoskupením fyzických alebo právnických osôb so zvláštnymi zásadami činnosti, ktoré ich odlišujú od zásad iných hospodárskych subjektov.*“) a ods. 10 Nariadenia o EDS („*Medzi tieto zvláštne zásady patrí prednostné postavenie jednotlivcov, ktoré sa odráža v zvláštnych predpisoch pre členstvo, vystúpenie a vylúčenie z družstva...*“). [HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 127.]

⁸⁷ Zásadu dobrovoľnosti odráža i ustanovenie § 231 ods. 3 ObZ, resp. § 612 ods. 1 ZOK, ktoré stanovuje maximálne prípustnú dĺžku pre výpovednú lehotu pri odhlásení sa člena z družstva. [ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodného práva...*, s. 414.]

⁸⁸ Prípustný rozdiel medzi členmi môže vyplývať z ich funkčného či pracovného zaradenia v družstve pri výkone týchto funkcií alebo pracovných povinností. [PEKÁREK, Milan, ŠTENGLOVÁ, Ivana. In ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš (ed). *Obchodní zákoník: komentář*. 13. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 839.]

⁸⁹ ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodného práva...*, s. 414.

⁹⁰ Tamže.

⁹¹ DVOŘÁK: *Družstevní právo...*, s. 70.

obchodného zákonníka⁹², zákona o obchodných korporáciách⁹³, ako i v preambule Nariadenia o EDS, ktorá podáva obsiahlejšie vymedzenie než vnútroštátna legislatíva.⁹⁴ Možnosť vstupu do družstva je prakticky neobmedzená, zákonná úprava korešponduje s prvou medzinárodnou družstevnou zásadou⁹⁵ garantujúcou otvorenosť družstiev všetkým osobám schopným užívať ich služby a ochotným prijať zodpovednosť z členstva bez pohlavnej, sociálnej, rasovej, politickej či náboženskej diskriminácie.⁹⁶

2.1 Členský podiel a družstevný podiel

Obchodný zákonník obsahoval terminologicky nejednotnú právnu úpravu účasti člena v družstve. Miestami hovoril o právach a povinnostiach spojených s členstvom v družstve (§ 229 a 230 ObZ), inde používal *promiscue* pojmy *členský podiel*⁹⁷ (§ 226 ods. 1 písm. d) ObZ), a *členstvo* (§ 230 ObZ), čo prispievalo k teoretickým sporom o povahu práv a povinností spojených s členstvom v družstve.⁹⁸ V judikatúre sa nakoniec presadilo pojetie, podľa ktorého práva a povinnosti spojené s členstvom v družstve, označované ako členský podiel, predstavovali súhrn práv a povinností člena voči družstvu, ktorý mohol byť predmetom právnych úkonov⁹⁹ zásadne ako celok.¹⁰⁰

Zákon o obchodných korporáciách v záujme odlišenia princípov družstiev od obchodných spoločností nahradzuje pojem členský podiel novým pojmom *družstevný podiel* (§ 595 ods. 1 ZOK). S rôznorodou terminológiou obsiahnutou v iných právnych predpisoch sa zákon vyrovnal v prechodnom ustanovení § 783 ZOK¹⁰¹, avšak samotná zákonná úprava ani v súčasnosti nie je jednotná – v ustanovení § 610 písm. j) ZOK sa hovorí o nariadení výkonu

⁹² § 221 ods. 1 ObZ: „Družstvo je společenstvom neuzavřeného počtu osob...“

⁹³ § 552 ods. 1 ZoK: „Družstvo je společenstvi neuzavřeného počtu osob...“

⁹⁴ HELEŠIC, František. *Evropské a české družstevní právo*. 1. vydanie. Praha: Eurolex Bohemia, 2006, s. 166 - 169.

⁹⁵ Medzinárodné družstevné zásady predstavujú súbor revidovaných zásad družstevníctva, ktoré boli v roku 1995 prijaté generálnou konferenciou Medzinárodného družstevného zväzu. [Podrobne viď: HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 60 - 78.]

⁹⁶ HELEŠIC: *Družstevní právo v kostce...*, s. 47.

⁹⁷ Predošlý občiansky zákonník rovnako používal vo vzťahu k bytovému družstvu pojem členský podiel (§ 706 a 707 OZ).

⁹⁸ Dvořák vymedzoval členský podiel analogicky s ustanovením § 61 ods. 1 ObZ vo väzbe na § 260 ObZ ako účasť člena na družstve a z nej plynúce práva a povinnosti. [DVOŘÁK: *Družstevní právo...*, s. 64.]

⁹⁹ Členský podiel v družstve (vrátane bytového družstva) však nebolo možné platne nadobudnúť od nevlastníka. [Zrovn. uznesenie *Nejvyššího soudu ČR zo dňa 28.01.2014, sp. zn. 29 Cdo 2080/2012.*]

¹⁰⁰ Časť členských práv a povinností v družstve mohla byť predmetom prevodu len výnimočne, a to iba ak zostal prevodcovi zachovaný plnohodnotný členský pomer a zároveň vznikol plnohodnotný členský pomer i nadobúdateľovi. [CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 830.]

¹⁰¹ Podľa znenia tohto ustanovenia sa pojmom „členský podiel“ používaným v iných právnych predpisoch rozumie podľa povahy veci „družstevný podiel“ alebo „členský vklad“, pojмами „prevod členských práv a povinností“ alebo „prevod členstva“ sa rozumie „prevod družstevného podielu“, a pojмами „prechod členských práv a povinností“ alebo „prechod členstva“ či „prechod členského podielu“ sa rozumie „prechod družstevného podielu“.

rozhodnutia a o exekúcií postihnutím „členských práv a povinností“, pričom sa nepochybne jedná o postihnutie družstevného podielu.¹⁰²

Družstevný podiel v znení zákona o obchodných korporáciách predstavuje účasť člena v družstve a práva a povinnosti z tejto účasti plynúce (§ 31 ZOK). Možno ho taktiež vymedziť ako súhrn majetkových i nemajetkových práv a povinností plynúcich z účasti člena v družstve. Družstevný podiel je zákonom ponímaný obdobne ako podiel v obchodnej spoločnosti – jedná sa teda o nehmotnú hnutelnú vec v právnom zmysle (§ 498 ods. 2 NOZ) a je vo vlastníctve člena družstva; povaha družstva však vylučuje aby sa družstevný podiel stal uvoľneným podielom ako obchodný podiel v spoločnosti s ručením obmedzeným (§ 212 ZOK).¹⁰³ Družstevný podiel je obecné možné previesť na iný subjekt, no stanovy môžu obmedziť voľnú prevoditeľnosť družstevného podielu tak, aby sa do radov členov družstva nedostala osoba, ktorú družstvo za člena nechce.¹⁰⁴ Družstevný podiel môže byť v zmysle novej úpravy i predmetom záložného práva ak je voľne prevoditeľný; stanovy bytového družstva môžu záložné právo na družstevný podiel podmieniť alebo vylúčiť (§ 32 ods. 3 ZOK).¹⁰⁵

Na rozdiel od predošlej právnej úpravy, ak to výslovne stanovy nevyklúčujú, môže byť družstevný podiel i v *spoluvlastníctve* (§ 597 ZOK v nadväznosti na § 32 ods. 5 ZOK) – s tým, že jeho spoluvlastníci sú spoločnými členmi družstva. Vo vzťahu k družstvu ho spravuje správca spoločnej veci, ktorého ustanovia spoluvlastníci dohodou; môže ním byť i jeden zo spoluvlastníkov. V prípade, že sú spoluvlastníkmi podielu manželia, spravuje podiel vo vzťahu k družstvu ktorýkoľvek z nich. Ohľadom ďalších otázok sa spoluvlastníctvo družstevného podielu riadi obecnou úpravou spoluvlastníctva podľa nového občianskeho zákonníka (§ 1115 a nasl. NOZ).¹⁰⁶

Pokiaľ družstevný podiel neprechádza v dôsledku *prevodu* alebo *prechodu* na singulárneho či univerzálneho sukcesora doterajšieho člena, potom vždy zaniká (resp. sa transformuje do práva člena na vyrovnací podiel v zmysle § 623 a nasl. ZOK, alebo na podiel na likvidačnom zostatku v zmysle § 37 a nasl., § 756 a 771 ZOK v prípade zrušenia a likvidácie družstva). V porovnaní so spoločnosťou s ručením obmedzeným môže mať každý člen družstva len jeden družstevný podiel (§ 595 ods. 2 ZOK v zrovnaní s § 135 ods. 2

¹⁰² CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 830 - 831.

¹⁰³ Tamže, s. 831 - 832.

¹⁰⁴ HAVEL: *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 221.

¹⁰⁵ Tamže, s. 44.

¹⁰⁶ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 831 - 832.

ZOK); s výnimkou premeny družstva podľa osobitného predpisu družstvo taktiež nemôže nadobudnúť svoj vlastný družstevný podiel (§ 596 ZOK).¹⁰⁷

Zákon o obchodných korporáciách v záujme zamedzenia prípadných pochybností novo upravuje i problematiku *splynutia* družstevných podielov, vecne sa však oproti doterajšiemu právnomu stavu nemení.¹⁰⁸ Ak nadobudne člen družstva za trvania družstva ďalší družstevný podiel, okamžikom nadobudnutia splyva novo nadobudnutý družstevný podiel s pôvodným družstevným podielom nadobúdateľa v jediný družstevný podiel (§ 606 ZOK). Nadobúdateľovi sa takto síce môže zväčšiť rozsah jeho majetkovej účasti v družstve, nedochádza však k znásobeniu nemajetkových práv. Za situácie, kedy sú s nadobúdaným družstevným podielom spojené práva tretích osôb (napr. záložné právo), družstevné podiely splyvajú až dňom zániku týchto práv, ibaže by dohoda člena družstva s treťou osobou určila inak.¹⁰⁹

Spoločne s otázkou splynutia družstevných podielov možno uvažovať i o opačnom procese, ktorým je *rozdelenie* podielu v družstve. Rozdelenie členského podielu v družstve už v minulosti pripustila judikatúra pre bytové družstvá. Jedinou podmienkou pritom bolo, aby po prevode časti členských práv a povinností v družstve zostal prevodcovi zachovaný plnohodnotný členský pomer a prevedená časť zároveň založila plnohodnotný členský pomer nadobúdateľa; družstvo tak možnosť prevodu časti členského podielu ovplyvniť nemohlo. Zákon o obchodných korporáciách novo rozdelenie družstevného podielu výslovne umožňuje pre všetky druhy družstiev a upravuje základné pravidlá, ktoré poskytujú družstvu možnosť ovplyvniť rozdelenie družstevného podielu aby sa zabránilo nekontrolovateľnému štiepeniu podielov v družstve – nastavuje sa absolútny limit v podobe minimálnej výšky majetkovej účasti nadobúdateľov rozdeleného družstevného podielu. Zákon predpokladá, že k rozdeleniu môže dôjsť v dôsledku prevodu alebo prechodu družstevného podielu. Ak stanovy družstva dovoľujú rozdelenie družstevného podielu¹¹⁰, družstevný podiel môže byť so súhlasom predstavenstva družstva rozdelený na viac častí; majetková účasť vlastníka každej z častí ale nesmie klesnúť pod výšku základného členského vkladu (§ 607 ZOK). Súhlas predstavenstva

¹⁰⁷ Tamže.

¹⁰⁸ HAVEL: *Zákon o obchodných korporáciách ...*, s. 221.

¹⁰⁹ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 838.

¹¹⁰ Pre bytové družstvo však v zmysle § 738 ZOK platí, že stanovy bytového družstva nemôžu rozdelenie družstevného podielu obmedziť ani vylúčiť, ak je člen družstva nájomcom najmenej dvoch družstevných bytov. K účinnosti rozdelenia podielu potom dôjde najskôr splnením vkladovej povinnosti k základnému členskému vkladu nadobúdateľom rozdeleného družstevného podielu. [Tamže, s. 952 - 953.]

môže byť udelený vopred i dodatočne, je však podmienkou účinnosti rozdelenia družstevného podielu.¹¹¹

V družstvách je pomerne častou praxou, že družstvo požičia uchádzačovi o členstvo finančné prostriedky aby mohol splatiť svoj členský vklad pri vstupe do družstva. V záujme transparentnosti celého procesu zákon o obchodných korporáciách novo stanovuje pravidlá *finančnej asistencie* i pre družstvá obdobne po vzore kapitálových spoločností (§ 608 a 609 ZOK), pričom finančnou asistenciou sa rozumie poskytnutie zálohy, pôžičky, alebo úveru družstvom pre účely získania družstevného podielu, alebo poskytnutie zaistenia družstvom pre tieto účely. Finančnú asistenciu môže družstvo poskytnúť členovi či uchádzačovi o členstvo len za spravodlivých podmienok, ktoré sú obvyklé na finančnom trhu; v zmysle § 40 ods. 1 ZOK v spojení s § 41 ZOK nesmie družstvo finančnú asistenciu poskytnúť pokiaľ by si tým privodilo úpadok podľa insolvenčného zákona. Samotné zmluvy o finančnej asistencii musia byť vopred schválené na členskej schôdzi (§ 656 písm. f) ZOK), pri hlasovaní o poskytnutí finančnej asistencie má každý člen len jeden hlas (§ 650 ods. 2 písm. a) ZOK). Člen družstva nemôže na členskej schôdzi vykonávať svoje hlasovacie právo ak členská schôdza rozhoduje o schválení poskytnutia finančnej asistencie vo vzťahu k nemu (§ 660 ods. 2 ZOK). Zmyslom predmetnej úpravy je zamedziť účelovému zneužívaniu majetku družstva predstavenstvom k neprospechu ostatných členov družstva – členská schôdza rozhodujúca o finálnom poskytnutí finančnej asistencie musí mať k dispozícii písomnú správu predstavenstva o podmienkach a dôvodoch jej poskytnutia.¹¹²

Nové vymedzenie pojmu družstevný podiel spoločne so stanovením jeho právnej povahy a obsahového určenia považujem za legislatívnu konštrukciu zásadného významu, ktorou sa odstraňuje doterajšia interpretačná nejednotnosť komplexu členských práv a povinností. Prínosným je i výslovné upravenie možnosti spoluvlastníctva podielu v družstve a zákonnej úpravy problematiky splynutia či rozdelenia družstevného podielu, čím zákon o obchodných korporáciách vo výsledku významne posilňuje právnu istotu členov družstva.

2.2 Vznik členstva v družstve

Od obchodných spoločností sa družstvo líši i tým, že počet jeho členov nie je uzatvorený, takže behom trvania družstva do neho môžu vstupovať alebo z neho odchádzať jednotliví členovia bez nutnosti príslušných zmien stanov; otvorenosť družstva však so sebou

¹¹¹ Tamže, s. 839.

¹¹² Tamže, s. 840.

prináša i premenlivosť výšky základného kapitálu družstva.¹¹³ Obecne je prípustná existencia družstiev, ktorých členskú základňu budú tvoriť ako *osoby fyzické* (§ 19 NOZ), tak i *osoby právnické* (§ 20 NOZ), a to buď výlučne alebo spoločne. Skutočnosť, či budú členskú základňu určitého družstva tvoriť len fyzické osoby alebo iba osoby právnické, určí družstvo vo svojich stanovách¹¹⁴; takéto ustanovenie pritom nie je možné chápať ako diskriminačné vo vzťahu k určitej skupine subjektov majúcich záujem o členstvo, keďže vyjadruje právo členov družstva rozhodovať o štruktúre členskej základne družstva.¹¹⁵

Právna úprava v obchodnom zákonníku predpokladala, že družstvo musí mať najmenej päť členov – s výnimkou prípadu, kedy sú jeho členmi aspoň dve právnické osoby (§ 221 ods. 4 ObZ). Zákon o obchodných korporáciách však túto úpravu neprevzal, pretože bez ospravedlniteľného dôvodu zvýhodňovala právnické osoby pri zakladaní družstiev, čo vytváralo nerovnosť pred zákonom odporujúcu čl. 1 LPS; zároveň by požiadavka vyššieho počtu zakladateľov družstiev neodôvodnene diskriminovala v porovnaní s kapitálovými spoločnosťami, ktoré môžu byť založené a existovať i s jediným spoločníkom (§ 11 ods. 1 ZOK). Novo pri založení družstva postačí, aby sa na založení zhodli tri osoby (v duchu rímsko – právnej zásady *tres faciunt collegium*), pričom je ľahostajné či sa jedná o osoby fyzické alebo právnické (§ 552 ods. 2 ZOK). Družstvám, ktoré vznikli pred účinnosťou nového zákona, a sú tvorené výlučne dvoma právnickými osobami, zákon v zmysle § 781 ods. 1 ZOK dáva časovo neobmedzenú výnimku z podmienky minimálneho počtu členov.¹¹⁶ Zákon o obchodných korporáciách taktiež novo deklaruje, že trvanie členstva v družstve nie je časovo obmedzené (§ 577 ods. 4 ZOK), pričom sa do doby trvania členstva každého člena započítava i doba členstva jeho právnych predchodcov (§ 576 ods. 1 ZOK).¹¹⁷

Špecifickým prípadom členstva v družstve je *spoločné členstvo manželov*. Zatiaľ čo predošlá právna úprava neupravovala otázku spoločného členstva manželov (s výnimkou ich spoločného členstva v bytovom družstve v zmysle § 703 ods. 2 OZ), zákon o obchodných korporáciách s ohľadom na výhradne osobnú povahu členstva v družstve novo zakladá individuálne členstvo len toho z manželov, ktorý nadobudol družstevný podiel (§ 578

¹¹³ Tamže, s. 798.

¹¹⁴ V prípade bytového družstva môžu stanovy výslovne obmedziť alebo vylúčiť členstvo právnickej osoby v družstve; takáto zmena stanov však nie je účinná vo vzťahu k právnickej osobe, ktorá sa stala členom bytového družstva pred samotnou zmenou (§ 735 ZOK). [Tamže, s. 969.]

¹¹⁵ PEKÁREK, ŠTENGLOVÁ. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Obchodní zákoník: komentář...*, s. 839.

¹¹⁶ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 798 - 799.

¹¹⁷ Zákon o obchodných korporáciách obecne zakotvuje princíp kontinuity členstva pre všetky druhy družstiev, pričom sa do doby trvania členstva započítava i doba členstva v obchodnej korporácii, ktorá bola právnym predchodcom družstva (§ 576 ods. 2 ZOK). [Tamže, s. 819 - 820.]

ZOK).¹¹⁸ V prípade bytových družstiev naďalej platí odlišný režim, kedy automaticky vzniká spoločné členstvo manželov v prípade, že sa družstevný podiel stane súčasťou spoločného imania manželov (§ 739 ods. 1 ZOK). Družstevný podiel nie je súčasťou spoločného imania pokiaľ ho jeden z manželov nadobudol spôsobom zakladajúcim jeho výlučné vlastníctvo (napr. darom, dedením a pod.). Manželia si môžu zjednať dohodnutý majetkový režim spoločného imania, ktorý bude odlišný od zákonného režimu. Spoločné členstvo manželov potom zaniká vyrovnaním spoločného imania manželov alebo márnym uplynutím lehoty pre jeho vyrovnanie podľa nového občianskeho zákonníka (§ 739 ods. 2 ZOK v spojení s § 738 až 741 NOZ).¹¹⁹

Obchodný zákonník umožňoval, aby stanovy viazali vznik členstva na *pracovný vzťah člena* k družstvu (§ 226 ods. 2 ObZ); to nepripadalo do úvahy u bytového družstva, a tiež ak stanovy určili, že členstvo dediča nemôže družstvo odmietnuť (§ 232 ods. 1 ObZ). Členom družstva sa v takomto prípade mohla stať fyzická osoba staršia než 15 rokov, ktorá dovŕšila povinnú školskú dochádzku (§ 227 ods. 1 ObZ).¹²⁰ Zákon dával družstvám na výber, či režim pracovného vzťahu členov vymedzili vo svojich stanovách alebo ho ponechali v pôsobnosti zákonníka práce a s ním súvisiacich právnych predpisov. V prípade, že sa družstvo rozhodlo pre vlastnú úpravu, tá sa mohla líšiť od pracovnoprávnej úpravy len v prospech členov – pracovníkov družstva. Pracovnoprávne predpisy v takom prípade plnili funkciu podporných predpisov; ich režim sa uplatnil tam, kde stanovy mlčali alebo zhoršovali postavenie členov družstva.¹²¹ Pokiaľ stanovy neurčovali inak, vznikalo členstvo v družstve vznikom pracovného vzťahu (za súčasného zachovania povinnosti člena zložiť základný členský vklad), a zánikom pracovného vzťahu zanikalo.¹²² Nadväzne na to judikatúra¹²³ dovodila, že nie je možné rozhodnutím členskej schôdze platne zmeniť stanovy družstva tak, aby podmieňovali zachovanie členstva doterajších členov družstva ich vstupom do pracovnoprávneho vzťahu k družstvu; takýto postup by bol v rozpore s princípom právnej istoty.¹²⁴

¹¹⁸ Tamže, s. 820 - 821.

¹¹⁹ Tamže, s. 953 - 955.

¹²⁰ ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 418 - 420.

¹²¹ PEKÁREK, ŠTENGLOVÁ. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Obchodní zákoník: komentář...*, s. 836.

¹²² Obchodný zákonník však stanovoval spôsoby zániku členstva v ustanovení § 231 ods. 1 ObZ kogentným spôsobom, preto sa Dvořák prikláňal k názoru, že zánikom pracovného vzťahu člena jeho členstvo v družstve nezanikalo. [ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 419.] Nová právna úprava v ustanovení § 579 ods. 2 ZOK výslovne stanovám umožňuje zachovanie členstva aj po zániku pracovného pomeru člena.

¹²³ Zrovn. rozsudok *Nejvyššího soudu ČR* zo dňa 01.09.2004, sp. zn. 29 Odo 1145/2003.

¹²⁴ PEKÁREK, ŠTENGLOVÁ. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Obchodní zákoník: komentář...*, s. 837 - 838.

Zákon o obchodných korporáciách predmetnú úpravu členstva podmieneného prácou v družstve preberá, pričom naďalej už nie je možné mať voči družstvu akýkoľvek pracovnoprávny vzťah, ale výhradne pracovnoprávny pomer v zmysle § 74 a nasl. ZPr (§ 579 ods. 1 ZOK), aby sa tak predišlo najmä obchádzaniu predpisov o trvalom pobyte; členovia družstva však môžu vykonávať príležitostné práce pre družstvo i na základe dohôd o prácach konaných mimo pracovný pomer, ak ich členstvo nebude podmienené pracovným pomerom k družstvu.¹²⁵ Do novej úpravy sa taktiež dostalo ustanovenie zakazujúce prevod alebo prechod družstevného podielu, ak je podľa stanov podmienkou členstva v družstve pracovný pomer člena k družstvu (§ 598 ZOK).¹²⁶ V súlade s ústavným zákazom nútenej práce (čl. 9 LPS) a zásadou dobrovoľnosti pracovnoprávnych vzťahov nie je možné niekomu nariadiť aby sa stal zamestnancom proti svojej vôli, a taktiež nie je objektívne správne, aby nadobúdateľ získal zamestnanie proti vôli svojho zamestnávateľa.¹²⁷

Novinkou v úprave je nepochybne zakotvenie *sociálneho družstva* (§ 758 a nasl. ZOK). Členov sociálneho družstva, ktorí sú fyzickými osobami, možno rozdeliť do dvoch skupín – prvú tvoria zamestnanci sociálneho družstva na základe pracovného pomeru a ľudia vykonávajúci práce pre družstvo bez nároku na odmenu mimo rámec pracovného pomeru na základe dobrovoľnosti¹²⁸, zatiaľ čo do druhej skupiny členov patria príjemcovia služieb v rámci obecne prospešnej činnosti sociálneho družstva, ktorí pre družstvo pracovať nemusia (§ 763 ods. 1 ZOK); pre právnické osoby, ktoré sú členmi sociálneho družstva, zákon nestanovuje žiadne obmedzenia.¹²⁹ Ak člen prestane splňovať podmienku vykonávania prác pre sociálne družstvo na dobu dlhšiu než 90 dní, môže predstavenstvo družstva rozhodnúť o zániku jeho členstva. Člen má následne možnosť podať proti tomuto rozhodnutiu odvolanie k členskej schôdzi v lehote jedného mesiaca od jeho doručenia, pričom rozhodnutie členskej schôdze o vylúčení je konečné a nie je prípustný jeho súdny prieskum (§ 764 ods. 1 ZOK).¹³⁰

Právna teória tradične rozlišuje dva základné spôsoby nadobudnutia členstva – *originárne* a *derivatívne*. Zatiaľ čo originárne vzniká členstvo v družstve úplne novo a nie je

¹²⁵ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 821.

¹²⁶ Marchal považuje za sporné, že sa podľa platného znenia § 598 ZOK zákaz prevodu a prechodu družstevného podielu nevzťahuje výslovne na *zamestnanca družstva v pracovnom pomere* - to v praxi môže viesť k výkladovým problémom najmä vo vzťahu k zamestnancom družstva na základe dohody o prevedení práce alebo dohody o pracovnej činnosti. [MARCHAL. In BĚLOHLÁVEK (ed): *Komentár k zákonu o obchodných korporáciách...*, s. 2344 - 2345.]

¹²⁷ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 832.

¹²⁸ Sociálne družstvo je ako poisťník povinné s členom, ktorý pre družstvo vykonáva prácu na báze dobrovoľnosti v zmysle § 763 ods. 1 písm. b) ZOK, uzatvoriť poisťnú zmluvu zakladajúcu úrazové poistenie (§ 2844 a nasl. NOZ) a poistenie právnej zodpovednosti (§ 2861 a nasl. NOZ) tohto člena (§ 764 ods. 2 ZOK). [ROZEHNAL, Aleš. In BĚLOHLÁVEK (ed): *Komentár k zákonu o obchodných korporáciách...*, s. 2653.]

¹²⁹ Tamže, s. 2648.

¹³⁰ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 970 - 971.

odvodené od žiadneho právneho predchodcu, derivatívne členstvo vzniká vo väzbe na určitú právnu skutočnosť v dôsledku zániku členstva predošlého člena družstva.¹³¹

2.2.1 Originárny vznik členstva

Originárne je možné nadobudnúť členstvo dvoma spôsobmi. Prvým z nich je nadobudnutie členstva pri samotnom vzniku družstva (§ 227 ods. 2 písm. a) ObZ, resp. § 577 ods. 1 písm. a) ZOK), kedy sa členmi stávajú osoby, ktoré sa zúčastnili ustanovujúcej schôdze družstva a v dôsledku toho sa stali zakladajúcimi členmi družstva; podmienkou je dodržanie príslušných ustanovení zákona a stanov. Ich členstvo vzniká dňom vzniku družstva, resp. dňom zápisu družstva do obchodného registra.¹³²

Druhý spôsob originárneho vzniku členstva je prijatie do už existujúceho družstva na základe členskej prihlášky (§ 227 ods. 2 písm. b) ObZ, resp. § 577 ods. 1 písm. b) ZOK). Táto prihláška musí byť písomná, inak je neplatná¹³³; iný prejav vôle nie je spôsobilý ju nahradiť.¹³⁴ Zákon o obchodných korporáciách novo stanovuje obligatórne náležitosti prihlášky uchádzača o členstvo v ustanovení § 577 ods. 2 ZOK. Ak stanovy neurčia inak, zvyčajne rozhoduje o prijatí uchádzača za člena predstavenstvo (§ 577 ods. 3 ZOK); ku vzniku členstva následne dochádza dňom účinnosti rozhodnutia predstavenstva o jeho prijatí.¹³⁵

Samotný akt prijatia je v podstate neformálny a záleží len na stanovách, akým spôsobom tento proces prípadne bližšie upravia – povinný je len zápis do zoznamu členov (§ 228 ObZ, resp. § 580 ods. 2 ZOK) a splatenie členského alebo vstupného vkladu (§ 223 ods. 3 v nadväznosti na § 227 ods. 4 ObZ, resp. § 564 ods. 1 ZOK). Na prijatie za člena však neexistuje právny nárok, a družstvo ani nie je povinné odôvodniť rozhodnutie o prijatí či neprijatí za člena; pokiaľ sa družstvo rozhodne uchádzača neprijat' a stanovy neurčujú inak, je toto rozhodnutie konečné a uchádzač o členstvo sa nemôže domáhať jeho zmeny súdnou cestou.¹³⁶

¹³¹ Tamže, s. 820.

¹³² ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodného práva...*, s. 414 - 415.

¹³³ Zatiaľ čo v čase účinnosti predošlej úpravy bola občianskym zákonníkom stanovená sankcia absolútnej neplatnosti právneho úkonu neučineného v zákonom vyžadovanej forme (zrovn. § 40 ods. 1 OZ), v zmysle novej právnej úpravy neplatnosti právneho jednanja však môže byť neplatnosť členskej prihlášky v dôsledku nedostatku písomnej formy zhojená v súlade s ustanovením nového občianskeho zákonníku o konvalidácii právneho jednanja (zrovn. § 582 ods. 1 NOZ). Inšpiráciu novej úpravy zhojenia neplatnosti nedostatku formy možno nájsť v niekdajšom zákonníku medzinárodného obchodu (§ 31 ods. 2 zákona č. 101/1963 Sb.). [ELIÁŠ a kol.: *Nový občianský zákoník...*, s. 260.]

¹³⁴ ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodného práva...*, s. 415.

¹³⁵ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 820.

¹³⁶ ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodného práva...*, s. 415.

2.2.2 Derivatívny vznik členstva

Derivatívne vzniká členstvo *prevodom* členského podielu, resp. družstevného podielu. Obchodný zákonník používal pojmy súvisiace s prevodom členského podielu vyslovene *promiscue*, pretože hovoril miestami o *prevode členstva* (§ 227 ods. 2 písm. c) ObZ), inde o *dohode o prevode členských práv a povinností*¹³⁷ (§ 229 a 230 ObZ), čím vznikali zbytočné terminologické nezrovnalosti.¹³⁸ Zákon o obchodných korporáciách zjednocuje uvedené pojmy do výrazu prevod družstevného podielu (§ 577 ods. 1 písm. c) ZOK, resp. § 599 a nasl. ZOK). Konštrukcia prevodu družstevného podielu vychádza čiastočne z úpravy prevodu členských práv a povinností v obchodnom zákonníku, z hľadiska dôsledkov sa však jedná o právne nástupníctvo v rozsahu univerzálnej sukcesie, doplnené o ručenie¹³⁹ prevodcu družstevného podielu za dlhy spojené s družstevným podielom – tie prechádzajú pri prevode na nadobúdateľa (§ 601 ods. 1 ZOK).¹⁴⁰ Ak člen družstva nadobudol členstvo derivatívne, započítava sa do doby trvania jeho členstva i doba trvania členstva jeho predchodcu v družstve; neberie sa však do úvahy dĺžka predchádzajúceho ukončeného členstva nadobúdateľa.¹⁴¹

O prevode podielu uzatvára prevodca s nadobúdateľom dohodu o prevode podielu.¹⁴² Predmetom tejto dohody je vždy celý komplex členských práv a povinností prevádzajúceho člena, keďže uzatvorením predmetnej dohody zaniká členstvo prevodcu v družstve.¹⁴³ Prevodom členského podielu však nemôže jeho nadobúdateľ získať viac práv, než mal sám prevodca; to plynie i z obecnej zásady, že nikto nemôže postúpiť viac práv, než sám má. Prevod podielu nezakladá pre nadobúdateľa povinnosť zložiť základný členský vklad s výnimkou situácie, kedy by výška prostriedkov pripadajúcich na prevedený podiel

¹³⁷ Helešic v tomto smere odmietal spájanie pojmov *prevod členského podielu a prevod členských práv a povinností*, pretože pri prevode členských práv a povinností člena družstva nedochádzalo len k prevodu majetkovej zložky členského vzťahu, ale komplexne celého vzťahu, čím sa družstvo zásadne odlišovalo od obchodných spoločností. [HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 138.]

¹³⁸ ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 415.

¹³⁹ Ručenie prevodcu družstevného podielu za dlhy s podielom spojené je obdobou ručenia prevodcu podielu v spoločnosti s ručením obmedzeným (zrovn. § 209 ods. 1 ZOK). [CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 835.]

¹⁴⁰ Tamže, s. 833.

¹⁴¹ Tamže, s. 819.

¹⁴² Obchodný zákonník nestanovoval požiadavky na dohodu (zmluvu) o prevode členského podielu. Podľa názoru Dvořáka musela mať písomnú formu a musela obsahovať aspoň identifikáciu nadobúdateľa a prevodcu, vymedzenie rozsahu členského podielu vrátane označenia družstva, údaj o prípadnej úplatnosti prevodu a výške úplaty či spôsobu jej určenia, dátum, a podpisy zmluvných strán. [ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 416.] Judikatúra v tomto smere doplnila, že sa na jej uzatváranie vzťahovali obecné ustanovenia občianskeho zákonníka o uzatváraní zmlúv (SJ 12/2001) a v prípade bezúplatného prevodu sa na ňu analogicky vzťahovali aj ustanovenia o vrátení daru (SJ 9/2007). [PEKÁREK, ŠTENGLOVÁ. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Obchodní zákoník: komentář...*, s. 843.]

¹⁴³ HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 138.

nedosahovala výšku základného členského vkladu (typicky pri rozdelení podielu). Vo vzťahu k družstvu dochádza k účinnosti prevodu podielu dňom predloženia dohody alebo neskorším dňom určeným v tejto dohode, resp. doručením písomného oznámenia prevodcu¹⁴⁴ a písomného súhlasu nadobúdateľa členstva (§ 230 ObZ, resp. § 601 ods. 2 ZOK).¹⁴⁵

Zákonná úprava v obchodnom zákonníku rozlišovala dve eventuality prevodu členského podielu. Prvou možnosťou bol prevod medzi členmi družstva navzájom (§ 229 ods. 1 ObZ). Neznamenal to však, že by nadobúdateľ podielu mal náhle dva členské podiely – keďže každý člen družstva mohol mať len jeden členský podiel, oba podiely sa v takomto prípade spojili a vytvorili jediný členský podiel. Prevod podielu mohli vylučovať stanovy družstva; stanovy taktiež mohli viazať prevod na nejaké podmienky, avšak len za predpokladu, že neboli nemožné alebo zjavne diskriminujúce.¹⁴⁶ Dohodu o prevode členských práv a povinností medzi členmi bralo predstavenstvo len na vedomie, pričom členstvo prevádzajúceho člena zanikalo už dňom uzatvorenia tejto dohody.¹⁴⁷

Druhou alternatívou v zmysle predošlej úpravy bol prevod členského podielu na tretiu osobu (nečlena).¹⁴⁸ Na rozdiel od prevodu podielu medzi členmi, v takomto prípade uzatvorená dohoda o prevode podielu podliehala súhlasu predstavenstva družstva¹⁴⁹; pokiaľ predstavenstvo súhlas neudelilo, mohol sa prevodca odvolať k členskej schôdzi, ktorá rozhodla s konečnou platnosťou. Nejasným bol však okamžik samotného prevodu.¹⁵⁰ Stanovy mohli určiť prípady, kedy predstavenstvo nesmelo odmietnuť udelenie súhlasu alebo kedy sa udelenie súhlasu vôbec nevyžadovalo (§ 229 ods. 2 ObZ)¹⁵¹, taktiež mohli upravovať dôvody vylučujúce samotný prevod podielu. Ak predstavenstvo a následne členská schôdza odmietli

¹⁴⁴ V zmysle uznesenia *Nejvyššího soudu ČR* zo dňa 15.02.2012, *sp. zn. 29 Cdo 1367/2011*, ak prevodca odmietal učiniť oznámenie o prevode členských práv a povinností, mohol sa nadobúdateľ domáhať splnenia tejto povinnosti návrhom k súdu na nahradenie prejavu vôle prevodcu.

¹⁴⁵ ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 417.

¹⁴⁶ Za diskriminujúcu bola považovaná napríklad podmienka, podľa ktorej by bol prevod podielu možný len na osobu určitej rasy - a to pre rozpor s obecným príkazom nediskriminácie (čl. 24 LPS) a rovnosti ľudí (čl. 1 LPS). [Tamže, s. 415.]

¹⁴⁷ HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 139.

¹⁴⁸ Judikatúra v tejto súvislosti dovodila, že ak previedol na inú osobu svoj členský podiel člen, ktorému bolo známe hroziace vylúčenie z družstva, mohol byť prevod posúdený ako neplatný pre obchádzanie práva a rozpor s dobrými mravmi, ak tomu odôvodnene nasvedčovali skutkové okolnosti prípadu (uznesenie *Nejvyššího soudu ČR* zo dňa 31.03.2009, *sp. zn. 29 Cdo 251/2009*).

¹⁴⁹ Dvořák usudzoval, že tento súhlas musel byť následný, teda až po uzatvorení dohody, pretože inak by sa predstavenstvo vyjadrovalo k dovtedy neexistujúcej dohode, a zároveň by nebolo možné dodržať okamžik vzniku členstva v družstve, ktorý bol zákonom viazaný na udelenie súhlasu s dohodou (§ 229 ods. 1 ObZ). [ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 416.]

¹⁵⁰ Dvořák zaň nepovažoval priamo deň, kedy predstavenstvo alebo členská schôdza rozhodli o schválení zmluvy o prevode podielu, ale deň, kedy bolo rozhodnutie zmluvným stranám oznámené (ak neboli prítomní na schôdzi predstavenstva alebo členskej schôdze). [Tamže.]

¹⁵¹ Prípustné bolo napríklad určenie stanov, že prevod členského podielu nepodlieha súhlasu predstavenstva, keď je nadobúdateľom členských práv a povinností osoba plne kvalifikovaná pre výkon určitých prác v rámci predmetu činnosti družstva a družstvo takúto osobu nutne potrebuje. [HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 138.]

udelit' súhlas s prevodom členského podielu napriek tomu, že boli podľa stanov povinní tak urobiť, člen družstva mohol podať návrh k súdu na určenie neplatnosti predmetného uznesenia členskej schôdze v zmysle § 242 ObZ.¹⁵²

Zákon o obchodných korporáciách zachováva obe možnosti prevodu podielu s určitými úpravami¹⁵³ – člen družstva môže previesť svoj družstevný podiel na iného člena ak to stanovky výslovne nezakazujú,¹⁵⁴ no prevod podielu na inú osobu musia stanovky naopak výslovne pripustiť a nadobúdateľ musí byť vždy spôsobilý stať sa členom družstva (§ 599 ZOK). Ak stanovky podmienia prevoditeľnosť družstevného podielu súhlasom predstavenstva, je rozhodnutie predstavenstva o udelení súhlasu podmienkou¹⁵⁵ účinnosti zmluvy o prevode družstevného podielu, pričom súhlas môže byť udelený vopred alebo dodatočne. Predstavenstvo nemusí výslovne súhlasiť s prevodom podielu na konkrétnu osobu, stanovky však môžu túto povinnosť založiť. Právny nárok na udelenie súhlasu s prevodom družstevného podielu neexistuje; rozhodnutie predstavenstva o udelení alebo neudelení predmetného súhlasu je konečné a nezmeniteľné, a nie je možné sa proti nemu odvolať k členskej schôdzi, ani ho súdne napadnúť (§ 600 ZOK).¹⁵⁶ V prípade, že prevodca po neudelení súhlasu s prevodom nechce zostať členom družstva, môže z neho vystúpiť; zákon však na rozdiel od spoločnosti s ručením obmedzeným (zrovn. § 207 ods. 2 ZOK) nestanovuje pre udelenie súhlasu žiadnu lehotu, a ani postup pri nečinnosti predstavenstva družstva – bude vhodné, aby boli tieto okolnosti upravené v stanovkách alebo v samotnej zmluve o prevode družstevného podielu.¹⁵⁷

Zvláštnym spôsobom derivatívneho vzniku členstva v družstve je *prechod* členského podielu, resp. družstevného podielu. V zmysle úpravy v obchodnom zákonníku smrťou fyzickej osoby jej členstvo v družstve zanikalo, členský podiel však mohol prejsť na dediča, ktorý bol oprávnený podať prihlášku za člena družstva.¹⁵⁸ O prihláške rozhodovalo

¹⁵² ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodného práva...*, s. 416.

¹⁵³ V sociálnom družstve zákon prevod družstevného podielu zakazuje (§ 763 ods. 2 ZOK).

¹⁵⁴ Pre bytové družstvo sa zachováva voľná prevoditeľnosť družstevného podielu (§ 230 ObZ, resp. § 736 ods. 1 ZOK). Prevodom družstevného podielu, s ktorým bol spojený nájom bytu alebo právo na uzatvorenie zmluvy o nájme družstevného bytu, dochádza novo i k prevodu samotného nájmu družstevného bytu, vrátane všetkých práv a povinností s ním spojených, teda i všetkých dlhov prevodcu voči bytovému družstvu a dlhov bytového družstva voči prevodcovi (§ 736 ods. 2 ZOK). [CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 950.]

¹⁵⁵ V tomto prípade sa jedná o odkladaciu podmienku prevodu v zmysle § 548 ods.3 NOZ. [Tamže, s. 834.]

¹⁵⁶ Ani samotné predstavenstvo nemôže svoje rozhodnutie o udelení alebo neudelení súhlasu zmeniť či odvolať. [MARCHAL. In BĚLOHLÁVEK (ed): *Komentár k zákonu o obchodných korporáciách...*, s. 2346.]

¹⁵⁷ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 834.

¹⁵⁸ V zmysle uznesenia *Nejvyššího soudu ČR zo dňa 03.11.2010, sp. zn. 31 Cdo 4739/2008*, však prechod členstva v bytovom družstve nemohol byť podmienený jeho žiadosťou o členstvo.

predstavenstvo, ktoré ju mohlo zamietnuť, pokiaľ stanovy¹⁵⁹ alebo zákon¹⁶⁰ neurčovali inak (§ 232 ods. 1 ObZ). Vzhľadom k špecialite ustanovenia § 232 ods. 1 ObZ oproti ustanoveniu § 229 ods. 1 ObZ platilo, že proti zamietavému uzneseniu predstavenstva sa dedič nemohol odvolať k členskej schôdzi; ak by však predstavenstvo postupovalo v rozpore so stanovami, bol by jeho nesúhlas neplatný a členstvo dediča by vzniklo aj napriek tomuto nesúhlasu. Dedičovi v takomto prípade náležalo právo obrátiť sa na súd s návrhom na určenie, že jeho členstvo v družstve existovalo. Ak dedič o prechod členského podielu nepožiadaval alebo nebolo jeho žiadosti vyhovené, potom členský podiel neprechádzal a dedičovi náležal iba vyrovnací podiel, keďže jeho členstvo v družstve nevzniklo (§ 232 ods. 3 ObZ)¹⁶¹. Za predpokladu, že sa dedič zosnulého člena stal členom družstva, judikatúra dovodila¹⁶², že jeho členstvo vzniklo ku dňu smrti pôvodného člena.¹⁶³

Obdobne sa postupovalo i v prípade prechodu členstva na právnych nástupcov právnických osôb. Ak dochádzalo k vzniku právneho nástupcu právnickej osoby v dôsledku akejkoľvek právnej skutočnosti, potom platilo, že k zániku dovtedajšej právnickej osoby a vzniku právneho nástupcu dochádzalo k tomu istému dňu. Tento deň bol dňom zániku členstva predchodcu a zároveň dňom vzniku členstva právneho nástupcu (§ 232 ods. 4 ObZ). Zákon oproti členstvu dediča fyzickej osoby nestanovil povinnosť požiadať o členstvo ani žiadnu schvaľovaciu procedúru. Členstvo právneho nástupcu vznikalo nezávisle na vôli družstva, resp. jeho orgánov; družstvo iba bralo túto okolnosť na vedomie. Aj keď tak zákon výslovne neurčil, mal právny nástupca povinnosť oznámiť družstvu uskutočnenú zmenu.¹⁶⁴

Zákon o obchodných korporáciách čiastočne nadväzuje na predošlú úpravu prechodu družstevného podielu, vychádza sa pritom z obecného pravidla prípustnosti prechodu podielu na dediča alebo iného právneho nástupcu doterajšieho člena¹⁶⁵; rovnako ako v prípade prevodu podielu sa však musí jednať o osobu spôsobilú stať sa členom družstva, a zároveň prechod nesmú vylučovať stanovy (§ 602 ZOK). Úprava dedenia družstevného podielu má byť koncipovaná s prihliadnutím k potrebám družstiev tak, aby plne rešpektovala novú právnu úpravu dedičského práva podľa nového občianskeho zákonníku; obecné teda platí, že ak

¹⁵⁹ Súhlas predstavenstva typicky nemal byť potrebný v prípade dediča, ktorý spĺňal všetky podmienky členstva, pretože inak by došlo k porušeniu zásady otvorenosti členstva v družstve. [HELEŠIC: *Základy teórie...*, s. 152.]

¹⁶⁰ Súhlas predstavenstva sa v zmysle § 232 ods. 2 ObZ nevyžadoval, ak dedič nadobudol práva a povinnosti spojené s členstvom v bytovom družstve.

¹⁶¹ V zmysle uznesenia *Nejvyššího soudu ČR zo dňa 28.03.2012, sp. zn. 29 Cdo 136/2011*, mohlo právo na zaplatenie vyrovnacieho podielu poručiť a v družstve spoločne v príslušnom pomere nadobudnúť a prípadne i žalobou uplatniť viacero dedičov.

¹⁶² Zrovn. uznesenie *Nejvyššího soudu ČR zo dňa 15.02.2012, sp. zn. 29 Cdo 2145/2010*.

¹⁶³ ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 417.

¹⁶⁴ Tamže, s. 417 - 418.

¹⁶⁵ V sociálnom družstve zákon prechod družstevného podielu zakazuje (§ 763 ods. 2 ZOK).

dedenie podielu nevylučujú stanovy¹⁶⁶, družstevný podiel bez ďalšieho prechádza na dediča.¹⁶⁷ Dedič družstevného podielu je oprávnený svoju účasť v družstve vypovedať (§ 603 ods. 1 ZOK), avšak okamžik, kedy sa dedič stáva dedičom a počína bežať výpovedná lehota, nie je celkom zreteľný.¹⁶⁸ Ak dedič vypovie svoju účasť, uplatní sa nevyvrátiteľná domnienka, podľa ktorej sa dedič nikdy členom družstva nestal (§ 603 ods. 3 ZOK)¹⁶⁹; dedičovi v takom prípade začína bežať trojmesačná výpovedná lehota, počas ktorej nie je oprávnený podieľať sa na činnosti družstva (§ 603 ods. 2 ZOK), a taktiež mu vzniká právo na vyrovnací podiel (§ 623 a nasl. ZOK v nadväznosti na § 36 ods. 1 ZOK). Ak dedič nevypovie svoju účasť v jednomesačnej prekluzívnej lehote, stáva sa členom družstva späť ku dni smrti poručiteľa.¹⁷⁰

Stanovy družstva môžu dedenie družstevného podielu podmieniť súhlasom predstavenstva – v takom prípade musí dedič o členstvo požiadať a členom družstva sa nestane pokým mu nie je súhlas udelený (§ 604 ods. 1 ZOK). Ak predstavenstvo súhlas udolí, uplatní sa zákonná fikcia, podľa ktorej sa dedič stáva členom družstva odo dňa nadobudnutia dedičstva (§ 604 ods. 2 ZOK).¹⁷¹ Zákon taktiež zakotvuje fikciu súhlasu predstavenstva so vznikom členstva dediča družstevného podielu pre prípad, kedy by predstavenstvo nevyrozumelo dediča do tridsiatich dní¹⁷² od žiadosti o predmetný súhlas (§ 604 ods. 3 ZOK).¹⁷³

¹⁶⁶ Ustanovenie druhej vety § 602 ZOK naznačuje, že prechod družstevného podielu v bytovom družstve nie je možné iba vylúčiť (a teda, že je možné ho obmedziť), pričom sa tento zákaz týka len prípadov, kedy členovi svedčí právo nájmu družstevného bytu alebo právo na uzatvorenie nájmovej zmluvy v zmysle § 737 ods. 1 ZOK. Z dikcie § 42 však vyplýva, že prechod družstevného podielu v bytovom družstve nie je možné ani vylúčiť, ani obmedziť, a táto úprava dopadá na každého člena bytového družstva. [CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 835 - 836.]

¹⁶⁷ Pre bytové družstvo vyslovene platí, že družstevný podiel, ktorý bol v spoločnom imaní manželov, prechádza na pozostalého manžela (§ 737 ods. 2 ZOK). [Tamže, s. 951.]

¹⁶⁸ Zákon o obchodných korporáciách v tomto prípade terminologicky nenadväzuje na nový občiansky zákonník; podľa všetkého je dedič oprávnený v zmysle § 603 ods. 1 ZOK svoju účasť v družstve vypovedať najneskôr do jedného mesiaca odo dňa, kedy súdne rozhodnutie o nadobudnutí dedičstva nadobudlo právoplatnosť (§ 1670 NOZ). [Tamže, s. 836.]

¹⁶⁹ Marchal v tejto súvislosti dodáva, že sa v takomto prípade nejedná o jeden zo zákonných spôsobov zániku členstva v družstve (zrovn. § 610 ZOK), keďže sa dedič družstevného podielu členom družstva vôbec nestal. [MARCHAL. In BĚLOHLÁVEK (ed): *Komentár k zákonu o obchodných korporáciách...*, s. 2349.]

¹⁷⁰ V prípade, že družstevný podiel zdedí viacero dedičov, dohodnú sa, ktorý z nich bude voči družstvu vykonávať členské práva a plniť členské povinnosti. [CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 836.]

¹⁷¹ Ani v tomto smere nie je zákon o obchodných korporáciách zrozumiteľne napojený na nový občiansky zákonník. Pokiaľ by sa striktne vychádzalo z gramatického výkladu ustanovení § 1479 a § 1670 NOZ, dedič by sa stal členom družstva až právoplatnosťou deklaratórneho súdneho rozhodnutia potvrdzujúceho nadobudnutie dedičstva. S ohľadom na princíp, podľa ktorého sa dedičstvo nadobúda smrťou poručiteľa (§ 1479 NOZ), považuje Cileček za deň vzniku členstva dediča v družstve práve deň smrti poručiteľa. [Tamže, s. 837.]

¹⁷² S ohľadom na konštrukciu predmetného ustanovenia a hmotnoprávnu povahu uvedenej tridsaťdňovej lehoty sa domnievam, že predstavenstvo musí dedičovi najneskôr v posledný deň lehoty doručiť svoj nesúhlas s jeho žiadosťou o členstvo.

¹⁷³ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 835 - 837.

V zmysle novej úpravy sa zachováva i možnosť prechodu družstevného podielu na právneho nástupcu zaniknutej právnickej osoby za predpokladu, že zanikajúca právnická osoba požiadala pred svojim zánikom predstavenstvo družstva o súhlas s prechodom podielu (§ 605 ods. 1 ZOK). Ak tak neučinila, alebo nebolo jej žiadosti o súhlas vyhovené, musí sa príslušný družstevný podiel pred jej zánikom vyrovnat'.¹⁷⁴ Nie je vylúčené, že právnická osoba bude mať po svojom zániku viac právnych nástupcov (napríklad v prípade rozdelenia právnickej osoby) – zákon pre túto situáciu konštruuje nevyvrátiteľnú domnienku schválenia rozdelenia družstevného podielu (§ 605 ods. 2 ZOK).¹⁷⁵

Zákonná úprava vzniku členstva v družstve prakticky nadväzuje na predošlé normy, pričom formulácia prevodu a prechodu podielu svojou konštrukciou zodpovedá novému pojatiu družstevného podielu ako veci v právnom zmysle. Za prínosné považujem zníženie a zovšeobecnenie minimálneho počtu zakladateľov družstva, čím sa odstránila nerovnosť fyzických osôb pri zakladaní družstva podľa predošlej úpravy vo vzťahu k právnickým osobám – zakladateľom. Rozšírenie podmieneného členstva pracovným pomerom k družstvu i na sociálne družstvo logicky zodpovedá povahe tohto typu družstva. Zákon o obchodných korporáciách vyjasňuje i otázku spoločného členstva manželov v družstve, čo by malo odstrániť doterajšie doktrinálne diskusie ohľadom jeho prípustnosti.

2.3 Zánik členstva v družstve

Obchodný zákonník stanovoval určité spôsoby zániku členstva v družstve kogentne v ustanovení § 231 ods. 1 ObZ, pričom o zániku členstva fyzickej osoby pojednával v § 232 ods. 1 ObZ a o zániku členstva právnickej osoby v § 232 ods. 4 ObZ. Výpočet spôsobov zániku členstva bol *taxatívny*, a stanovky ho nemohli rozšíriť ani zúžiť.¹⁷⁶ Úprava zániku účasti člena v družstve však nepodávala dostatočný výklad všetkých nadväzujúcich skutočností, ktoré sa preto snažila vyjasniť judikatúra.¹⁷⁷ Zákon o obchodných korporáciách preberá spôsoby zániku členstva bez zásadných zmien, vychádza sa z princípov formulovaných právnu teóriou s partikulárnymi úpravami odstraňujúcimi terminologické nezrovnalosti.

¹⁷⁴ Ak predstavenstvo nerozhodne o žiadosti do samotného zániku právnickej osoby, s ohľadom na absenciu podobnej zákonnej fikcie, ako platí pre fyzické osoby v ustanovení § 604 ods. 3 ZOK, k prechodu družstevného podielu na právneho nástupcu zaniknutej právnickej osoby nedôjde; na právneho nástupcu však prejde vyrovnací podiel. [Tamže, s. 838.]

¹⁷⁵ Tamže.

¹⁷⁶ S ohľadom na taxatívne vymedzenie spôsobov zániku členstva v obchodnom zákonníku (§ 231 ods. 1 a § 232 ObZ), ak fyzická osoba za trvania svojho členstva stratila spôsobilosť k právnym úkonom, jej členstvo v družstve nezanikalo. [ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodného práva...*, s. 420 - 424.]

¹⁷⁷ [Zrovn.: ROZEHNAL. In BĚLOHLÁVEK (ed): *Komentár k zákonu o obchodných korporáciách...*, s. 2654 - 2667.]

Zachováva sa taxatívny výpočet spôsobov zániku členstva v družstve, pričom sa jednotlivé spôsoby zániku prehľadne formulujú v jednom ustanovení (§ 610 ZOK).¹⁷⁸

Prvým zo zákonných spôsobov zániku členstva je *dohoda* člena s družstvom (§ 610 písm. a) ZOK). Dohoda musí mať písomnú formu a ako dvojstranné právne jednanie musí byť určitým a zrozumiteľným súladným prejavom vôle člena a družstva smerujúcim k ukončeniu členstva (§ 611 ZOK). Požiadavka písomnej formy dohody sleduje záujem právnej istoty predovšetkým kvôli pevne stanoveného okamihu zániku členstva; na rozdiel od dohody o ukončení účasti spoločníka v spoločnosti s ručením obmedzeným (§ 203 ZOK) však podpisy strán nemusia byť úradne overené. Členstvo zaniká dňom účinnosti dohody, teda buď dňom jej uzatvorenia alebo neskorším dňom určeným v dohode.¹⁷⁹

Druhým spôsobom je *vystúpenie* člena z družstva (tzv. odhláška – § 610 písm. b) ZOK). Členstvo v družstve je ovládané princípom dobrovoľnosti – nikoho nemožno nútiť, aby členom proti svojej vôli zostával; stanovy preto nemôžu právo člena na vystúpenie z družstva žiadnym spôsobom obmedziť či vylúčiť a pod sankciou neplatnosti stanov taktiež nemôžu vystúpenie z družstva spoplatniť.¹⁸⁰ Pojmovo sa pri vystúpení z družstva jedná o jednostranný prejav vôle člena adresovaný družstvu a smerujúci k ukončeniu členstva v družstve, pričom musí byť učinенý vo forme písomného oznámenia o vystúpení z družstva (§ 231 ods. 3 ObZ, resp. § 611 ZOK), inak je vystúpenie neplatné. Zákonné právo na vystúpenie člena z družstva však neznamená, že by člen mohol opustiť družstvo doslova z hodiny na hodinu; stanovy môžu v tejto súvislosti upraviť výpovednú dobu¹⁸¹, ktorá nesmie byť dlhšia než šesť mesiacov (§ 231 ods. 3 ObZ, resp. § 612 ods. 1 ZOK) a posledný deň tejto doby je zároveň dňom zániku členstva v družstve.¹⁸² Ak stanovy neurčujú výpovednú dobu, zaniká členstvo dňom doručenia oznámenia o vystúpení predstavenstvu družstva, resp. dňom určeným v oznámení o vystúpení; v znení novej úpravy však najneskôr uplynutím jedného roku od doručenia príslušného oznámenia (§ 612 ods. 2 ZOK).¹⁸³ Zákon

¹⁷⁸ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 842.

¹⁷⁹ Tamže, s. 842 - 845.

¹⁸⁰ Tamže, s. 842.

¹⁸¹ Zatiaľ čo Dvořák v čase účinnosti obchodného zákonníka hovoril o *výpovednej lehote* a jej počiatok stanovil na deň doručenia písomného oznámenia o vystúpení člena družstvu [ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodného práva...*, s. 420.], Cileček v súlade so zákonom o obchodných korporáciách už hovorí o *výpovednej dobe*, ktorá podľa neho počína bežať dňom nasledujúcim po dni doručenia oznámenia o vystúpení družstvu [CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 846.].

¹⁸² ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodného práva...*, s. 420.

¹⁸³ Sporným je stanovenie okamihu, v ktorom je vystúpenie oznámené družstvu, ak písomné oznámenie o vystúpení nie je fyzicky predané predstavenstvu družstva, ale bolo napríklad odoslané poštou. Cileček považuje za počiatok behu výpovednej doby až okamih, kedy sa ocitne vo sfére dispozície družstva (zrovn. uznesenie *Nejvyššího soudu ČR zo dňa 21.07.2011, sp. zn. 29 Cdo 865/2010*). [CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 846.]

o obchodných korporáciách osobitne posilňuje ochranu členov, ktorí z družstva odchádzajú kvôli svojmu nesúhlasu so schválenou zmenou stanov. Z tohto dôvodu môže z družstva vystúpiť člen, ktorý na členskej schôdzi hlasoval proti zmene stanov alebo sa hlasovania zdržal¹⁸⁴, pričom zákon tajné hlasovanie o zmene stanov výslovne zakazuje (§ 613 ods. 2 ZOK). Vystupujúci člen nie je zmenou stanov viazaný, a vzťah medzi ním a družstvom sa naďalej riadi predošlým znením stanov; musí však v prekluzívnej hmotnoprávnej lehote tridsiatich dní od prijatia predmetného uznesenia členskej schôdze¹⁸⁵ účinne doručiť družstvu oznámenie o vystúpení z družstva¹⁸⁶ a následne jeho členstvo zaniká uplynutím príslušného kalendárneho mesiaca (§ 613 ods. 1 ZOK).¹⁸⁷

Za tretí spôsob zániku členstva zákon považuje *vylúčenie* člena družstva (§ 610 písm. c) ZOK). Pojmovovo sa jedná o jednostranný prejav vôle družstva učinенý príslušným orgánom družstva, ktorého účelom je zánik členstva určitej osoby v družstve; vylúčenie má povahu súkromnoprávnej sankcie voči určitému členovi. Družstvo však nemôže jednať svojvoľne – vylúčený môže byť jedine člen, ktorý naplnil zákonné znaky niektorej zo skutkových podstát vylúčenia z družstva. Zákon stanovuje podmienky, za ktorých je možné k vylúčeniu člena pristúpiť¹⁸⁸, no i keď sú tieto podmienky splnené, závisí len na vôle družstva, či pristúpi k vylúčeniu alebo členovi jeho previnenie odpustí.¹⁸⁹ Samotné odpustenie môže okrem výslovného prejavu vôle nastať i konkludentne v dôsledku nečinnosti družstva – ak márne uplynie lehota, ktorú pre rozhodnutie o vylúčení novo stanovuje zákon o obchodných korporáciách v ustanovení § 617 ods. 2, nie je už možné k vylúčeniu z rovnakého dôvodu

¹⁸⁴ Marchal považuje za nešťastné, že z dikcie ustanovenia § 613 ods. 2 ZOK vyplýva právo člena na vystúpenie z družstva pre nesúhlas so zmenou stanov i v prípade, že sa príslušnej členskej schôdze vôbec nezúčastnil. [MARCHAL. In BĚLOHLÁVEK (ed): *Komentár k zákonu o obchodných korporáciách...*, s. 2357.]

¹⁸⁵ § 613 ods. 3 ZOK osobitne stanovuje lehotu na vystúpenie z družstva v prípade, že o zmene stanov rozhodlo zhromaždenie delegátov - vtedy má člen družstva k dispozícii subjektívnu lehotu jedného mesiaca odo dňa, kedy sa dozvedel alebo mohol dozvedieť o tejto zmene, a objektívnu lehotu troch mesiacov, ktorá platí bez ohľadu na to, či sa člen o zmene dozvedel. [Tamže, s. 2358.]

¹⁸⁶ Oznámenie o vystúpení musí mať písomnú formu a musí obsahovať dôvod vystúpenia, inak nespadá pod zvláštny právny režim v ustanovení § 613 ZOK. [Tamže, s. 2357.]

¹⁸⁷ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 847.

¹⁸⁸ Na rozdiel od predošlej úpravy pre bytové družstvo novo platí, že sankciou za porušovanie povinností vyplývajúcich z nájmu bude priamo vylúčenie z družstva - družstvo už nebude môcť svojmu členovi dať výpoveď z nájmu (§ 734 ods. 2 ZOK). V porovnaní s obecnou úpravou vylúčenia však bývajúcего člena bytového družstva nie je možné vylúčiť pre porušenie akejkoľvek členskej povinnosti či z iných stanovami určených dôležitých dôvodov - vylúčený môže byť len ak sa dopustil hrubého porušenia povinnosti nájomcu alebo ak bol právoplatne odsúdený pre úmyselný trestný čin (§ 734 ods. 1 ZOK). So zánikom členstva v bytovom družstve je v takomto prípade spojený i zánik práva družstva na splnenie vkladovej povinnosti s výnimkou práva na úroky z omeškania (§ 734 ods. 3 ZOK). [Tamže, s. 947 - 949.]

¹⁸⁹ Judikatura dovodila, že účelom úpravy vylúčenia člena z družstva je chrániť družstvo pred opakovaným či závažným porušovaním členských povinností členom družstva, pričom v každom prípade vylúčenia je potrebné uvážiť zásah do pomerov oboch dotknutých strán. Možnosť vylúčenia člena by družstvo nemalo zneužívať typicky v prípadoch, kedy došlo k nevýznamnému porušeniu povinnosti členom alebo ak existuje podstatne účinnejší spôsob, ktorým môže družstvo zaistiť dodržovanie zákonného stavu (zrovn. uznesenie *Nejvyššího soudu ČR* zo dňa 27.04.2006, sp. zn. 29 Odo 1374/2005). [Tamže, s. 848.]

znova pristúpiť.¹⁹⁰ Družstvo môže taktiež rozhodnúť o podmienenečnom vylúčení člena z družstva; splnenie stanovenej podmienky vylúčeným členom bude mať za následok zrušenie rozhodnutia o vylúčení.¹⁹¹

Pôvodná úprava vylúčenia v obchodnom zákonníku (§ 231 ods. 4 až 6 ObZ) bola zákonom o obchodných korporáciách navyše doplnená o prvok autoremedúry – orgán družstva, ktorý rozhodol o vylúčení člena, môže svoje rozhodnutie zrušiť (§ 622 ZOK).¹⁹² Ak sa družstvo rozhodne člena vylúčiť, môže tak učiniť buď ak člen prestal splňovať podmienky členstva¹⁹³, alebo na základe závažného porušenia (resp. nesplnenia) členských povinností formulovaných v stanovách či v uznesení členskej schôdze družstva (§ 614 ZOK)¹⁹⁴; ojedinelé nezávažné porušenie členských povinností však k vylúčeniu nestačí, muselo by k nemu dôjsť opakovane. Na rozdiel od predošlej úpravy zákon o obchodných korporáciách už neupravuje samostatne ako dôvod vylúčenia spáchanie úmyselného trestného činu proti družstvu alebo členovi družstva (§ 231 ods. 4 ObZ); túto situáciu bude možné v závislosti od konkrétneho prípadu podradiť pod závažné porušenie členských povinností.¹⁹⁵

Základným predpokladom vylúčenia je udelenie písomnej výstrahy¹⁹⁶ členovi, ktorý porušuje členské povinnosti (§ 615 ZOK) – výstraha má však zmysel len ak člen družstva môže spôsobené následky odstrániť alebo odčiniť dôvody pre ktoré má byť vylúčený (§ 616

¹⁹⁰ Zákon o obchodných korporáciách odstraňuje absenciu zákonnej lehoty, v ktorej je možné o vylúčení rozhodnúť. I keď predošlá úprava neobsahovala obdobné ustanovenie, a stanovy túto otázku neupravovali, z povahy inštitútu vylúčenia člena bolo možné dovodiť, že družstvo malo s ohľadom na zachovanie primeranej miery právnej istoty povinnosť vždy postupovať v procese vylučovania bezodkladne (zrovn. rozsudok *Nejvyššieho soudu ČR zo dňa 16.11.2010, sp. zn. 29 Cdo 4262/2009*). [Tamže.]

¹⁹¹ To nastáva i v prípade prijatia podmieneného uznesenia členskej schôdze o zrušení vylučovacieho rozhodnutia predstavenstva, kedy splnenie podmienky členom má za následok vyhovieť odvolaniu vylúčeného člena a zrušenie rozhodnutia o vylúčení (zrovn. rozsudok *Nejvyššieho soudu ČR zo dňa 31.08.2004, sp. zn. 29 Odo 1107/2003*, alebo uznesenie *Nejvyššieho soudu ČR zo dňa 25.08.2010, sp. zn. 29 Cdo 4279/2008*). [Tamže.]

¹⁹² Revokácia (zrušenie) rozhodnutia o vylúčení bude praktická najmä v prípade, kedy budú v priebehu súdneho konania o neplatnosti vylúčenia zistené závažné procesné vady vylúčenia. O revokácii rozhodne družstvo buď na základe písomnej žiadosti vylúčeného člena (vtedy sa prezumuje súhlas člena s prípadným zrušením rozhodnutia), alebo z vlastnej iniciatívy družstva za predpokladu, že vylúčený člen bude v lehote jedného mesiaca od doručenia rozhodnutia o revokácii písomne súhlasiť s anulovaním predmetného rozhodnutia. [Tamže, s. 854 - 855.]

¹⁹³ Podmienky môže stanoviť zákon alebo stanovy družstva, jedná sa napr. o podmienku pracovného pomeru k družstvu (§ 579 ZOK), vkladovú povinnosť k ďalšiemu členskému vkladu (§ 733 ZOK), a pod. [Tamže, s. 848]

¹⁹⁴ Dôležité dôvody určené v stanovách (súvisiace napr. s vnútorným fungovaním alebo činnosťou družstva) musia byť konkrétne špecifikované a nemôžu byť za dôležité označené družstvom len zo subjektívnych či účelových pohľadov (zrovn. uznesenie *Nejvyššieho soudu ČR zo dňa 15.12.2009, sp. zn. 29 Cdo 489/2009*). [Tamže, s. 849.]

¹⁹⁵ [Tamže.]

¹⁹⁶ Náležitosti výstrahy v minulosti vyvodila judikatúra (zrovn. uznesenie *Nejvyššieho soudu ČR zo dňa 21.12.2010, sp. zn. 29 Cdo 4002/2009*); zákon o obchodných korporáciách ich už výslovne upravuje vrátane obligatórnej písomnej formy (§ 615 ZOK). [Tamže, s. 850.]

ZOK).¹⁹⁷ Samotný proces vylučovania je zachovaný ako dvojfázový – o vylúčení rozhoduje v prvom stupni predstavenstvo družstva, pričom stanovy môžu túto právomoc zveriť inému orgánu (napr. členskej schôdzi alebo kontrolnej komisii).¹⁹⁸ V porovnaní s predošlou úpravou v obchodnom zákonníku sa nahradzuje možnosť podať v prekluzívnej lehote troch mesiacov odvolanie proti rozhodnutiu o vylúčení (§ 231 ods. 4 ObZ); v zmysle zákona o obchodných korporáciách sa vylúčený člen¹⁹⁹ môže brániť odôvodnenými námietkami²⁰⁰ k členskej schôdzi v tridsaťdňovej lehote od doručenia oznámenia o vylúčení (§ 618 ods. 1 ZOK).²⁰¹

Na ochranu pred možným svojvoľným a nezákonným postupom zákon upravuje právo člena na súdny prieskum platnosti rozhodnutia o vylúčení (§ 231 ods. 5 a 6 ObZ, resp. § 620 ods. 1 ZOK). Obchodný zákonník limitoval mieru súdnej ochrany člena splnením niekoľkých podmienok – návrh mohol podať k súdu len člen, ktorého sa účinné vylúčenie týkalo, za súčasného dodržania zákonných lehôt, a zároveň musel vylúčený člen pred samotným podaním návrhu využiť odvolanie proti rozhodnutiu k členskej schôdzi.²⁰² V súlade s novou úpravou je možné podať predmetný návrh jednak proti druhostupňovému rozhodnutiu o zamietnutí námietok, a jednak i proti prvostupňovému rozhodnutiu o vylúčení, ak o ňom rozhodovala priamo členská schôdza družstva²⁰³; v oboch prípadoch má vylúčený člen k dispozícii trojmesačnú lehotu bežiacu odo dňa doručenia príslušného rozhodnutia.²⁰⁴ Ak súd

¹⁹⁷ Zákon jasne nestanovuje, či musí byť výstraha udelená členovi i v prípade vylúčenia „z iných dôležitých dôvodov“; Cileček však na rozdiel od doterajšej judikatúry (zrovn. rozsudok *Nejvyššího soudu ČR zo dňa 14.10.1998, sp. zn. 1 Odo 103/97*, resp. uznesenie *Nejvyššího soudu ČR zo dňa 14.01.2003, sp. zn. 32 Odo 666/2002*) usudzuje, že výstraha má zásadne i v takýchto prípadoch predchádzať rozhodnutiu o vylúčení. [Tamže.]

¹⁹⁸ Rozhodnutie o vylúčení je právnym jednaním, pričom musí obsahovať výrok o vylúčení identifikovaného člena družstva formulovaný určitým a zrozumiteľným spôsobom, stručnú špecifikáciu skutku pre ktorý bol člen vylúčený, a poučenie o práve podať námietky. Písomné vyhotovenie rozhodnutia musí byť vylučovanému členovi doručené bezodkladne, aj ak bol prítomný na zasadaní orgánu, ktorý rozhodol o jeho vylúčení (§ 621 ZOK). [Tamže, s. 851.]

¹⁹⁹ Rozhodnutie o vylúčení spoločných členov sa v zmysle § 740 ZOK samostatne doručuje každému z manželov, pričom každý z nich má rovnaké právo vzniesť proti predmetnému rozhodnutiu námietky i bez ohľadu na vôľu druhého manžela. [Tamže, s. 955.]

²⁰⁰ Námietky je možné podať priamo na zasadaní členskej schôdze, alebo ich v písomnej forme doručiť družstvu; k oneskorene podaným námietkam sa neprihliada. Vylučovaný člen má právo zúčastniť sa na zasadaní členskej schôdze, ktorá bude rozhodovať o jeho vylúčení, a môže sa i aktívne vyjadrovať k prejednávanej záležitosti. [Tamže, s. 852.]

²⁰¹ Zákon o obchodných korporáciách chybné prevzal do dikcie ustanovenia § 618 ods. 1 termín *oznámenie o vylúčení* z predošlej úpravy; z ustanovení § 617 ods. 3 a § 621 však vyplýva, že vylúčenému členovi sa doručuje písomné vyhotovenie rozhodnutia o vylúčení. [Tamže.]

²⁰² ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 438 - 439.

²⁰³ Cileček usudzuje, že navzdory ustanoveniu § 618 ods. 2 ZOK je v súlade s konštantnou judikatúrou (zrovn. rozsudok *Vrchního soudu v Prahe zo dňa 10.03.2003, sp. zn. 14 Cmo 429/2003*, resp. uznesenie *Nejvyššího soudu ČR zo dňa 31.03.2011, sp. zn. 29 Cdo 4838/2009*) možné, aby člen družstva vylúčený rozhodnutím členskej schôdze pred podaním návrhu k súdu podal námietky voči predmetnému rozhodnutiu znovu k členskej schôdzi. [CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 853.]

²⁰⁴ Jedná sa o hmotnoprávnu prekluzívnu lehotu, preto musí byť návrh doručený súdu najneskôr v posledný deň uvedenej lehoty, inak právo na súdny prieskum zaniká. [Tamže.]

prehlási rozhodnutie o vylúčení za neplatné, uplatní sa nevyvrátiteľná domnienka, že navrhovateľ nikdy neprestal byť členom družstva (§ 622 ods. 4 ZOK). V opačnom prípade zákon viaže okamih zániku členstva na márne uplynutie lehoty pre podanie námietok, resp. na doručenie rozhodnutia členskej schôdze o zamietnutí námietok (§ 619 ZOK); v súlade s ustanovením § 620 ods. 2 ZOK však družstvo nemôže voči vylúčenému členovi uplatňovať akékoľvek dôsledky zániku členstva až do uplynutia lehoty pre podanie návrhu na súdny prieskum vylúčenia.²⁰⁵

Štvrtým spôsobom zániku členstva v družstve je uskutočnený *prevod družstevného podielu* (§ 610 písm. d) ZOK), ktorý nadobúda právny nástupca člena družstva na základe zmluvy o prevode podielu v družstve. Piaty spôsob zániku členstva nastáva v dôsledku *prechodu družstevného podielu* (§ 610 písm. e) ZOK). O prevode a prechode družstevného podielu pojednáva táto práca v predchádzajúcej kapitole.

K šiestemu spôsobu zániku členstva dochádza pri *smrti člena* družstva (§ 610 písm. f) ZOK). Ak zomrie fyzická osoba, ktorá je členom družstva, dochádza k zániku jej účasti v družstve dňom, ktorý je ako deň jej úmrtia označený v úmrtnom liste.²⁰⁶ Napriek skutočnosti, že členský vzťah ako celok v takomto prípade zaniká, niektoré práva prechádzajú na dediča člena, ktorý sa buď môže stať členom družstva v dôsledku prechodu družstevného podielu, alebo môže členstvo vypovedať a nadobúda právo na vyplatenie vyrovnacieho podielu.²⁰⁷

Siedmy spôsob zániku členstva nastáva pri *zániku právnickej osoby*, ktorá je členom družstva (§ 610 písm. g) ZOK). V zmysle predošlej obchodnoprávnej úpravy, členstvo právnickej osoby v družstve zanikalo buď jej vstupom do likvidácie, alebo prehlásením konkurzu na jej majetok, prípadne jej zánikom (§ 232 ods. 4 ObZ). V prípade vstupu právnickej osoby do likvidácie jej členstvo v družstve zanikalo dňom, ktorý bol uvedený v rozhodnutí spoločníkov alebo príslušného orgánu právnickej osoby ako deň zrušenia, alebo dňom, kedy bolo toto rozhodnutie prijaté (§ 68 ods. 3 písm. c) ObZ); likvidácia však nemohla skončiť skôr než družstvo vyplatilo jej vyrovnací podiel, ktorý sa potom stal súčasťou likvidačného zostatku tejto právnickej osoby.²⁰⁸ Nová úprava zániku členstva právnickej osoby v družstve v ustanovení § 610 písm. g) ZOK nadväzuje na obecnú úpravu zániku právnickej osoby v novom občianskom zákonníku, v súčasnosti teda dochádza k zániku účasti právnickej osoby v družstve dňom výmazu právnickej osoby z verejného registra (§ 185

²⁰⁵ Tamže, s. 852 - 855.

²⁰⁶ ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodného práva...*, s. 424.

²⁰⁷ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 843.

²⁰⁸ ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodného práva...*, s. 424.

NOZ), resp. dňom skončenia jej likvidácie (§ 186 NOZ v spojení s § 207 NOZ). Ak má právnická osoba právneho nástupcu, kontinuálne vzniká nové členstvo právneho nástupcu člena ku dňu zániku členstva predchodcu podľa pravidiel prechodu družstevného podielu; právny nástupca sa členom družstva stať nemusí a v takom prípade nadobúda právo na vyplatenie vyrovnacieho podielu.²⁰⁹

Za ôsmy spôsob zániku členstva sa považuje *prehlásenie konkurzu na majetok člena družstva* (§ 610 písm. h) ZOK). K tejto situácii dochádza, keď je úpadok člena družstva riešený konkurzom jeho majetku podľa insolvenčného zákona – po prehlásení konkurzu na majetok jeho členstvo v družstve zaniká²¹⁰ okamžikom zverejnenia príslušného rozhodnutia insolvenčného súdu v insolvenčnom registri (§ 245 InsZ). Členovi, ktorého účasť v družstve zanikla, vzniká nárok na vyrovnací podiel, ktorý však družstvo musí vyplatiť k rukám insolvenčného správcu s tým, že príslušné plnenie sa stáva súčasťou majetkovej podstaty určenej k uspokojeniu dlžníkových veriteľov (§ 2 písm. e) InsZ).²¹¹ Pokiaľ je konkurz na majetok člena zrušený z iných dôvodov než pre splnenie rozvrhového uznesenia (napr. rozhodnutím odvolacieho súdu pre nesplnenie podmienok prehlásenia konkurzu), potom sa jeho členstvo v družstve obnovuje (§ 231 ods.2 ObZ, resp. § 627 ods. 1 ZOK). Ak už družstvo vyplatilo vyrovnací podiel úpadcu, musí ho insolvenčný správca družstvu vrátiť²¹² do tridsiatich dní (v zmysle predošlej úpravy do dvoch mesiacov – § 231 ods.2 ObZ) od právoplatnosti rozhodnutia o zrušení konkurzu (§ 627 ods. 2 ZOK).²¹³

Deviatym spôsobom zániku členstva je situácia, kedy došlo k zamietnutiu insolvenčného návrhu pre nedostatok majetku člena družstva (§ 610 písm. i) ZOK). Členstvo dlžníka v družstve zaniká dňom zverejnenia rozhodnutia insolvenčného súdu v insolvenčnom registri. Bývalý člen – právnická osoba týmto dňom vstupuje do likvidácie, a vyrovnací podiel bude družstvo povinné vyplatiť likvidátorovi, ktorý uskutočňuje jej likvidáciu. Bývalý člen – fyzická osoba do likvidácie nevstupuje a jej vyrovnací podiel sa vyplatí tejto osobe; pokiaľ je voči nej vedený tiež výkon rozhodnutia alebo exekúcia, potom je družstvo povinné vyplatiť vyrovnací podiel osobe oprávnenej z titulu právoplatného uznesenia o nariadení výkonu rozhodnutia alebo exekúcie.²¹⁴ Na rozdiel od zániku členstva prehlásením konkurzu

²⁰⁹ Tamže.

²¹⁰ Pokiaľ sú spoločnými členmi družstva manželia, prehlásením konkurzu na majetok jedného z nich zaniká i členstvo druhého manžela (rozsudok *Nejvyššího soudu ČR zo dňa 25.04.2007, sp. zn. 29 Odo 460/2005*).

²¹¹ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 843 - 844.

²¹² Ak došlo ku skonzumovaniu vyrovnacieho podielu v priebehu konkurzu (napr. na odmenu správcu či na náklady konkurzu), bude zrejme musieť vyrovnací podiel družstvu nahradiť člen, ktorého členstvo sa obnovilo. [Tamže, s. 858.]

²¹³ ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 422 - 423.

²¹⁴ Tamže, s. 423.

na majetok člena, pri zániku členstva v dôsledku zamietnutia insolvenčného návrhu pre nedostatočný majetok člena nemôže dôjsť k obnoveniu členstva.²¹⁵ V súvislosti s novelou insolvenčného zákona č. 294/2013 Sb., ktorá s účinnosťou od 01.01.2014 zrušila možnosť zamietnuť insolvenčný návrh pre nedostatok majetku dlžníka (zrovn. § 142 a § 144 InsZ) sa však domnievam, že dikcia ustanovenia § 610 písm. i) ZOK v praxi stratila právny význam.

Desiaty spôsob zániku členstva je spojený s *výkonom rozhodnutia alebo exekúciou vedenou proti členovi* družstva (§ 610 písm. j) ZOK). Zákon o obchodných korporáciách v tejto súvislosti používa termín výkon rozhodnutia resp. exekúcia postihnutím členských práv a povinností, pričom túto terminológiu kopíruje z obchodného zákonníka.²¹⁶ Vzhľadom k tomu, že družstevný podiel je ponímaný ako hnutelná vec, môže byť predmetom predaja po právoplatnosti uznesenia o nariadení výkonu rozhodnutia či exekučného príkazu v dražbe v zmysle § 320ab OSŘ.²¹⁷ Ak je družstevný podiel neobmedziteľne prevoditeľný, poprípade ak vydražiteľ splňuje požiadavky stanov ohľadom nadobúdania obmedzene prevoditeľného podielu (§ 320ab ods. 5 OSŘ), má predaj družstevného podielu v dražbe prednosť pred postihnutím pohľadávky člena družstva z práva na vyrovnanie. Udelením príklepu sa vydražiteľ stáva členom družstva namiesto člena, ktorého podiel bol vydražený, pričom oprávnený bude uspokojený z výťažku dražby družstevného podielu. Ak sa dražby zúčastní iný člen družstva a učiní s niektorým z ostatných dražiteľov rovnaké najvyššie podanie, má člen družstva prednosť pri udelení príklepu (§ 320ab ods. 4 OSŘ). Dňom zániku členstva povinného v družstve je deň doručenia vyrozumienia o neúspešnej opakovanej dražbe družstevného podielu; v prípade, že sa nepodarí predat družstevný podiel ani v opakovanej dražbe alebo ak nie je podiel prevoditeľný, postihuje výkon rozhodnutia či exekúcia pohľadávku povinného z práva na vyrovnanie (§ 320ab ods. 8 OSŘ).²¹⁸ Ak došlo k právoplatnému zastaveniu výkonu rozhodnutia alebo exekúcie postihnutím družstevného podielu, členstvo povinného v družstve sa s účinkami *ex tunc* obnovuje; prípadný vyplatený vyrovnací podiel musí osoba, ktorá plnenie z tohto titulu prijala, v lehote tridsiatich dní (v zmysle predošlej úpravy do dvoch mesiacov – § 231 ods.2 ObZ) vrátiť družstvu (§ 628

²¹⁵ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 844.

²¹⁶ Dvořák v tomto smere považoval štylistiku obchodného zákonníka za chybnú, a nahradzoval termín *postihnutie členských práv a povinností* termínom *postihnutie členského podielu*. [ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodného práva...*, s. 423.] Cileček taktiež upozorňuje, že samotný zákon o obchodných korporáciách chybné prevzal túto nevhodnú terminológiu do ustanovenia § 610 písm. j), pričom v ustanovení § 628 už jasne hovorí o výkone rozhodnutia alebo exekúcií *postihnutím družstevného podielu*. [CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 843.]

²¹⁷ Družstevný podiel v sociálnom družstve nemôže byť dražený v konaní o výkone rozhodnutia alebo v exekúcií. Ak je s podielom v sociálnom družstve spojené právo užívať byt, nie je možné podstupovať podľa § 320ab OSŘ. [ROZEHNAL. In BĚLOHLÁVEK (ed): *Komentár k zákonu o obchodných korporáciách...*, s. 2648.]

²¹⁸ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 843 - 844.

ZOK). Určenie osoby povinnej vrátiť vyplatený vyrovnací podiel by však malo byť závislé na dôvode zastavenia výkonu rozhodnutia či exekúcie.²¹⁹

Jedenásty spôsob zániku členstva v družstve nastáva pri *zániku pracovného pomeru člena* k družstvu za predpokladu, že stanovky neurčujú inak (§ 610 písm. k) ZOK). O členstve viazanom na pracovný pomer k družstvu pojednáva táto práca v predchádzajúcej kapitole.

A konečne dvanástym zákonným spôsobom zániku členstva je situácia, kedy *zaniká družstvo bez právneho nástupcu* (§ 610 písm. l) ZOK). Dňom výmazu družstva z obchodného registra dochádza k zániku členstva, keďže po strate právnej subjektivity družstva nemôže pochopiteľne trvať členstvo v neexistujúcej právnickej osobe (§ 185 ZOK). Iná situácia nastáva v prípade, že družstvo zaniká s právnym nástupcom – potom sa jeho členovia stávajú členmi nástupníckeho družstva, ak sa nerozhodnú z družstva vystúpiť.²²⁰

Z hľadiska spôsobu zániku členstva v družstve možno konštatovať, že nová úprava neprináša zásadné povahové zmeny a zameriava sa skôr na spresnenie formulácií a odstránenie výkladových rozporov. Posilnenie ochrany člena družstva pri jeho vystúpení z družstva pre nesúhlas so zmenami stanov považujem za dôležitý prvok novej družstevnej úpravy, ktorý v praxi prinesie vyššiu obozretnosť členskej schôdze pri schvaľovaní zmien stanov majúcich negatívny dopad len na niektorých členov družstva. Vhodné by však bolo odstránenie terminologickej nezrovnalosti, ktorá vznikla po novelizácii insolvenčného zákona, keďže podľa jeho účinného znenia nie je možné zamietnuť insolvenčný návrh pre nedostatočný majetok dlžníka.

²¹⁹ Tamže, s. 859 - 860.

²²⁰ Tamže, s. 844 - 845.

3 Súbor práv a povinností člena družstva

Práva člena družstva je možné rozdeliť do dvoch nerovnako veľkých skupín – na práva *základné* a práva *doplnkové*. Medzi základné práva patrí právo účasti na riadení družstva, právo na informácie o činnosti družstva, právo kontroly činnosti družstva, právo účasti na činnosti družstva, právo na vyrovnanie členstva, a prípadne právo na podiel na zisku. Za doplnkové práva je možné považovať právo dispozície s podielom v družstve, právo na súdnu ochranu, práva súvisiace so zoznamom členov, a ďalšie. Taktiež i povinnosti člena družstva je možné deliť na základné (vkladová povinnosť, povinnosť dodržiavať stanovy, povinnosť podrobiť sa rozhodnutiam orgánov družstva) a doplnkové (uhradzovacia povinnosť, povinnosť oznámiť družstvu zmeny údajov evidovaných v zozname členov, či pracovný pomer člena k družstvu, a iné). Podľa povahy je možné členiť práva člena družstva na *majetkové* (napr. právo na podiel na zisku) a na práva *nemajetkové* (napr. právo na informácie);²²¹ niektoré práva však nemožno jednoznačne priradiť do jednej zo skupín, pretože zahŕňajú oba aspekty (napr. právo účasti na činnosti bytového družstva).²²²

Pre zachovanie vyššej miery prehľadnosti a pragmatickosti tejto práce budú jednotlivé práva a povinnosti členené na majetkové a nemajetkové, a každé právo či povinnosť bude spracovaná osobitne; pričom sa bude klásť dôraz na komparáciu obsahu jednotlivých práv pred a po účinnosti novej obchodnoprávnej zákonnej úpravy.

3.1 Jednotlivé majetkové práva a povinnosti člena družstva

3.1.1 Vkladová povinnosť a ďalšia majetková účasť

Jednou zo základných povinností člena družstva je povinnosť splatiť *základný členský vklad*, poprípade *vstupný vklad* v lehotách stanovených zákonom a stanovami družstva.²²³ Základný členský vklad je možné definovať ako vklad, ktorého výška je určená stanovami družstva, zatiaľ čo vstupný vklad predstavuje stanovami určenú časť základného členského vkladu (§ 223 ods. 3 ObZ, resp. § 564 ods. 1 ZOK). Zmyslom tejto úpravy je umožniť členom družstva splatenie členského vkladu po častiach – najskôr vstupný vklad a potom zostávajúcu časť základného členského vkladu.²²⁴ Judikatúra dovodila²²⁵, že členovi vzniká *vkladová povinnosť* už v okamžiku schválenia stanov na ustanovujúcej schôdzi družstva

²²¹ [Zhodne aj v: POKORNÁ, Jarmila. *Subjekty obchodního práva: vybrané problémy*. 1. vydanie. Brno: Masarykova univerzita, 1997, s. 111.]

²²² CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 818 - 819.

²²³ VEČERKOVÁ a kol.: *MERITUM - Obchodní právo...*, s. 616.

²²⁴ ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 425.

²²⁵ Zrovn. rozsudok Nejvyššího soudu ČR zo dňa 25.02.2004, sp. zn. 29 Odo 891/2003.

(uchádzači vstupujúci do družstva neskôr preberajú záväzok ku vkladu podaním členskej prihlášky v zmysle § 227 ods. 2 písm. b) ObZ, resp. § 577 ods. 1 písm. b) ZOK).²²⁶ Zákon o obchodných korporáciách v tomto smere doplňuje úpravu o možnosť dodatočného prevzatia vkladovej povinnosti v prípade, že sa zakladajúci člen družstva nemôže z vážnych dôvodov zúčastniť ustanovujúcej schôdze družstva (§ 560 ods. 2 ZOK).²²⁷

Základný členský vklad je povinným majetkovým príspevkom člena družstvu. V zmysle § 223 ods. 1 a 2 ObZ jeho výšku určovalo družstvo tak, aby súhrn členských vkladov činil aspoň 50 000 Kč (jednalo sa o tzv. zapisovaný základný kapitál).²²⁸ Obchodný zákonník však nedefinoval pojem *členský vklad*, z hľadiska povahy a zmyslu družstva ho bolo možné vymedziť ako materiálny príspevok člena družstvu na dosiahnutie účelu jeho činnosti, pričom bol tvorený základným členským vkladom a *d'alším členským vkladom*²²⁹, no jeho súčasťou nebola *d'alšia majetková účasť* člena.²³⁰ Zákon o obchodných korporáciách preberá koncepciu základného členského vkladu a ďalšieho členského vkladu²³¹ (§ 563 až 565 ZOK v spojení s § 572 ZOK) s určitými modifikáciami – novo sa konštituuje pojem členského vkladu ako súčet základného členského vkladu a všetkých ďalších členských vkladov (§ 563 ods. 3 ZOK), stanovuje sa taktiež povinnosť rovnakej výšky základného členského vkladu pre všetkých členov družstva (§ 564 ods. 2 ZOK).²³² Zákon už nepozná pojem zapisovaný základný kapitál, s ohľadom na variabilitu základného kapitálu vychádzajúcu zo zásady otvorenosti družstva sa obecné nestanovuje ani minimálna výška základného kapitálu družstva.²³³

Určenie výšky základného členského vkladu je vždy obligatórnou súčasťou stanov (§ 226 ods. 1 písm. d) ObZ, resp. § 553 písm. c) a d) ZOK), jeho výška sa zapisuje do obchodného registra a musí o nej rozhodnúť už ustanovujúca schôdza družstva. Oproti tomu existencia vstupného vkladu záleží výlučne na rozhodnutí členskej schôdze, respektíve

²²⁶ PEKÁREK, ŠTENGLOVÁ. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Obchodní zákoník: komentář...*, s. 828.

²²⁷ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 808.

²²⁸ Pokiaľ súhrn upísaných členských vkladov pri založení družstva nedosahoval požadovanú výšku, musela ustanovujúca schôdza (za predpokladu, že nebolo možné získať ďalších uchádzačov o členstvo) buď znížiť zapisovaný základný kapitál, alebo zvýšiť upísané členské vklady. [HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 168 - 170.]

²²⁹ Helešic v tomto smere zásadne nesúhlasil s Dvořákom, a považoval ďalší členský vklad za samostatne stojaci členský vklad. Argumentoval pritom dobrovoľnosťou jeho existencie - člen družstva nemal povinnosť, ale len možnosť ho zložiť, a to iba za predpokladu, že stanovy jeho zloženie pripúšťali, a samotný člen sa k zloženiu ďalšieho členského vkladu zaviazal. [HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 172.]

²³⁰ ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 425.

²³¹ Pre bytové družstvo platí, že stanovy môžu podmieniť vznik členstva v bytovom družstve prevzatím alebo splnením vkladovej povinnosti k ďalšiemu členskému vkladu (§ 733 ods. 1 ZOK). [CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 946.]

²³² Úprava v obchodnom zákonníku pripúšťala rôznu výšku základného členského vkladu pre jednotlivých členov po novelizácii č. 216/2005 Sb. [HAVEL: *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 212.]

²³³ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 810.

ustanovujúcej schôdze, a nezapisuje sa do obchodného registra.²³⁴ Rovnako ďalší členský vklad je podmienený úpravou v stanovách (§ 223 ods. 4 ObZ, resp. § 563 ods. 2 ZOK), ktoré môžu určiť rôznu výšku a dátum splatnosti ďalšieho členského vkladu pre jednotlivých členov; podľa judikatúry²³⁵ však nie je možné členovi družstva uložiť povinnosť ďalšieho členského vkladu proti jeho vôli, a to ani zmenou stanov.²³⁶ Na podklade pravidiel určených v stanovách družstva má jeho orgán uzavrieť s členom, ktorý do družstva vnáša ďalší členský vklad, zmluvu o jeho vložení.²³⁷ Nový zákon o obchodných korporáciách už výslovne upravuje podstatné náležitosti zmluvy o prevzatí povinnosti k ďalšiemu členskému vkladu (§ 572 ods. 1 ZOK), pričom jej schválenieobecne podlieha súhlasu členskej schôdze, ak stanovy neurčujú inak (§ 656 písm. p) ZOK). Vychádza sa z princípu vyvedeného judikatúrou, že splatenie ďalšieho členského vkladu nemožno uložiť členovi družstva proti jeho vôli – s výnimkou situácie, kedy je povinnosť vloženia a splatenia ďalšieho členského vkladu podmienkou prijatia za člena družstva a je zahrnutá v stanovách.²³⁸

Oproti zákonnej úprave v obchodnom zákonníku, ktorá neupravovala postup pri zvýšení základného kapitálu družstva, pričom judikatúra vyvodila nemožnosť zvýšenia vkladovej povinnosti člena družstva bez jeho súhlasu pri absencii príslušných zákonných ustanovení²³⁹, zákon o obchodných korporáciách novo konštituuje pravidlá pre zvýšenie základného členského vkladu (§ 566 a 567 ZOK). O zvýšení základného členského vkladu musí rozhodnúť členská schôdza družstva. Samotné zvýšenie môže prebehnúť dvoma spôsobmi – buď *efektívnym zvýšením* formou doplatkov²⁴⁰ členov družstva (§ 566 ZOK)²⁴¹, kedy sa zvyšuje hodnota vlastného kapitálu družstva, alebo *nominálnym zvýšením* z vlastných

²³⁴ Za vstupný vklad nemožno považovať zápisné, ktoré býva často upravené v stanovách družstva, a rozumie sa ním poplatok vybraný na úhradu nákladov spojených s prijatím uchádzača za nového člena družstva. [ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 425.]

²³⁵ Zrovn. rozsudok *Nejvyššího soudu ČR* zo dňa 08.06.2004, sp. zn. 29 Odo 984/2003.

²³⁶ ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 425 - 426.

²³⁷ Zmluva o vložení ďalšieho členského vkladu mala v čase účinnosti obchodného zákonníka podľa Helešica obsahovať najmä ustanovenia o predmete a výške vkladu, dátume jeho vloženia, a o primeranom ekvivalente poskytovaného za predmetný vklad družstvom (napr. väčší počet hlasov na členskej schôdzi, či úroky z vkladu). Súčasťou zmluvy mali byť aj pravidlá jeho vypovedania členom alebo družstvom v prípade, že člen družstva vezme svoj ďalší členský vklad späť za trvania členstva v družstve. [HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 171 - 172.]

²³⁸ HAVEL: *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 213.

²³⁹ Zrovn. rozsudok *Nejvyššího soudu ČR* zo dňa 08.06.2004, sp. zn. 29 Odo 984/2003.

²⁴⁰ Zákon limituje zvýšenie základného členského vkladu doplatkami časovo i rozsahovo - je možné len raz za tri roky a nanajvýš na trojnásobok súčasnej výšky vkladu, pričom medzi prijatím rozhodnutia o zmene stanov a prijatím rozhodnutia o zvýšení základného členského vkladu musí uplynúť minimálne 90 dní (aj keď maximálnu lehotu zákon nestanovuje, jej dĺžka by sa mala odvíjať od ekonomickej rozvahy a podnikateľského zámeru družstva). [MARCHAL. In BĚLOHLÁVEK (ed): *Komentář k zákonu o obchodních korporacích...*, s. 2319 - 2320.]

²⁴¹ Efektívne zvýšenie základného členského vkladu je v prípade bytového družstva prípustné len ak o tom rozhodne členská schôdza, a súhlasia s tým všetci členovia bytového družstva, ktorí sú nájomcami družstevných bytov; súhlas člena musí mať písomnú formu s úradne overeným podpisom (§ 732 ZOK). [CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 945.]

zdrojov družstva (§ 567 ZOK)²⁴², kedy členovia nevňášajú do družstva nový vklad a hodnota vlastného kapitálu družstva sa nemení.²⁴³ Novo sa zavádza i možnosť zníženia základného členského vkladu spoločne s pravidlami ochrany veriteľov (§ 568 až 571 ZOK). Judikatúra pripúšťala zníženie členských vkladov už v čase účinnosti obchodného zákonníka²⁴⁴; zákon o obchodných korporáciách v tomto smere prináša kogentnú úpravu, s dôrazom na rešpektovanie zásady ochrany tretích osôb. Rovnako je zníženie podmienené rozhodnutím členskej schôdze, pričom zákon upravuje *efektívne zníženie* základného členského vkladu (§ 568 ZOK) spočívajúce vo výplate čiastky zníženia vkladu členom družstva, čo má za následok zníženie hodnoty vlastného kapitálu družstva – preto bolo nutné zaviesť ochranu veriteľov družstva a ich pohľadávok voči družstvu (§ 596 až 571 ZOK).²⁴⁵

Predmetom vkladu do družstva môže byť akýkoľvek hmotný či nehmotný statok, ktorý je spôsobilým predmetom občianskoprávných vzťahov, je prevoditeľný a oceniteľný v peniazoch.²⁴⁶ Obchodný zákonník umožňoval jednak *peňažné vklady* spočívajúce výlučne v peniazoch, a jednak *nepenažné vklady*, ktorých hodnota musela byť ocenená buď spôsobom určeným v stanovách alebo dohodou všetkých členov, respektíve uchádzačov o členstvo na ustanovujúcej schôdzi družstva (§ 223 ods. 5 ObZ).²⁴⁷ V tomto smere mali členovia družstva vysokú mieru voľnosti pri výbere procedúry oceňovania nepenažných vkladov; no ak nebol stanovený žiadny spôsob, nepenažné vklady do základného kapitálu družstva neboli prípustné.²⁴⁸ Nová úprava primárne mení doterajší prístup k nepenažným vkladom, stanovy družstva môžu povoliť nepenažný vklad vo forme prevedenia prác alebo poskytnutia služieb

²⁴² Zákon podmieňuje zvýšenie členského vkladu z vlastných zdrojov dvoma podmienkami - základný členský vklad sa musí pomerne zvýšiť všetkým členom družstva, a zvýšenie je možné len na základe účtovnej závierky overenej audítorom s výhradou bez výhrad. Družstvo však nemôže pristúpiť k nominálnemu zvýšeniu členského vkladu, ak nemá dostatok vlastných zdrojov, ktoré nie sú účelovo viazané. [MARCHAL. In BĚLOHLÁVEK (ed): *Komentár k zákonu o obchodných korporáciách...*, s. 2320 - 2321.]

²⁴³ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 812 - 813.

²⁴⁴ Zrovn. rozsudok *Nejvyššího soudu ČR* zo dňa 13.04.2005, sp. zn. 29 Odo 464/2004.

²⁴⁵ Zákon o obchodných korporáciách výslovne neupravuje otázku *nominálneho zníženia* základného členského vkladu. Nominálne zníženie členského vkladu sa obvykle prevádza za účelom účtovnej úhrady straty družstva, pričom nedochádza k zmene hodnoty vlastného kapitálu družstva a čiastka zníženia sa členom družstva nevypláca. Argumentom *a maiori ad minus* je možné dovodiť, že nominálne zníženie členského vkladu je v družstve obecné prípustné, podrobné pravidlá však musia určiť stanovy. [CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 814 - 815.]

²⁴⁶ Na úpravu vkladu a správy vkladu vloženého do družstva sa v zmysle § 260 ObZ primerane aplikovali ustanovenia § 59 až 60 ObZ. V súčasnosti obecnú úpravu vkladu a správy vkladu obsahujú ustanovenia § 15 až 24 ZOK.

²⁴⁷ Helešic považoval za najvhodnejšie riešenie aby oceňovanie nepenažných vkladov vnášaných do družstva v čase účinnosti obchodného zákonníka vykonával súdny znalec. [HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 173.]

²⁴⁸ ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 426.

členom (§ 574 ZOK)²⁴⁹, pričom sa zavádza povinné znalecké oceňovanie nepeňažných vkladov²⁵⁰ vnášaných do družstva (§ 573 ods. 1 ZOK).²⁵¹

Uchádzači o členstvo doposiaľ nevzniknutého družstva sú povinní splatiť svoje základné členské vklady alebo vstupné vklady v lehote pätnástich dní od konania ustanovujúcej schôdze družstva²⁵², a to členovi predstavenstva²⁵³ určeným ustanovujúcou schôdzou (§ 224 ods. 5 ObZ, resp. § 561 ZOK). V prípade, že stanovy upravujú vstupný vklad, zakladajúci členovia družstva musia splatiť časť vkladu prevyšujúci vstupný vklad do troch rokov odo dňa vzniku družstva, a ďalší členovia do troch rokov odo dňa prijatia za člena – za predpokladu, že stanovy družstva neurčujú kratšiu lehotu (§ 223 ods. 6 ObZ, resp. § 564 ods. 3 ZOK).²⁵⁴ Ak člen nesplní túto lehotu a družstvo má záujem na pokračovaní jeho členstva, bude vhodné aby tohto člena vyzvalo na splatenie zostávajúcej časti vkladu pod hrozbou straty členstva v družstve, a stanovilo mu z dôvodov hodných zvláštneho zreteľa ďalšiu (no podstatne kratšiu) lehotu na splnenie predmetnej povinnosti pred samotným vylúčením z družstva.²⁵⁵ Pravidlá pre splatenie prípadného ďalšieho členského vkladu obchodný zákonník neupravoval, museli tak urobiť stanovy družstva.²⁵⁶ Zákon o obchodných korporáciách v tomto smere zachováva predošlú úpravu z obchodného zákonníka.

Podobný právny režim ako ďalší členský vklad mala v zmysle obchodného zákonníka i *d'alšia majetková účasť*. Náležala výlučne členom družstva a jej zakotvenie bolo podmienené rozhodnutím členskej schôdze a stanovami; v opačnom prípade nebola prípustná.²⁵⁷ Nemusela byť pre všetkých členov rovnaká a ani neplatila povinne pre všetkých

²⁴⁹ Marchal však upozorňuje na rozpor § 574 ZOK s ustanovením § 17 ods. 3 ZOK, ktorý spoločne pre všetky obchodné korporácie vylučuje nepeňažný vklad vo forme prác alebo služieb, čo môže spôsobiť v praxi interpretačné problémy. [MARCHAL. In BĚLOHLÁVEK (ed): *Komentář k zákonu o obchodních korporacích...*, s. 2326.]

²⁵⁰ Zákon neumožňuje započítanie nepeňažného vkladu na členský vklad vyššou čiastkou než na akú bol ocenený; v tejto súvislosti Marchal argumentom *a contrario* vyvodzuje, že započítanie nižšou čiastkou by za predpokladu súhlasného prejavu vôle družstva a vkladateľa bolo možné. [Tamže, s. 2325.]

²⁵¹ HAVEL: *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 213.

²⁵² Dvořák z nejednoznačného znenia zákonnej úpravy vyvodzoval, že 15 - dňová lehota na splatenie vkladov platila i pre členov prijatých do existujúceho družstva na základe členskej prihlášky. [ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 426.]

²⁵³ Helešic pripúšťal alternatívne splácanie vkladov na predbežný účet založeného družstva. [HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 169.]

²⁵⁴ Stanovy môžu určiť, že v prípade straty družstva budú členovia povinní splatiť doposiaľ nesplatenú časť vkladu za účelom jej pokrytia i pred uplynutím lehoty splatnosti. [ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 426.]

²⁵⁵ Právne predpisy neposkytujú družstvu možnosť, aby členovi uložilo platenie úrokov z pohľadávky, ktorú má za členom z titulu jeho povinnosti splatiť dlžný členský vklad alebo jeho časť. [HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 169.]

²⁵⁶ ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 426 - 427.

²⁵⁷ Tamže, s. 426.

členov.²⁵⁸ Ďalšia majetková účasť bola do družstva vnášaná predovšetkým formou vecných vkladov členov, i keď nebola vylúčená ani jej finančná podoba. Pravidlá pre jej splatenie taktiež určovali stanovy.²⁵⁹ Zákon o obchodných korporáciách naďalej neupravuje ďalšiu majetkovú účasť v družstve, avšak s jeho účinnosťou nedochádza k premene ďalšej majetkovej účasti na inú formu majetkového podielu na základnom kapitále družstva – v zmysle § 781 ods. 2 ZOK sa bude riadiť doterajšími predpismi a stanovami družstva.²⁶⁰

Zatiaľ čo obchodný zákonník neobsahoval výslovný zákaz vrátenia členských vkladov, podľa zákona o obchodných korporáciách člen družstva zásadne nemá za trvania členstva právo na vrátenie vkladu (§ 565 ZOK); to platí i pre ďalší členský vklad – ďalší členský vklad však môže byť výnimočne vrátený i za trvania členstva vkladateľa, ak je to zmluvne zjednané (§ 572 ods. 2 ZOK). Výnimkou zo zákazu vracania vkladu je tiež situácia, kedy členská schôdza rozhodla o znížení základného členského vkladu (§ 568 ZOK).²⁶¹

Jedným z aspektov majetkovej účasti člena v družstve je i otázka poskytovania úrokov členom z vložených členských vkladov alebo ďalšej majetkovej účasti do družstva. Obchodný zákonník nezakazoval ani neprikazoval družstvu vyplácať jednotlivým členom úroky plynúce z ich finančnej či vecnej účasti na imaní družstva, obecné teda bola táto otázka predmetom vzájomnej dohody družstva s členmi.²⁶² Zákon o obchodných korporáciách zásadne nedovoľuje úročenie emisného kurzu alebo jeho časti (čiže vkladu alebo vkladového ážia), keďže by tým automaticky dochádzalo k postupnému vracaniu hodnoty predmetu vkladu (§ 16 ods. 1 ZOK). Zákon navyše obsahuje výslovný zákaz zjednávať a vyplácať úroky spoločníkom (§ 16 ods. 2 ZOK), či už stanovené pevnou alebo pohyblivou čiastkou, nad rámec čistého hospodárskeho výsledku.²⁶³ Táto úprava sa obdobne použije i na výplatu úrokov z vkladov členov družstva.

²⁵⁸ Pri vzniku ďalšej majetkovej účasti sa obdobne ako v prípade ďalšieho členského vkladu uzatvárala medzi členom a družstvom zmluva upravujúca presné náležitosti ďalšej majetkovej účasti člena. [HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 173.]

²⁵⁹ Tamže, s. 172 - 173.

²⁶⁰ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 810.

²⁶¹ Tamže, s. 817.

²⁶² Helešic považoval v čase účinnosti obchodného zákonníka za správne poskytovanie úrokov členom z ich dobrovoľných vkladov do družstva (keďže družstvo tieto prostriedky potrebovalo a bolo preň výhodné získať ich za výhodnejších podmienok od členov), no zásadne neschvaľoval vyplácanie úrokov z povinného členského vkladu (družstvo už ekvivalentne poskytovalo členom za ich vklady možnosť podieľať sa na výhodách prameniacich z členstva a v neposlednom rade členovi náležal podiel na prípadnom zisku družstva). [HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 173 - 174.]

²⁶³ KUHN, Petr. In ŠTENGLOVÁ (ed). *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 46.

3.1.2 Právo na podiel na zisku

Súčasťou ročného bilancovania družstva je prirodzene i riešenie otázky rozdelenia zisku, ktorý družstvo dosiahlo za príslušné účtovné obdobie. Prioritne má družstvo použiť svoj zisk k zaisteniu ďalšej činnosti, na úhradu finančných povinností ako sú dane a ďalšie poplatky štátu, a k dotovaniu svojich fondov; taktiež môže určiť, ktorá časť zisku bude rozdelená medzi členov družstva.²⁶⁴

Obchodný zákonník upravoval právo na *podiel na zisku* družstva ako jednu z výhod poskytovaných družstvom v ustanovení § 236 ObZ, pričom úprava rozdelenia čistého zisku bola pojatá dosť benevolentne, keďže podiel člena na zisku sa určoval pomerom výšky jeho splateného vkladu ku splateným vkladom všetkých členov, ak stanovy neurčovali inak (§ 236 ods. 2 a 3 ObZ).²⁶⁵ Nová úprava v zákone o obchodných korporáciách nepovažuje spôsob použitia zisku za obligátnu náležitosť stanov družstva (§ 553 ZOK v zrovnaní s § 226 ods. 1 písm. f) ObZ). Oproti obchodným spoločnostiam, kde právo spoločníka na podiel na zisku je právom zákonným, v družstve má v zmysle novej úpravy člen právo na podiel na zisku len ak to určia stanovy (§ 586 ods. 1 ZOK).²⁶⁶ Vzhľadom na túto skutočnosť musia stanovy upraviť aj otázku splatnosti podielu na zisku, keďže obecná zákonná úprava obsiahnutá v § 34 ods. 2 ZOK sa vzťahuje len na obchodné spoločnosti.²⁶⁷

O rozdelení zisku medzi členov družstva rozhoduje uznesením členská schôdza²⁶⁸ pri prejednávaní riadnej alebo mimoriadnej účtovnej závierky (§ 236 ods. 1 ObZ, resp. § 656 písm. i) ZOK). Zálohu na podiel na zisku je možné vyplácať len na základe predbežnej účtovnej závierky z ktorej vyplynie, že družstvo má dostatok prostriedkov na rozdelenie zisku (§ 40 ods. 2 ZOK) a nespôsobí si tým úpadok v zmysle § 3 InsZ. Člen družstva nie je povinný vrátiť vyplatený podiel na zisku, iba ak sa preukáže jeho vedomosť o porušení zákonom stanovených podmienok pri jeho vyplácaní (§ 35 ZOK); to však neplatí pre zálohy na podiel na zisku.²⁶⁹

²⁶⁴ HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 334 - 335.

²⁶⁵ Helešic mal za to, že u družstiev pri rozdeľovaní zisku mala byť daná prednosť miere aktivity jednotlivých členov pri zaistovaní činnosti družstva, a to nie iba na základe ich finančnej ale i pracovnej účasti. Za problém predmetnej úpravy považoval tiež príliš obecnú formuláciu splatených vkladov - domnieval sa, že sa malo pri určovaní výšky podielu na zisku prihliadať nielen k splateným základným členským vkladom, ale aj k splateným ďalším členským vkladom, nie však k ďalšej majetkovej účasti členov. [Tamže, s. 335.]

²⁶⁶ HAVEL: *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 217.

²⁶⁷ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed). *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 826.

²⁶⁸ Pre bytové družstvo osobitne platí, že jeho zisk môže byť použitý len k uspokojovaniu bytových potrieb členov a k ďalšiemu rozvoju družstva (§ 750 ZOK). Pre použitie zisku v sociálnom družstve sa taktiež vzťahuje určité obmedzenie - družstvo môže rozdeliť maximálne 33% zo svojho disponibilného zisku medzi svojich členov, a to až po doplnení rezervného fondu a prípadných ďalších fondov (§ 766 ZOK).

²⁶⁹ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 826.

3.1.3 Uhradzo vacia povinnosť

Za predpokladu, že družstvo vykáže vo svojej účtovnej závierke stratu, je povinné zaistiť jej pokrytie. Obecne má družstvo uhradiť svoju stratu z nedeliteľného fondu, respektíve z rezervného fondu, pokiaľ ho zriadilo. Družstvo môže taktiež určiť pre členov, ktorí doposiaľ nesplátili svoje upísané členské vklady, povinnosť nesplatenú časť svojich vkladov bez omeškania uhradiť (v zmysle § 223 ods. 6 ObZ i pred dobou ich splatnosti). Ak tieto prostriedky nepostačujú, prichádza do úvahy zisk prevedený z minulých rokov, no pokiaľ ani ten nepokryje celú stratu, môže členská schôdza družstva rozhodnúť o rozvrhnutí straty medzi členov; v takomto prípade hovoríme o uložení *uhradzovacej povinnosti*.²⁷⁰

Obchodný zákonník síce stanovoval, že členovia družstva neručia za záväzky družstva, avšak v zmysle § 222 ods. 2 ObZ mohli stanovy družstva určiť, že všetci členovia alebo niektorí z nich mali na základe uznesenia členskej schôdze voči družstvu do určitej výšky uhradzo vaciu povinnosť na krytie strát družstva; uhradzo vacia povinnosť člena ale nesmela presiahnuť trojnásobok jeho členského vkladu.²⁷¹ Z tejto dikcie nevyplývalo, že by člen musel priamo hradiť dlhy družstva jeho veriteľom, no musel na základe určitých právnych skutočností poskytnúť družstvu finančné prostriedky účelovo viazané výlučne na úhradu vzniknutej straty.²⁷² Zákon o obchodných korporáciách preberá doterajšiu zákonnú úpravu inštitútu uhradzo vacej povinnosti v modifikovanom znení – členovia družstva nezodpovedajú ani neručia za nesplnenie povinností družstva, družstvo však môže pri splnení stanovených podmienok²⁷³ po nich žiadať plnenie z titulu uhradzo vacej povinnosti (§ 587 ZOK).²⁷⁴ Zavádza sa ochrana osôb, ktorí sa stali členmi družstva až po vzniku straty družstva – po nich je možné žiadať len pomernú časť príslušného plnenia vzťahujúcu sa vždy len na konkrétne účtovné obdobie, v ktorom strata družstva vznikla (§ 592 ZOK). Zákon taktiež výslovne určuje účinnosť úpravy uhradzo vacej povinnosti v stanovách tak, že platí vždy až pre nasledujúce účtovné obdobie; súčasní členovia družstva majú preto možnosť zvážiť s ohľadom na aktuálnu finančnú situáciu svoje zotrvanie v družstve (§ 591 ZOK).²⁷⁵

²⁷⁰ HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 337.

²⁷¹ Dvořák túto dikciu obchodného zákonníku chápal ako celý členský vklad vrátane ďalšieho členského vkladu (bez ďalšej majetkovej účasti). [ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 431.] Helešic by však bol uvítal presné zade finovanie v zákone, či sa jednalo len o povinné vklady alebo i o ďalšie členské vklady. [HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 337.]

²⁷² ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 430.

²⁷³ Za podmienky vzniku uhradzo vacej povinnosti sú v zmysle § 593 ZOK považované konkrétna úprava uhradzo vacej povinnosti v stanovách, objektívne existujúca strata družstva vykázaná v účtovnej závierke, a uznesenie členskej schôdze o povinnosti členov k splneniu uhradzo vacej povinnosti. [CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 827.]

²⁷⁴ HAVEL: *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 218.

²⁷⁵ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 828 - 829.

K samotnému uzneseniu o nástupu uhradzovacej povinnosti je možno pristúpiť až po schválení riadnej účtovnej závierky a na základe návrhu predstavenstva družstva, pričom členská schôdza nerozhoduje o existencii či neexistencii straty, ale iba berie na vedomie reálne zistenú stratu a rozhoduje o spôsobe jej úhrady (§ 239 ods. 4 písm. d) ObZ, resp. § 650 ods. 2 písm. b) ZOK).²⁷⁶ Aj keď členská schôdza nemusí rozhodovať o konkrétnej výške uhradzovacej povinnosti každého jednotlivého člena družstva samostatne, toto určenie musí byť vždy jasné a zrozumiteľné aby z neho každý člen družstva zistil presnú čiastku predstavujúcu jeho individuálnu uhradzovaciu povinnosť.²⁷⁷ Stanovy môžu určiť, že uhradzovacia povinnosť bude pre jednotlivých členov rôzne vysoká, nesmie však byť diskriminačná.²⁷⁸ Rozsah uhradzovacej povinnosti je v zákone o obchodných korporáciách zachovaný formou kogentnej hranice trojnásobku základného členského vkladu (§ 588 ods. 1 v spojení s § 594 ods. 1 ZOK), pričom môže byť ukladaná i opakovane do maximálnej zákonnej výšky (§ 589 ZOK); člen družstva má však právo na vrátenie prípadného preplatku za plnenie uhradzovacej povinnosti vo vyššom než zákonom rozsahu, a tohto práva sa môže domáhať i súdnou cestou (§ 594 ods. 2 ZOK).²⁷⁹ Znenie novej úpravy už výslovne pripúšťa, aby mali členovia predstavenstva a kontrolnej komisie družstva vyššiu mieru uhradzovacej povinnosti (až do desiatnásobku základného členského vkladu), ak bola táto možnosť upravená v stanovách ku dni vzniku ich funkcie (§ 588 ods. 2 ZOK); novo je zakotvená možnosť uložiť tzv. selektívnu uhradzovaciu povinnosť len tým členom družstva, ktorí stratu spôsobili či sa na jej vzniku podstatne podieľali (§ 590 ZOK).²⁸⁰

3.1.4 Právo na vyrovnací podiel

Pokiaľ zanikne za trvania družstva členstvo niektorého člena, je nutné pristúpiť k vzájomnému majetkovému vyrovnaniu. Pre tento účel slúži inštitút *vyrovnacieho podielu*, ktorý možno definovať ako majetkovú hodnotu predstavujúcu podiel na majetku družstva, pričom naň má právo osoba, ktorej členstvo v družstve zaniklo. Právo na vyrovnací podiel nemohli stanovy vylúčiť s ohľadom na kogentné ustanovenie § 233 ods. 1 ObZ, navyše spôsob majetkového vyrovnania medzi bývalým členom a družstvom za trvania družstva –

²⁷⁶ Dvořák zásadne nesúhlasil s právnym názorom, podľa ktorého mohla uhradzovacia povinnosť vzniknúť i v období, kedy družstvo straty reálne nemalo, a uhradené prostriedky potom slúžili na vytvorenie fondu pre preklenutie prípadných budúcich strát; opieral sa pritom o skutočnosť, že obchodný zákonník neumožňoval hovoriť o strate družstva pokým nebola zistená v účtovnej závierke predpísaným spôsobom. [ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 430.]

²⁷⁷ Tamže, s. 429 - 431.

²⁷⁸ HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 337.

²⁷⁹ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 829 - 830.

²⁸⁰ HAVEL: *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 216.

s výnimkou prevodu alebo prechodu členského podielu – bol obligatórnu náležitosťou stanov v zmysle § 226 ods. 1 písm. d) ObZ.²⁸¹ Zákon o obchodných korporáciách považuje stanovenie spôsobu určenia a splatnosti vyrovnacieho podielu však už len za fakultatívnu zložku stanov.²⁸²

Z formulácie § 233 ods. 1 ObZ, resp. § 36 ods. 1 ZOK, je zrejmé, že nárok na vyrovnací podiel vzniká pri zániku členstva za trvania družstva, a družstvo tento nárok nemôže bývalému členovi odoprieť, ani ho posunúť na neskoršiu dobu. V niektorých prípadoch však môže byť vyrovnací podiel vyplatený inej osobe, a to v prípade prehlásenia konkurzu na majetok člena (vyrovnací podiel náleží do konkurznej podstaty a disponuje s ním insolvenčný správca – § 206 ods. 1 písm. h) InsZ), vydania exekučného príkazu k postihnutiu členského podielu po právoplatnosti uznesenia o nariadení exekúcie a taktiež po právoplatne nariadenom výkone rozhodnutia postihnutím členského podielu (vyrovnací podiel postihuje exekúcia resp. výkon rozhodnutia v prospech oprávneného – § 320ab ods. 8 OSŘ).²⁸³

Vyrovnací podiel sa v zmysle § 233 ods. 2 ObZ určil pomerom splateného členského vkladu dovtedajšieho člena násobeného počtom ukončených rokov jeho členstva²⁸⁴ k súhrnu splatených členských vkladov všetkých členov násobených ukončenými rokmi ich členstva. Pritom bol rozhodný stav vlastného kapitálu družstva podľa účtovnej závierky za rok, v ktorom členstvo zaniklo; neprihliadalo sa ku kapitálu v nedeliteľnom fonde, či prípadne v ďalších zaistovacích fondoch, a k vkladom členov s kratším než ročným členstvom pred dňom, ku ktorému sa zostavovala riadna účtovná závierka (§ 233 ods. 3 ObZ). Obchodný zákonník pritom výrazne preferoval dĺžku členstva pred zásluhovosťou na rozvoji družstva²⁸⁵, dokonca bolo možné hovoriť až o vzniku bezdôvodného obohatenia na strane družstva pri striktnnej aplikácii tejto zákonnej úpravy.²⁸⁶ Nová úprava v zákone o obchodných korporáciách pružne reaguje na praktické problémy spojené s modelom výpočtu vyrovnacieho podielu závislého na dĺžke členstva v družstve – po novom sa vychádza z miery kapitálovej účasti jednotlivých členov v závislosti na veľkosti členského vkladu vloženého členom do základného kapitálu²⁸⁷, zákon zachováva v ustanovení § 625 ZOK právo družstva určiť

²⁸¹ ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 427.

²⁸² CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 802.

²⁸³ HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 188 - 189.

²⁸⁴ Spornou v čase účinnosti obchodného zákonníka zostávala otázka, či sa jednalo o rok kalendárny alebo reálny; právna veda sa prikláňala k roku reálnemu. [ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 428.]

²⁸⁵ V prípade vyrovnania člena, ktorého členstvo trvalo kratšie než jeden rok, sa vyrovnací podiel v zmysle § 233 ods. 2 ObZ rovnal nule. [Tamže.]

²⁸⁶ [V podrobnostiach viď: HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 189.]

²⁸⁷ § 623 ods. 1 ZOK: „Vypořádací podíl se určí poměrem splněné vkladové povinnosti člena, kterému v daném účetním období zaniklo členství, k členskému vkladu vůči souhrnu splněných vkladových povinností všech členů k členským vkladům k poslednímu dni tohoto účetního období.“

v stanovách odlišný spôsob výpočtu vyrovnacieho podielu.²⁸⁸ Tento systém viac zohľadňuje kapitál, ktorý jednotliví členovia družstvu reálne poskytnú, pričom sa sleduje zásada účelnosti, aby družstvo nemuselo pri odchode každého člena pre účely výpočtu vyrovnacieho podielu zostavovať mimoriadnu účtovnú závierku. Vyrovnací podiel bude naďalej vypočítavaný z vlastného kapitálu družstva zníženého o vytvorené zaistovacie fondy v zmysle § 623 ods. 2 ZOK, táto úprava sa však nevzťahuje na bytové a sociálne družstvo.²⁸⁹

Nárok na vyplatenie vyrovnacieho podielu bývalého člena bol splatný uplynutím troch mesiacov od schválenia účtovnej závierky za rok, v ktorom členstvo zaniklo (§ 233 ods. 4 ObZ). To znamenalo, že v prípade odchyľnej úpravy lehoty splatnosti v stanovách v súlade s ustanovením § 233 ods. 5 ObZ, mohol vyrovnací podiel bývalý člen získať od družstva i so značným časovým omeškaním.²⁹⁰ Podľa judikatúry²⁹¹ však lehota pre vyrovnanie nesmela byť neprimerane dlhá, pretože by sa mohla dostať do rozporu s dobrými mravmi.²⁹² Na uvedený judikát prakticky nadväzuje nová dispozitívna úprava, ktorá viaže splatnosť vyrovnacieho podielu na trojmesačnú lehotu odo dňa schválenia riadnej účtovnej závierky, resp. odo dňa kedy mala byť schválená (§ 624 ZOK)²⁹³; zákon však už výslovne konštituuje, že stanovy môžu túto lehotu predĺžiť maximálne na dobu dvoch rokov odo dňa zániku členstva (§ 625 ZOK).²⁹⁴ Zákon o obchodných korporáciách osobitne stanovuje splatnosť vyrovnacieho podielu vylúčeného člena v § 626 ZOK – lehota splatnosti je v tomto prípade jeden rok odkedy bola alebo mohla byť zistená jeho výška, resp. od právoplatnosti konečného rozhodnutia súdu v konaní o určení neplatnosti rozhodnutia o vylúčení z družstva.²⁹⁵

²⁸⁸ HAVEL: *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 226 - 227.

²⁸⁹ Pre bytové družstvo špecificky platí, že stanovy nesmú určiť vyrovnací podiel nižší ako činí čiastka vyjadrujúca rozsah splnenej vkladovej povinnosti člena v bytovom družstve; ak stanovy spôsob výpočtu vyrovnacieho podielu neurčia, rovná sa výške splneného členského vkladu a vypláca sa v peniazoch (§ 748 ZOK). [CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 960 - 961.] Pre sociálne družstvo zákon obdobne stanovuje, že vyrovnací podiel sa rovná splnenej vkladovej povinnosti k členskému vkladu; ak nedosiahne výška vlastného kapitálu družstva jeho základný kapitál, vyrovnací podiel sa pomerne zníži (§ 767 ZOK). [Tamže, s. 972.]

²⁹⁰ HELEŠIC: *Základy teórie...*, s. 190.

²⁹¹ Zrovn. rozsudok *Nejvyššího soudu ČR* zo dňa 04.04.2000, sp. zn. 29 Cdo 1633/99, resp. uznesenie *Nejvyššího soudu ČR* zo dňa 16.11.2004, sp. zn. 29 Odo 433/2004.

²⁹² ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 427 - 428.

²⁹³ V prípade bytového družstva je splatnosť vyrovnacieho podielu bývajúcего člena viazaná na vypratanie ním užívaného družstevného bytu v príslušných zákonných lehotách; u nebývajúcего člena je vyrovnací podiel splatný uplynutím troch mesiacov odkedy bola alebo mohla byť zistená jeho výška podľa § 623 ZOK (§ 749 ods. 1 ZOK). Zákon stanovuje osobitné pravidlo pre prípad, že bol člen z bytového družstva vylúčený (§ 749 ods. 2 ZOK). [CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 961.] I pre sociálne družstvo platí osobitná úprava - na základe § 768 ZOK počína bežať ročná lehota pre vyplatenie vyrovnacieho podielu odo dňa zániku členstva, ak stanovy neurčia kratšiu lehotu; zánikom členstva zaniká právo sociálneho družstva na splnenie vkladovej povinnosti. [Tamže, s. 973.]

²⁹⁴ § 624 ZOK v nadväznosti na § 625 ZOK.

²⁹⁵ § 626 ZOK v spojení s § 620 ZOK.

Vyrovnačí podiel sa v znení predošlej úpravy uhrádzal v peniazoch, pokiaľ však člen celkom alebo čiastočne splatil svoj členský vklad vloženie nehnuteľnosti (či iného vecného plnenia) do majetku družstva, stanovy mohli určiť, že člen mal právo na vyrovnanie vrátením tejto nehnuteľnosti, a to v účtovnej hodnote, v ktorej bola evidovaná v majetku družstva (§ 234 ods. 1 ObZ). Bývalý člen bol však povinný doplatiť družstvu rozdiel v peniazoch v prípade, že výška vypočítaného vyrovnacieho podielu bola menšia než hodnota vrátenej nehnuteľnosti. Pokiaľ družstvo zaradilo do svojich stanov takéto ustanovenie, v takom prípade sa zodpovedalo členovi, ak nakladalo s týmto majetkom spôsobom znemožňujúcim jeho vrátenie; predmetná úprava mohla podľa niektorých názorových prúdov značne brzdiť rozvoj družstva a preto mala byť časovo obmedzená.²⁹⁶ Zo zákonnej úpravy vyplývalo, že bývalý člen mal vždy právo na vrátenie poľnohospodárskej pôdy, i keď to stanovy výslovne neurčovali (§ 234 ods. 2 ObZ).²⁹⁷ Doterajšia výkladovo komplikovaná konštrukcia, podľa ktorej mohol zákon alebo stanovy založiť právo člena na vrátenie pôvodne vloženého predmetu nepeňažného vkladu, sa do zákona o obchodných korporáciách nepreberá – vyrovnací podiel bude vždy vyplatený v peniazoch ak sa bývalý člen s družstvom nedohodne na inom riešení.²⁹⁸

3.1.5 Právo na podiel na likvidačnom zostatku

Právo na *podiel na likvidačnom zostatku* ako jedno z majetkových práv vzniká členom družstva výlučne v súvislosti so zrušením a následnou likvidáciou družstva. *Likvidácia* družstva predstavovala v zmysle obchodného zákonníka predpísaný postup mimosúdneho vyrovnania najmä jeho majetkových záležitostí²⁹⁹ a nadväzovala na zrušenie družstva bez právneho nástupcu, resp. nasledovala i v prípade existencie zostatkového majetku po zrušení konkurzu na základe splnenia rozvrhového uznesenia, zrušenia konkurzu z dôvodu majetku družstva nepostačujúceho ani k úhrade nákladov konkurzu, alebo pre zamietnutie návrhu na prehlásenie konkurzu v dôsledku nedostatočného majetku družstva.³⁰⁰ Nová zákonná úprava likvidácie sa s drobnými formulačnými úpravami a spresneniami preberá z doterajšieho

²⁹⁶ HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 189 - 190.

²⁹⁷ [V podrobnostiach viď: Tamže, s. 190 - 192.]

²⁹⁸ HAVEL: *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 227.

²⁹⁹ [K zrušeniu družstva s likvidáciou podrobne viď: DVORÁK: *Družstevní právo...*, s. 182 - 193.]

³⁰⁰ HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 376.

obchodného zákonníka³⁰¹; zákon o obchodných korporáciách však neobsahuje samostatnú úpravu likvidácie družstva – na zrušenie a likvidáciu družstva sa použijú obecné ustanovenia zakotvené v novom občianskom zákonníku o zrušení právnickej osoby (§ 168 a nasl. NOZ) a likvidácií (§ 187 a nasl. NOZ).³⁰²

Po prevedení všetkých potrebných úkonov likvidátor v pozícii štatutárneho orgánu družstva bezodkladne zostavil ku dňu skončenia likvidácie účtovnú závierku a predložil ju členskej schôdzi k schváleniu spoločne s konečnou správou o priebehu likvidácie a návrhom na rozdelenie likvidačného zostatku medzi členov družstva.³⁰³ Likvidačným zostatkom sa pritom rozumel čistý majetkový zostatok, ktorý vyplynul z likvidácie, inými slovami majetkový prebytok po odčítaní všetkých výdajov spojených s likvidáciou a uspokojením pohľadávok veriteľov (§ 75 ods. 1 ObZ).³⁰⁴ Obecné vymedzenie likvidačného zostatku zostalo formulačne zachované i v novom občianskom zákonníku (§ 187 ods. 1 NOZ).³⁰⁵

Návrh na rozdelenie likvidačného zostatku musel byť v zmysle § 259 ods. 2 ObZ na požiadanie predložený každému členovi družstva.³⁰⁶ Toto oprávnenie priamo súviselo s právom člena družstva navrhnúť súdu, aby prehlásil uznesenie členskej schôdze o rozdelení likvidačného zostatku za neplatné (§ 259 ods. 4 ObZ v nadväznosti na § 75 ods. 2 ObZ). Zákon vyžadoval splnenie troch podmienok: prvou bolo podanie návrhu v objektívnej lehote troch mesiacov odo dňa konania príslušného zasadania členskej schôdze, druhou bol závažný rozpor napadaného uznesenia s právnymi predpismi alebo stanovami, a treťou bola aktívna legitimácia žalobcu (tú mal každý člen družstva a iné oprávnené osoby – napr. tichý spoločník, veriteľ družstva, či bývalý člen).³⁰⁷ V prípade, že súd vyhovel návrhu, rozhodol aj o rozdelení likvidačného zostatku, pričom obchodný zákonník zakazoval rozdelenie likvidačného zostatku do právoplatného rozhodnutia súdu, respektíve do márneho uplynutia trojmesačnej lehoty na podanie takéhoto návrhu.³⁰⁸ Zákon o obchodných korporáciách novo v ustanovení § 205 ods. 2 NOZ stanovuje, že návrh na požitie likvidačného zostatku spoločne

³⁰¹ Po novom sa zavádza pojem likvidačná podstata (§ 187 ods. 1 NOZ), ktorý v prípade družstva predstavuje majetok družstva po jeho právoplatnom zrušení. Ďalšiu významnú zmenu možno nájsť v úprave § 208 NOZ, podľa ktorej o obnovení likvidácie v dôsledku zistenia nelikvidovaného majetku právnickej osoby ešte pred jej výmazom z obchodného registra nerozhoduje súd, ale samotná právnická osoba. [ELIÁŠ a kol.: *Nový občianský zákoník...*, s. 140.]

³⁰² Tamže, s. 139.

³⁰³ Helešic považoval v čase účinnosti obchodného zákonníka za istý rozpor v právnej úprave fakt, že ustanovenie § 259 ods. 2 ObZ formulovalo iba povinnosť členskej schôdze prerokovať predmetný návrh likvidátora, zatiaľ čo § 259 ods. 4 ObZ už počítal s tým, že členská schôdza návrh nielen prerokovala, ale prijala k nemu i uznesenie. [HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 378.]

³⁰⁴ ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodného práva...*, s. 459.

³⁰⁵ ELIÁŠ a kol.: *Nový občianský zákoník...*, s. 139.

³⁰⁶ ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodného práva...*, s. 459.

³⁰⁷ Tamže, s. 439.

³⁰⁸ HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 378.

s ďalšími finálnymi dokumentmi likvidácie predkladá likvidátor nielen k schváleniu tomu, kto ho povolal do funkcie (keďže likvidátora môže menovať buď príslušný orgán právnickej osoby podľa § 189 ods. 1 NOZ, alebo súd v zmysle § 191 ods. 1 NOZ), ale na vedomie i najvyššiemu orgánu obchodnej korporácie (§ 94 ods. 1 ZOK), čo jednotlivým členom družstva prostredníctvom členskej schôdze umožní, aby pružne reagovali³⁰⁹ ak nesúhlasia s návrhom na použitie likvidačného zostatku.³¹⁰

V zmysle zákonnej úpravy v obchodnom zákonníku sa mal zostatkový majetok družstva rozdeliť medzi členov družstva spôsobom určeným v stanovách; ak však stanovy tieto pravidlá neobsahovali, postupovalo sa v súlade s § 259 ods. 3 ObZ a členom sa vyplatila splatená časť ich členského vkladu.³¹¹ Ak likvidačný zostatok stačil len pre vyplatenie splatených členských vkladov, vyplatili sa len tieto vklady; pokiaľ jeho výška nepostačovala k výplate všetkých splatených členských vkladov alebo ich splatených častí, v takom prípade sa vyplatili len v pomernej výške.³¹² Pokiaľ členovia vložili do družstva nepeňažný vklad, použilo sa na vrátenie nepeňažných vkladov primerane ustanovenie § 234 ods. 1 a 2 ObZ o výplate vyrovnacieho podielu. Zvyšok likvidačného zostatku sa rozdelil medzi členov družstva, ktorých členstvo trvalo aspoň jeden rok³¹³; ak stanovy opäť neurčovali inak, rozdelenie sa uskutočnilo podľa rozsahu akým sa členovia družstva podieľali svojimi vkladmi na základnom kapitále družstva.³¹⁴

Podrobná úprava podielu na likvidačnom zostatku sa v novej úprave nachádza v prevažne dispozitívnych ustanoveniach § 37 až 39 ZOK s menšími zmenami oproti úprave v obchodnom zákonníku. Na výpočet likvidačného zostatku sa primerane aplikujú

³⁰⁹ Do úvahy pripadá návrh na vyslovenie neplatnosti uznesenia členskej schôdze o schválení návrhu na použitie likvidačného zostatku v zmysle § 663 ZOK. Zákon o obchodných korporáciách ani občiansky zákonník však neupravujú žiaden spôsob, ktorým by sa člen družstva mohol domáhať zmeny rozhodnutia o schválení návrhu na použitie likvidačného zostatku v prípade, že o schválení nerozhoduje členská schôdza ale príslušný súd.

³¹⁰ ELIÁŠ a kol.: *Nový občiansky zákoník...*, s. 140.

³¹¹ Helešic sa v čase účinnosti obchodného zákonníku domnieval, že toto ustanovenie postihovalo nielen základný členský vklad, ale i ďalšie členské vklady členov družstva, nevzťahovalo sa však na ďalšiu majetkovú účasť. [V podrobnostiach vid': HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 378.]

³¹² Obchodný zákonník na základe § 75 ods. 3 ObZ striktné zakazoval poskytnutie plnenia členom družstva z titulu ich práva na podiel na likvidačnom zostatku (vrátane záloh) skôr než boli uspokojené nároky všetkých známych veriteľov družstva, ktorí včas prihlásili do likvidácie svoje pohľadávky; v zmysle § 75 ods. 4 ObZ zákon dokonca stanovoval povinnosť poskytnúť doposiaľ neuspokojeným veriteľom pred rozdelením likvidačného zostatku zodpovedajúcu istotu. [ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodného práva...*, s. 459.]

³¹³ Dvořák považoval túto úpravu v obchodnom zákonníku za protiústavnú, keďže boli z nároku na zostávajúcu časť likvidačného zostatku niektorí členovia podľa jeho názoru bez závažného dôvodu vylúčení, čím vznikala nedôvodná nerovnosť pred zákonom. [DVOŘÁK: *Družstevní právo...*, s. 187.] Helešic na rozdiel od Dvořáka nevidel v predmetnej úprave zrejmu diskrimináciu rozpornú s právnym poriadkom, a skôr sa prikláňal k názoru, že členovia s kratším než ročným členstvom v družstve nemohli prispieť rovnako mierou k udržaniu a obohateniu majetku družstva ako dlhodobí členovia, a preto nemali nárok na podiel na tomto majetku družstva. [HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 379.]

³¹⁴ Tamže, s. 378.

ustanovenia o výške podielu v obchodnej korporácii, pričom sa prednostne zohľadňujú členovia družstva s vkladovou povinnosťou (v prípade nedostačujúcej výšky likvidačného zostatku sa títo členovia na ňom podieľajú pomerne).³¹⁵ Zvyšok sa po ich uspokojení rozdelí rovným dielom medzi ostatných členov družstva (bez vkladovej povinnosti), a ak i po tomto delení zostane nejaká čiastka likvidačného zostatku, rozdelí sa rovným dielom medzi všetkých členov družstva; nová úprava teda odstraňuje prednostný nárok založený na dĺžke trvania členského vzťahu. Dopĺňa sa povinnosť likvidátora vyplatiť likvidačný zostatok bezodkladne po schválení návrhu na jeho použitie; pričom sa likvidačný zostatok vypláca v peniazoch, pokiaľ nie je dohodou členov alebo stanovami určené inak.³¹⁶

Záverom možno k jednotlivým majetkovým právam a povinnostiam člena dodať, že ich zákonné vymedzenie je založené primárne na dispozitívnosti úpravy v stanovách, čo by mali družstvá využiť v prospech svojich členov. Oceňujem zavedenie pravidiel pre zvyšovanie a znižovanie základného členského vkladu, rovnako tak vypustenie ďalšej majetkovej účasti člena družstva, čo by malo priniesť sprehľadnenie majetkových podielov v družstve. Zákon o obchodných korporáciách vhodne umožňuje vnášať nepenažné vklady do družstva spočívajúce v prevedení prác alebo v poskytnutí služieb, ktoré sú nepochybne úzko prepojené s povahou samotného družstva a ich doterajší zákaz bol podľa môjho názoru vo vzťahu k družstvám prehnany. Pozitívne hodnotím i novo zavedený spôsob určenia vyrovnacieho podielu, ktorý sa nateraz bude oprávnené odvíjať od miery kapitálovej účasti každého člena v družstve.

3.2 Jednotlivé nemajetkové práva a povinnosti člena družstva

3.2.1 Actio pro socio – členská žaloba

V súvislosti s problematikou náhrady škody spôsobenej družstvu pri výkone funkcie samotným členom orgánu družstva obchodný zákonník na základe § 243a ods. 1 ObZ oprávňoval každého člena družstva k podaniu žaloby proti členovi predstavenstva alebo iného orgánu družstva, ktorý sa podieľal na riadení družstva, či jeho organizačnej zložky. Toto ustanovenie významne posilňovalo najmä postavenie radových členov družstva, a zároveň

³¹⁵ Zákon o obchodných korporáciách osobitne pre bytové družstvo určuje v § 756, že podiel člena na likvidačnom zostatku sa rovná splnenej vkladovej povinnosti k členskému vkladu a vypláca sa v peniazoch. Ak stanovy neurčia inak, rozdelia sa prípadné zostatkové prostriedky po prvotnom uspokojení práv všetkých členov rovným dielom. [CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 966.] Pre sociálne družstvo platí rovnaký spôsob určenia podielu na likvidačnom zostatku (§ 771 ZOK), zákon však špeciálne stanovuje, že prípadné zostatkové prostriedky po uspokojení členov môžu na základe súhlasu členskej schôdze pripadnúť inému sociálnemu družstvu, resp. obci, v ktorej má zanikajúce sociálne družstvo svoje sídlo (§ 772 ZOK). [Tamže, s. 975.]

³¹⁶ HAVEL: *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 43 - 44.

redukovalo možnosť, že by niektorí členovia orgánov družstva zneužili svoje postavenie k tomu aby si družstvo voči nim náhradu spôsobenej škody neuplatňovalo. Zabrániť radovému členovi družstva vo využití tohto oprávnenia mohlo len predstavenstvo, ak škodu samo už vymáhalo; to však neplatilo v prípade, že člen svoju žalobu už podal.³¹⁷

Nová úprava preberá *inštitút členskej žaloby* v mierne modifikovanej podobe. Člen družstva v konaní vystupuje ako zákonný zástupca družstva³¹⁸, a je oprávnený viesť za družstvo i následný výkon súdneho rozhodnutia (§ 584 ods. 1 ZOK).³¹⁹ Vylučuje sa právo člena podať takúto žalobu v prípade, že došlo k mimosúdneho zmluvnému vyrovnaniu spôsobenej škody (§ 584 ods. 2 v spojení s § 53 ods. 3 ZOK); v záujme ochrany členov i družstva pred denunciačnými žalobami sa taktiež zavádza povinnosť informovať kontrolnú komisiu³²⁰ respektíve predstavenstvo pred samotným uplatnením tohto práva (§ 585 ZOK).³²¹

3.2.2 Účasť na riadení a kontrole činnosti družstva

Právo člena družstva zúčastňovať sa na riadení a kontrole družstva zahŕňa jednak *spolurozhodovanie* v rámci pôsobnosti orgánov družstva³²², taktiež individuálne *uplatňovanie návrhov a pripomienok* k činnosti družstva a jeho orgánov (mimo zasadania orgánov družstva), a rovnako *právo voliť a byť volený* do orgánov družstva. Účasť člena na riadení a rozhodovaní má byť zásadne rovná a vyhradená len členom družstva.³²³

Člen družstva má právo zúčastniť sa členskej schôdze, vystupovať na nej a spolurozhodovať hlasovaním v otázkach, ktoré sú na jej programe (zrovn. § 240 ObZ). Tento komponent členského vzťahu je nepochybne osobným právom člena³²⁴, a ten nemôže byť tohto práva proti svojej vôli zbavený (s výnimkou situácie, kedy by jednal na členskej schôdzi spôsobom mariacim priebeh jej zasadania). Právne predpisy nevyvodzujú, že by

³¹⁷ PEKÁREK, ŠTENGLOVÁ. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Obchodní zákoník: komentář...*, s. 878.

³¹⁸ V zmysle uznesenia *Nejvyššího soudu ČR zo dňa 20.09.2011, sp. zn. 29 Cdo 2684/2011*, bol člen družstva zákonným zástupcom družstva len za predpokladu, že jeho žaloba na náhradu škody smerovala proti osobe vymedzenej v ustanovení § 243a ObZ; voči iným osobám musel mať pre podanie takejto žaloby od družstva splnomocnenie.

³¹⁹ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 824.

³²⁰ Ak kontrolná komisia nebola v družstve zriadená, môže člen družstva priamo podať svoj návrh bez toho aby informoval iný orgán družstva. [MARCHAL. In BĚLOHLÁVEK (ed): *Komentář k zákonu o obchodních korporacích...*, s. 2336.]

³²¹ HAVEL: *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 217.

³²² V prípade početne veľkých družstiev, kde by účasť členov na rozhodovaní bola spravidla celkom formálna, býva uprednostňované zhromaždenie delegátov (§ 239 ods. 7 ObZ v zrovnaní s § 669 až 704 ZOK). [K zhromaždeniu delegátov podrobne viď: LOCHMANOVÁ, Ludmila. In BĚLOHLÁVEK (ed): *Komentář k zákonu o obchodních korporacích...*, s. 2430 - 2486.]

³²³ HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 143 - 144.

³²⁴ S účinnosťou novely obchodného zákonníka č. 370/2000 Sb. mohol člen toto osobné právo vykonávať v zmysle § 240 ods. 2 ObZ i v zastúpení na základe plnej moci. [PEKÁREK, ŠTENGLOVÁ. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Obchodní zákoník: komentář...*, s. 871.]

tomuto právu člena zodpovedala súčasne povinnosť účasti na riadení družstva, stanovky však môžu túto povinnosť upravovať. V každom prípade ide minimálne o morálnu povinnosť, ktorej plnenie je i v záujme každého člena družstva.³²⁵ Zákon o obchodných korporáciách túto úpravu spresňuje, zaručuje sa stanovami neobmedziteľné právo účasti členov na členskej schôdzi a právo na účasť v zastúpení (§ 635 ZOK).³²⁶

Zo zásad rovnosti členov družstva a družstevnej demokracie vychádza tradičný princíp družstevného práva, podľa ktorého náleží jednému členovi družstva pri hlasovaní na členskej schôdzi jeden hlas, stanovky však mohli v čase účinnosti obchodného zákonníka priznávať niektorým členom i väčší počet hlasov³²⁷; výnimkou však boli niektoré záležitosti zásadného významu pre existenciu a činnosť družstva (§ 240 ods. 1 ObZ).³²⁸ Princíp „jeden člen, jeden hlas“ zostáva primárne zachovaný (§ 650 ods. 1 ZOK), s ohľadom na závažné zásahy do majetkových pomerov družstva sa zakotvuje v ustanovení § 650 ods. 2 ZOK taxatívne vymedzený katalóg rozhodovaní členskej schôdze, pri ktorých má člen vždy jeden hlas, bez ohľadu na odchýlnu úpravu v stanovách.³²⁹ Dopĺňujú sa i prípady tzv. sistácie hlasovacieho práva, kedy člen osobne alebo v zastúpení a osoby s ním jednajúce v zhode nesmú vykonávať svoje hlasovacie právo (§ 660 až 662 ZOK). Nedostatkem družstevnej úpravy zostáva nijak neobmedzená možnosť priznania viacerých hlasov pre člena (napríklad v tom smere, že by s ohľadom na princíp rovnosti členov museli mať členovia s rovnakou majetkovou účasťou v družstve rovnaký počet hlasov); ako jediné korektívum bezprávia pripadá do úvahy hľadisko dobrých mravov.³³⁰

Za účelom zaistenia ochrany práv družstva a jeho členov pred protiprávnym postupom členov majúcich väčšinu hlasov na členskej schôdzi náleží každému členovi družstva právo podať návrh na súdny prieskum platnosti uznesenia členskej schôdze (§ 242 ObZ v spojení s § 131 ObZ, resp. § 663 ZOK v spojení s § 258 až 261 NOZ). Obchodný zákonník stanovoval štyri podmienky nevyhnutné pre prehlásenie uznesenia za neplatné. Prvou podmienkou bol rozpor uznesenia s právnymi predpismi alebo stanovami. Druhou bol včasný protest navrhovateľa formou podania námietky proti prijatému uzneseniu – námietku bolo možné

³²⁵ HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 143.

³²⁶ HAVEL: *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 242.

³²⁷ V praxi nastávali situácie, kedy člen družstva, ktorý vniesol do družstva okrem základného členského vkladu i ďalšie prostriedky, mal stanovami priznanú väčšiu váhu svojho hlasu na členskej schôdzi. [HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 143 - 144.]

³²⁸ PEKÁREK, ŠTENGLOVÁ. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Obchodní zákoník: komentář...*, s. 870.

³²⁹ Zákon osobitne stanovuje v ustanovení § 755 ZOK pravidlo „jeden člen - jeden hlas“ pre bytové družstvo, na ktoré sa § 650 ods. 1 nepoužije. Pre sociálne družstvo sú taktiež osobitne stanovené pravidlá pre váženie hlasov členov na členskej schôdzi (§ 769 ZOK).

³³⁰ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 876 - 877.

vzniesť priamo na členskej schôdzi alebo do jedného mesiaca po jej skončení; pokiaľ však členská schôdza nebola riadne zvolaná, postačovalo oznámenie námietky predstavenstvu družstva do jedného mesiaca odkedy sa člen o jej konaní dozvedel, najneskôr však do jedného roku od konania predmetnej členskej schôdze. Treťou podmienkou bolo včasné podanie návrhu na súdne vyslovenie neplatnosti uznesenia v objektívnej lehote jedného mesiaca od zaprotokolovania alebo oznámenia námietky; ak bolo dôvodom podania návrhu, že členská schôdza tvrdené uznesenie neprijala pretože o ňom nehlasovala, alebo obsah uznesenia nezodpovedal prijatému uzneseniu, mal člen k dispozícii subjektívnu lehotu jedného mesiaca odkedy sa o tvrdenom uznesení dozvedel, najneskôr však do jedného roku odo dňa tvrdeného konania členskej schôdze. A štvrtou podmienkou bola existencia aktívnej legitimácie navrhovateľa k podaniu návrhu, ktorú mal výlučne člen družstva.³³¹ V praxi však pri posudzovaní platnosti jednotlivých uznesení vznikali mnohé výkladové spory, o čom svedčí bohatá súdna judikatúra.³³²

Zákon o obchodných korporáciách nepreberá predošlú úpravu *neplatnosti uznesenia členskej schôdze*, ale formou normatívneho odkazu (§ 663 ods. 1 ZOK) odkazuje na aplikáciu predpisov nového občianskeho zákonníka o neplatnosti rozhodnutia orgánu spolku (§ 258 až 261 NOZ). Po vecnej stránke sa v porovnaní s predošlou úpravou menia podmienky prehlásenia neplatnosti len čiastočne. Základnou podmienkou je naďalej rozpor uznesenia členskej schôdze s právnymi predpismi, stanovami, a novo i s dobrými mravmi (§ 663 ods. 5 ZOK). Nepreberá sa povinnosť člena vnieť námietku voči predmetnému uzneseniu členskej schôdze, ktorá zbytočne formalizovala celý proces. Nová úprava taktiež s ohľadom na nepomernú krátkosť predlžuje subjektívnu prekluzívnu lehotu na podanie návrhu k súdu na tri mesiace odo dňa, kedy sa navrhovateľ o uznesení dozvedel alebo mohol dozvedieť; najneskôr však môže byť podaný v objektívnej lehote jedného roku od prijatia predmetného uznesenia (§ 259 NOZ). To platí i pre uznesenie prijaté per rollam (§ 663 ods. 1 ZOK), a obdobne v zmysle § 663 ods. 4 ZOK aj pre uznesenie prijaté na základe čiastkových členských schôdzi (s tým rozdielom, že lehota pre uplatnenie práva počína bežať odo dňa konania poslednej čiastkovej schôdze).³³³

Zákon o obchodných korporáciách na rozdiel od obecnej úpravy neplatnosti rozhodnutia spolku priznáva aktívnu legitimáciu pre podanie návrhu výlučne členom družstva a poprípade i likvidátorovi (§ 663 ods. 1 ZOK v zrovnaní s § 258 NOZ). Nový občiansky

³³¹ ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 437 - 438.

³³² [K judikatúre českých súdov vo vzťahu k neplatnosti uznesenia členskej schôdze podrobne viď: MARCHAL, ROZEHNAL. In BĚLOHLÁVEK (ed): *Komentář k zákonu o obchodních korporacích...*, s. 2403 - 2425.]

³³³ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 887- 893.

zákoník i na družstvá vzťahuje prípady, kedy neplatnosť rozhodnutia súd nevysloví aj keď návrh bude dôvodným (§ 260 NOZ). Za predpokladu, že súd skonštatuje závažné porušenie základného členského práva člena družstva (§ 575 ods. 1 ZOK), má člen právo na primerané zadosťučinenie (§ 261 ods. 1 NOZ), i keď súd návrhu nevyhoví z dôvodov uvedených v § 260 NOZ.³³⁴

Členovi družstva prislúcha tiež právo podávať návrhy a pripomienky k činnosti orgánov družstva a k práci jednotlivých funkcionárov, a má nárok na odpoveď príslušného orgánu družstva ako bolo s jeho námietkou naložené. Zo zákona je pre člena najvhodnejšie smerovať svoje sťažnosti kontrolnej komisii družstva, keďže to priamo spadá do jej kompetencie (§ 244 ods. 1 ObZ, resp. § 715 ods. 1 ZOK).³³⁵

Každý člen družstva má právo voliť zástupcov do orgánov družstva a za predpokladu, že sám spĺňa predpoklady pre výkon funkcie určenej zákonom a stanovami³³⁶, môže kandidovať do družstevných orgánov (§ 238 ods. 1 ObZ, resp. § 630 ZOK). Z titulu zvolenia člena do orgánu družstva mu vzniká povinnosť osobne zverenú funkciu vykonávať.³³⁷ Člen orgánu družstva je povinný vykonávať funkciu s odbornou starostlivosťou v zmysle ustanovenia § 243 ods. 8 ObZ v nadväznosti na § 194 ods.5 ObZ (resp. § 51 ods. 1 ZOK v nadväznosti na § 159 ods. 1 NOZ); pri nedodržaní tejto povinnosti majú radoví členovia družstva právo podať členskú žalobu (§ 243a ObZ, resp. § 584 ZOK).³³⁸

Tak ako v prípade obchodných spoločností, aj pre členov družstva vykonávajúcich funkciu niektorého z orgánov družstva platil obchodným zákonníkom stanovený zákaz *konkurenčného jednania* (§ 249 ObZ). Pomerne nejasnou však zostávala otázka výkladu druhej vety príslušnej zákonnej dikcie, ktorá umožňovala odchýlnu úpravu rozsahu zákazu konkurencie v stanovách.³³⁹ V tejto súvislosti je tiež nutné uviesť, že obchodný zákonník nestanovoval povinnosť zdržať sa konkurenčného jednania voči družstvu aj pre radových členov družstva – teoreticky tak mohli určiť stanovy.³⁴⁰ Zákon o obchodných korporáciách prináša sprísnenie rozsahu zákazu konkurencie, pričom ponecháva stanovám určenie ďalších obmedzení (príslušnú úpravu možno nájsť v § 710 a 711 pre členov predstavenstva a v § 722 ZOK pre členov kontrolnej komisie). Zmyslom tejto zmeny je donútiť členov predstavenstva

³³⁴ Tamže.

³³⁵ HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 143.

³³⁶ Bližšiu procedúru zostavovania kandidátky pre voľby do orgánov družstva a voľby samotnej by mali upravovať stanovy alebo volebný poriadok družstva. [ČÁP. In HEJDA (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 636.]

³³⁷ HELEŠIC: *Základy teorie...*, s. 143 - 145.

³³⁸ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 824.

³³⁹ PEKÁREK, ŠTENGLOVÁ. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Obchodní zákoník: komentář...*, s. 885.

³⁴⁰ VEČERKOVÁ a kol.: *MERITUM - Obchodní právo...*, s. 616.

a kontrolnej komisie k vyššej miere lojality k subjektom, o ktorých záležitosti sa majú starať.³⁴¹

Za samostatnú zložku členského vzťahu býva označovaná *osobná účasť člena na činnosti družstva*, ktorá predstavuje výrazne diferenciatívny znak odlišujúci družstvo od obchodných spoločností. Člen družstva má právo a súčasne povinnosť osobne sa podieľať na činnosti družstva, pričom spôsob realizovania tohto vzťahu členom družstva je plne závislý na predmete činnosti družstva, a býva konkrétne formulovaný v stanovách družstva.³⁴²

3.2.3 Povinnosť dodržiavať stanovy a rozhodnutia orgánov družstva

Zatiaľ čo obchodný zákonník neupravoval jednotne nemajetkové povinnosti člena družstva, zákon o obchodných korporáciách už obsahuje deklaratórny výpočet základných povinností nemajetkovej povahy, ktoré je člen družstva povinný dodržiavať, aj keď s nimi nesúhlasí – sú to *povinnosť dodržiavať stanovy a povinnosť dodržiavať rozhodnutia orgánov družstva* (§ 575 ods. 2 ZOK). Radový člen družstva je teda povinný dodržiavať najmä ustanovenia stanov týkajúcich sa základného členského vkladu (prípadne vstupného vkladu, ďalšieho členského vkladu alebo doplatkov), predmetu, spôsobu a lehoty splácania vkladov, pravidiel rozhodovania členskej schôdze, podmienok vzniku členstva v družstve, práva na podiel na zisku, uhradzovacej povinnosti, družstevného podielu, finančnej asistencie, pravidiel pre vystúpenie a vylúčenie člena z družstva, pravidiel pre iné spôsoby zániku členstva v družstve, spôsobu určenia a splatnosti vyrovnacieho podielu, a ďalších práv a povinností člena družstva. Z hľadiska rozhodnutí orgánov družstva sú pre člena záväzné jednotlivé rozhodnutia učené v rámci ich zákonnej pôsobnosti – teda rozhodnutia členskej schôdze (§ 239 ods. 4 a 5 ObZ, resp. § 656 ZOK), predstavenstva (§ 243 ods. 1 a 3 ObZ, resp. § 706 a 707 ZOK) a kontrolnej komisie (§ 244 ods. 1 a 2 ObZ, resp. § 715 ods. 1 a 716 ods. 1 ZOK).³⁴³

3.2.4 Právo na informácie (zoznam členov)

Podľa § 228 ObZ, resp. § 580 ods. 1 ZOK, je družstvo povinné viesť *zoznam všetkých svojich členov*, keďže členovia družstva sa nezapisujú do obchodného registra. Vedením zoznamu je poverené predstavenstvo, pokiaľ stanovy neurčujú iný orgán družstva. Obchodný

³⁴¹ HAVEL: *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 247.

³⁴² Vo výrobných a iných pracovných družstvách ide najmä o uplatnenie pracovnej sily člena družstva, u spotrebného družstva o nákup tovaru v jeho predajni, a v prípade bytového družstva o bývanie v družstevnom byte. [HELEŠIC: *Základy teórie...*, s. 144.]

³⁴³ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodných korporáciách...*, s. 818 - 819.

zákoník vyžadoval, aby zoznam obsahoval určité relevantné údaje a ich zmeny – konkrétne obchodnú firmu alebo názov a sídlo právnickej osoby, meno, priezvisko a bydlisko fyzickej osoby, a výšku členského vkladu vrátane výšky jeho splatenia; stanovy mohli určiť i ďalšie zapisované skutočnosti.³⁴⁴ Inštitút zoznamu členov sa do zákona o obchodných korporáciách preberá z doterajšej úpravy; v záujme ochrany osobných údajov sa však okruh evidovaných údajov stanovuje taxatívne³⁴⁵ a medzi evidované údaje sa zaraďuje aj deň a spôsob vzniku a zániku členstva (§ 580 ods. 2 ZOK).³⁴⁶ Pomocou zoznamu členov si družstvo udržiava prehľad o svojej aktuálnej členskej základni, pričom adresa v zozname členov slúži ako doručovacia adresa pre písomnosti zasielané členovi družstvom – zaslaním predmetnej písomnosti si družstvo splní svoju zákonnú povinnosť oznámiť dotknutému členovi jej obsah. V prípade zhody mien a adries je možné na odlišenie použiť rok narodenia, či relatívne určenie veku člena. Údaje evidované v zozname členov môže družstvo používať len pre svoju potrebu; za iným účelom len so súhlasom člena, ktorého sa týkajú (§ 581 ods. 2 ZOK).³⁴⁷

Člen družstva mal v zmysle obchodného zákonníka právo do celého zoznamu nahliadať a žiadať vydanie písomného potvrdenia o svojom členstve a obsahu jeho zápisu; to však platilo len ohľadom údajov týkajúcich sa výlučne jeho osoby (§ 228 ObZ).³⁴⁸ Nová úprava zachováva toto právo člena v neobmedzenom rozsahu; stanovy môžu upraviť povinnosť úhrady nákladov spojených s vydaním potvrdenia členovi častejšie než raz za rok (§ 581 ods. 1 ZOK). Upravuje sa i oprávnenie člena na opis zoznamu všetkých členov alebo jeho časti na základe písomnej žiadosti (§ 582 ods. 1 ZOK); bývalý člen družstva či jeho právny nástupca môže nahliadať do príslušnej časti zoznamu týkajúcej sa jeho osoby aj po ukončení členstva (§ 583 ZOK).³⁴⁹ Povinnosti družstva viesť zoznam členov korešponduje povinnosť členov družstva bezodkladne oznámiť a zodpovedajúcim spôsobom doložiť každú zmenu údajov, ktoré sa v zozname členov evidujú (§ 580 ods. 3 ZOK).³⁵⁰

³⁴⁴ ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodného práva...*, s. 418.

³⁴⁵ Iné údaje o členovi môže družstvo evidovať len s jeho súhlasom v zmysle zákona č. 101/2000 Sb., *o ochrane osobných údajů*. [HAVEL: *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 218.]

³⁴⁶ Ustanovenie § 580 ods. 2 písm. a) ZOK korešponduje s § 77 ods. 1 NOZ, podľa ktorého pojem *meno* zahŕňa nielen osobné meno, ale i priezvisko. [MARCHAL. In BĚLOHLÁVEK (ed): *Komentář k zákonu o obchodních korporacích...*, s. 2332.]

³⁴⁷ CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 822.

³⁴⁸ Do zoznamu členov mohla v čase účinnosti obchodného zákonníku nahliadnuť aj tretia osoba za predpokladu, že preukázala právny záujem; ak predstavenstvo nahliadnutie nepovolilo, mala tretia osoba právo obrátiť sa na súd. [ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodného práva...*, s. 418.]

³⁴⁹ V zmysle § 582 ods. 2 ZOK môže naďalej nahliadať do zoznamu členov tretia osoba - novo postačí osvedčenie právneho záujmu, resp. úradne overený písomný súhlas člena družstva. [CILEČEK. In ŠTENGLOVÁ (ed): *Zákon o obchodních korporacích...*, s. 823.]

³⁵⁰ Tamže, s. 822 - 823.

S právom člena na informácie korešponduje i zákonom o obchodných korporáciách novo zavedená povinnosť pre družstvo zriadiť *informačnú dosku* (§ 562 ZOK), prostredníctvom ktorej musí družstvo členom poskytovať zákonom stanovené informácie, prípadne i ďalšie informácie určené stanovami.³⁵¹

3.2.5 Povinnosti pracovnej povahy

Obchodný zákonník (§ 226 ods. 2 ObZ) i zákon o obchodných korporáciách (§ 579 ZOK) zakotvujú možnosť podmieniť stanovami členstvo v družstve *pracovným vzťahom* (resp. *pomerom*) k družstvu. Ak je členstvo spojené s pracovným vzťahom (resp. pomerom) k družstvu³⁵², má člen právo na prácu v ňom, a súčasne povinnosť uzavrieť s družstvom pracovnú zmluvu; v súlade s ňou musí v družstve pracovať a má právo na odmenu za vykonanú prácu vrátane ďalších pôžitkov, ktoré sú s výkonom práce v družstve spojené.³⁵³ Každé poskytnuté privilegium pre členov musí byť vždy v súlade s právnymi predpismi a princípmi dobrých mravov.³⁵⁴

Vo vzťahu k novej úprave jednotlivých nemajetkových práv a povinností člena družstva možno zhrnúť, že i táto zložka členského vzťahu je zákonom značne ponechaná prípadnej odlišnej úprave v stanovách družstva. Za určitý nedostatok účinnej právnej úpravy považujem nedostatočnú zákonnú garanciu, že sa družstvo neuchýli k prístupu neprimerane zvýhodňujúcemu majetnejších členov družstva tým, že im prizná vyšší počet hlasov na členskej schôdzi pomerne k ich vyšším členským vkladom spôsobom odporujúcim dobrým mravom; v tomto smere bude určujúci vývoj príslušnej súdnej judikatúry.

3.3 Exkurz do slovenskej právnej úpravy členstva v družstve

Poňatie družstva v slovenskej právnej úprave sa s ohľadom na spoločnú legislatívnu minulosť a členstvo oboch krajín v Európskej únii zásadne neodlišuje od českej právnej úpravy účinnej do 31.13.2013. Na území Slovenskej republiky je naďalej účinný federálny obchodnoprávny predpis, teda zákon č. 513/1991 Zb., *obchodný zákonník*; pričom od novely obchodného zákonníka č. 657/2007 Z.z. sa vo vzťahu k družstvám kladie vyšší dôraz na samosprávu (členstvo orgánov družstva je podmienené členstvom v družstve). Do slovenskej

³⁵¹ Tamže, s. 809.

³⁵² Marchal v tejto súvislosti uvádza, že pracovný pomer člena družstva nie je obmedzený len na družstvá, ktoré ním podmienia vznik členstva v družstve, ale prirodzene vzniká i v družstvách, kde táto podmienka nie je obsiahnutá v stanovách; v takom prípade nemá prípadný zánik pracovného pomeru za dôsledok zánik členstva v družstve. [MARCHAL. In BĚLOHLÁVEK (ed): *Komentář k zákonu o obchodních korporacích...*, s. 2331.]

³⁵³ HELEŠIC: *Družstevní právo v kostce...*, s. 53.

³⁵⁴ ELIÁŠ a kol.: *Kurs obchodního práva...*, s. 419.

právnej úpravy sa obdobne premietlo i Nariadenie o EDS vo forme zákona č. 91/2007 Z.z., o európskom družstve.³⁵⁵ S ohľadom na spoločné znaky slovenskej i českej právnej úpravy družstiev sa v tejto časti svojej práce zameriam výlučne na zvýraznenie odlišností členstva v družstve v pojatí slovenského obchodného zákonníka v porovnaní s českým obchodným zákonníkom, keďže oba pôvodne totožné predpisy viac než dve desaťročia podliehali samostatnému legislatívnemu vývoju.

Do slovenského obchodného zákonníka sa s účinnosťou od 1. februára 2007 dostal pojem *členský podiel*, ktorý nahradil pojmy *členstvo* a *členské práva a povinnosti*. Členský podiel v zmysle ustanovenia § 223 ods. 2 SObZ predstavuje mieru účasti člena na družstve; jeho výška sa určuje podľa pomeru členského vkladu k základnému imaniu družstva, ak stanovy neurčujú inak. Explicitne sa ustanovila možnosť zakotviť v stanovách odlišnú výšku základného členského vkladu resp. vstupného vkladu pre členov družstva, a to nielen pri diferenciacii medzi právnickými osobami a fyzickými osobami (§ 223 ods. 4 SObZ), ale i medzi jednotlivými členmi (§ 223 ods. 2 SObZ). Celkový súčet menovitých hodnôt členských vkladov do družstva sa však musí rovnať menovitej hodnote základného imania družstva. Za predpokladu, že zákon osobitne nestanovuje inak, nesmie družstvo vyplácať svojim členom úroky z členských vkladov (§ 223 ods. 8 SObZ).³⁵⁶

Zákon dáva v ustanovení § 223 ods. 11 SObZ predstavenstvu družstva špeciálnu právomoc požiadať člena družstva o preukázanie zákonného pôvodu prostriedkov tvoriacich jeho *nepeňažný členský vklad*. Ak predstavenstvo nedostane žiadne alebo nedostatočne uspokojivé vysvetlenie od člena družstva, rozhodne o znížení základného imania o jeho členský vklad, čím tohto člena zároveň vylúči z radov členov. V dôsledku tejto skutočnosti sa bude aplikovať ustanovenie § 231 SObZ, ktoré oprávňuje člena odvolať sa na členskú schôdzu a následne podať určovaciu žalobu na neplatnosť uznesenia členskej schôdze; určenie času, počas ktorého je člen družstva oprávnený podať odvolanie (resp. žalobu), nie je zákonom stanovené. V zmysle § 223 ods. 6 SObZ sa za predmet nepeňažného vkladu do družstva považujú i podielnícké listy vydané družstvom podľa zákona č. 42/1992 Zb., o transformácii družstiev. Na splnenie vkladovej povinnosti sa započítava ich menovitá hodnota, pričom sa na ocenenie týchto cenných papierov nepoužije metóda znaleckého ohodnotenia (§ 59 ods. 3 SObZ).³⁵⁷

³⁵⁵ PATAKYOVÁ, Mária. In OVEČKOVÁ, Oľga (ed). *Obchodný zákonník: komentár*. 2. vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2008, s. 880 - 881.

³⁵⁶ Tamže, s. 886 - 888.

³⁵⁷ Tamže, s. 887 - 890.

V porovnaní s českým obchodným zákonníkom obsahuje slovenský obchodný zákonník podrobné pravidlá pre *zvyšovanie a znižovanie základného imania* družstva (§ 223 ods. 9 až 11 SObZ). O zvýšení základného imania môže rozhodnúť predstavenstvo družstva za predpokladu, že ho tým poveria stanovy družstva alebo členská schôdza; pritom musí byť určená výška základného imania. Zvýšenie sa uskutočňuje buď z čistého zisku, alebo aj z iných zdrojov vlastného imania družstva, ak tieto zdroje nie sú účelovo viazané v nedeliteľnom fonde alebo v iných fondoch družstva. Účasť členov družstva na zvyšovaní základného imania závisí od výšky ich doterajších vkladov; v stanovách možno určiť aj iný spôsob účasti. O znížení základného imania a o pomernom znížení členských vkladov členov družstva môže rozhodnúť členská schôdza. Zákonnou podmienkou zníženia je jeho nevyhnutnosť na krytie straty družstva, pričom túto stratu nie je možné kryť z iných zdrojov vlastného imania družstva. Družstvo je taktiež povinné znížiť svoje základné imanie o členský vklad bývalého člena, ak sa jeho dedič (fyzická osoba) alebo právny nástupca (právnická osoba) nestane členom družstva (§ 223 ods. 10 SObZ).³⁵⁸

Určitým spôsobom sa odlišne vníma *uhradzovacia povinnosť* – na rozdiel od českej právnej úpravy nie je v zmysle § 222 ods. 2 SObZ uhradzovacia povinnosť člena družstva limitovaná násobkom členského vkladu, čo však nevylučuje určenie jej maximálnej výšky v stanovách družstva.³⁵⁹

Z hľadiska obsadenia *orgánov* družstva slovenský obchodný zákonník vylučuje členstvo neplnoletej fyzickej osoby v orgáne družstva (§ 238 ods. 1 SObZ) – typicky v prípade, kedy sa členom družstva stala fyzická osoba na základe pracovného vzťahu k družstvu; môže však vykonávať všetky ostatné členské práva a povinnosti. Zákon taktiež v porovnaní s českou úpravou nešpecifikuje podmienky, ktoré musí spĺňať zmocnenec právnickej osoby – člena družstva (§ 238 ods. 2 SObZ).³⁶⁰

V súvislosti s *členskou žalobou* člen slovenského družstva na rozdiel od českej právnej úpravy nemôže žalobu o náhradu škody spôsobenej družstvu podať proti členovi iného orgánu ako predstavenstva družstva (§ 251 SObZ). Určitou zvláštnosťou slovenskej úpravy družstiev je i právo člena družstva podať v mene družstva *žalobu o splatenie vkladu* proti členovi družstva, ktorý je v omeškaní so splatením vkladu, ak členská schôdza nerozhodla o jeho

³⁵⁸ Tamže.

³⁵⁹ Tamže, s. 884.

³⁶⁰ Tamže, s. 914.

vylúčení (§ 251 ods. 2 SObZ). Člen družstva, ktorý podal členskú žalobu, však musí znášať prípadné trovy súdneho konania za družstvo (§ 251 ods. 3 SObZ).³⁶¹

Úprava *neplatnosti uznesenia členskej schôdze* v slovenskom obchodnom zákonníku nezakotvuje lehotu, počas ktorej by bol člen družstva oprávnený podať návrh na vyslovenie neplatnosti uznesenia členskej schôdze v prípade, že sa o jej konaní včas nedozvedel. (§ 242 SObZ); to však podľa môjho názoru výrazne oslabuje právnu istotu družstva.³⁶²

V porovnaní s českou právnou úpravou slovenský obchodný zákonník neviaže *zánik členstva* v družstve na doručenie vyrozumienia o neúspešnej opakovanej dražbe v exekučnom konaní (§ 231 ods. 1 SObZ); navyše judikatúra jasne formulovala záver, že stanovy nemôžu určiť iný spôsob zániku členstva ako stanovuje zákon (*R 57/1996*). Slovenská zákonná úprava taktiež nestanovuje členovi družstva pre podanie odvolania proti rozhodnutiu predstavenstva o vylúčení z družstva, ani pre podanie návrhu na prehlásenie rozhodnutia členskej schôdze o vylúčení z družstva za neplatné, lehotu na uplatnenie týchto práv; zatiaľ čo lehotu na podanie odvolania môžu upraviť stanovy, lehota na podanie návrhu na súd je prakticky neobmedzená, čo je zdôvodnené zaručením práva člena na jeho súdnu ochranu (*R 15/1999*).³⁶³

Na rozdiel od českej úpravy sa podľa § 233 ods. 3 SObZ *vyrovnačí podiel* člena družstva určuje podľa riadnej individuálnej účtovnej závierky za účtovné obdobie, ktoré predchádza účtovnému obdobiu, v ktorom členstvo zaniklo. V súlade s ustanovením § 234 ods. 1 SObZ môžu stanovy družstva určiť iný spôsob vyrovnania ako v peniazoch, určený spôsob však musí byť v súlade s dobrými mravmi.³⁶⁴

Na základe vyššie uvedených skutočností je zrejmé, že sa slovenská právna úprava miestami snažila odstrániť nesúrodosť družstevnej úpravy v pôvodnom znení obchodného zákonníka z doby jeho prijatia. I v slovenskom právnom priestore by sa však s ohľadom na rýchly spoločenský vývoj malo uvažovať o dôslednej novelizácii obchodného zákonníka, či o prijatí nového uceleného obchodnoprávneho predpisu podľa vzoru českej normotvorby.

³⁶¹ Tamže, s. 935 - 937.

³⁶² Tamže, s. 920.

³⁶³ Tamže, s. 905 - 906.

³⁶⁴ Tamže, s. 908 - 910.

Záver

Družstevníctvo bolo v českých i slovenských podmienkach dlhodobo nedoceňované v dôsledku historického vývoja družstiev na našom území, keďže sa po roku 1948 zásadne znehodnotil význam osobnej zložky členského vzťahu. Po odstránení negatívnych dôsledkov socialistickej legislatívy však postupne znovu nadobúdalo pozíciu rovnocenného podnikateľského či asociačného subjektu, na ktorú ju staval súdobý obchodný zákonník. S úlohou družstiev v spoločnosti v neposlednom rade korešponduje i nadnárodná forma družstevníctva, ktorá spoločne s vnútroštátnou družstevnou úpravou poskytuje subjektom práva možnosť združovať sa za účelom vzájomnej spolupráce v tejto osobitej forme obchodnej korporácie.

Proklamovaná dlhoročná snaha o rekodifikáciu českého súkromného práva viedla k očakávaniam právnych teoretikov i laickej verejnosti, že dôjde k posilneniu pozície družstva a zavedeniu dôslednej zákonnej úpravy družstevných vzťahov. Prijatím nového občianskeho zákonníka, na ktorý nadviazal zákon o obchodných korporáciách, vo výsledku dochádza k odstráneniu nejasnej úpravy viacerých súkromnoprávných inštitútov, čo sa prejavuje i v normách regulujúcich postavenie a činnosť družstva.

Vo svojej diplomovej práci som sa primárne zamerlal na analýzu kvality a obsahu účasti člena v družstve. S ohľadom na prevedený výskum môžem zodpovedne konštatovať, že nová zákonná úprava skvalitňuje postavenie člena družstva a vhodne kladie dôraz na dispozitívnosť v nadväznosti na slobodnú vôľu členov pri určovaní smerovania družstva. Rovnako je dôležité uviesť, že zákon o obchodných korporáciách odstraňuje majoritnú väčšinu výkladovo nejasných prvkov členského vzťahu, pričom rešpektuje stávajúcu ustálenú judikatúru českých súdov a súčasne medzinárodné družstevné zásady.

Z hľadiska konkrétnych obsahových a formulačných zmien dotýkajúcich sa inštitútu členstva v družstve zákon o obchodných korporáciách prináša odstránenie nedôvodnej nerovnosti pri zakladaní družstva, kedy boli vo výhodnejšom postavení právnické osoby zakladajúce družstvo než osoby fyzické; pojmovo dochádza k zavedeniu deklaratórneho výpočtu členských práv a povinností, čím sa posilňuje pozícia členskej schôdze, ktorá môže značne rozšíriť obsahovú zložku členstva v stanovách; ďalej má nesporný význam konštrukcia družstevného podielu ako hnutel'ného predmetu právnych vzťahov, pripustenie možnosti jeho spoluvlastníctva a definovanie spôsobov dispozície s ním; ďalším priaznivým aspektom je zákonná úprava spoločného členstva manželov v družstve, ktoré v praxi často

vyvolávalo zbytočné rodinné a právne spory; a v neposlednom rade zákon prináša posilnenie ochrany člena družstva pri jeho vystúpení z družstva pre nesúhlas so zmenami stanov, čo bude mať za dôsledok výraznejšiu obozretnosť pri schvaľovaní nepopulárnych opatrení v družstve. Pre jednotlivé prvky členského vzťahu zákon o obchodných korporáciách zavádza pozitívne obsahové zmeny najmä v súvislosti s vkladovou povinnosťou a vyrovnacím podielom, a obecne spresňuje doposiaľ interpretačne nejasné prvky ďalších členských práv a povinností.

Určitú inšpiráciu pre možné zmeny v českej družstevnej úprave možno nájsť v platnom obchodnom zákonníku Slovenskej republiky. Zaujímavým prvkom členskej žaloby je možnosť podať na iného člena žalobu o splatenie členského vkladu, čím by sa mohla výraznejšie zvýšiť ochrana členov družstva, ktorí si riadne plnia svoju vkladovú povinnosť. K zásadnému posilneniu postavenia člena by mohlo dôjsť vypustením lehoty na podanie žaloby na neplatnosť uznesenia členskej schôdze družstva v prípade, kedy sa člen o jej konaní nedozvedel včas podľa vzoru slovenskej úpravy; nárastu kvality tohto práva člena by však automaticky zodpovedal pokles právnej istoty vo vzťahu k samotnému družstvu.

Záverom je nutné uviesť, že i bez ohľadu na možný ďalší vývoj právnej úpravy družstiev v českom právnom poriadku je súčasný právny stav výrazne priaznivejší pre člena družstva než v čase účinnosti obchodného zákonníka. Došlo k zásadnému odstráneniu neprehľadnosti a nekomplexnosti právnej úpravy družstiev, pričom sa zodpovedne prihliadalo k záverom dovodeným právnou doktrínou i relevantnou judikatúrou. Aj keď sú nové súkromnoprávne predpisy účinné len niekoľko mesiacov, a určité aspekty ich obsahovej stránky budú nesporne predmetom odbornej diskusie, spracovanie novej obecnej úpravy družstva považujem za vhodne zodpovedajúce súčasným spoločenským i právnym podmienkam.

Zoznam použitých zdrojov

Odborná literatúra

- BĚLOHLÁVEK, Alexander J. a kol. *Komentář k zákonu o obchodních korporacích*. 1. vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 2733 s.
- ČÁP, Zdeněk, JAHELKA, Petr, JOSKOVÁ, Lucie a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Výklad jednotlivých ustanovení včetně návaznosti na české a evropské předpisy*. 1. vydanie. Praha: Linde Praha a. s., 2013. 784 s.
- DVORŮŽEK, Tomáš. *Družstevní právo*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2001. 252 s.
- ELIÁŠ, Karel a kol. *Kurs obchodního práva. Obchodní společnosti a družstva*. 6. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. 538 s.
- ELIÁŠ, Karel a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vydanie. Ostrava: Sagit, 2012. 1120 s.
- FIALA, Josef a kol. *Meritum – Občanské právo*. 1. vydanie. Praha: ASPI, 2006. 1000 s.
- HAVEL, Bohumil a kol. *Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou*. 1. vydanie. Ostrava: Sagit, 2012. 300 s.
- HELEŠIC, František. *Družstevní právo v kostce*. 1. vydanie. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. 230 s.
- HELEŠIC, František. *Evropské a české družstevní právo*. 1. vydanie. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. 510 s.
- HELEŠIC, František. *Obecné otázky evropského a českého družstevního práva*. 1. vydanie. Praha: Nakladatelství ŠEL, 2005. 111 s.
- HELEŠIC, František. *Základy teorie evropského a českého družstevního práva*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2009. 413 s.
- HURDÍK, Jan. *Právnícké osoby a jejich typologie*. 2. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2009. 120 s.
- MALÝ, Karel a kol. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 1. vydanie. Praha: Linde, 1997. 572 s.
- OVEČKOVÁ, Olga a kol. *Obchodný zákonník: komentár*. 2. vydanie. Bratislava: Iura Edition, 2008. 983 s.
- POKORNÁ, Jarmila. *Subjekty obchodního práva: vybrané problémy*. 1. vydanie. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 379 s.

- ŘÍMALOVÁ, Olga, HOLEJŠOVSKÝ, Josef. *Družstva*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 1999. 407 s.
- ŠTENGLOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. *Obchodní zákoník: komentář*. 13. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010. 1447 s.
- ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2013. 1008 s.
- ŠVARC, Zbyněk a kol. *Základy obchodního práva*. 3. vydanie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 426 s.
- ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan a kol. *Občanské právo hmotné I*. 5. vydanie. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 460 s.
- ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta a kol. *Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2008. 1236 s.
- VEČERKOVÁ, Eva a kol. *MERITUM – Obchodní právo*. 2. vydanie. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 1208 s.

Odborné články

- PÉNZEŠ, Peter. K 160. výročiu založenia prvého úverového družstva. *Mezinárodní a srovnávací právní revue*, 2005, roč. 5, č. 14, s. 145 – 160.

Judikatura

- rozsudok Nejvyššího soudu ČR zo dňa 14.10.1998, sp. zn. 1 Odo 103/97
- rozsudok Nejvyššího soudu ČR zo dňa 04.04.2000, sp. zn. 29 Cdo 1633/99
- rozsudok Nejvyššího soudu ČR zo dňa 21.08.2003, sp. zn. 29 Odo 146/2003
- rozsudok Nejvyššího soudu ČR zo dňa 25.02.2004, sp. zn. 29 Odo 891/2003
- rozsudok Nejvyššího soudu ČR zo dňa 08.06.2004, sp. zn. 29 Odo 984/2003
- rozsudok Nejvyššího soudu ČR zo dňa 31.08.2004, sp. zn. 29 Odo 1107/2003
- rozsudok Nejvyššího soudu ČR zo dňa 01.09.2004, sp. zn. 29 Odo 1145/2003
- rozsudok Nejvyššího soudu ČR zo dňa 13.04.2005, sp. zn. 29 Odo 464/2004
- rozsudok Nejvyššího soudu ČR zo dňa 25.04.2007, sp. zn. 29 Odo 460/2005
- rozsudok Nejvyššího soudu ČR zo dňa 16.11.2010, sp. zn. 29 Cdo 4262/2009
- uznesenie Nejvyššího soudu ČR zo dňa 14.01.2003, sp. zn. 32 Odo 666/2002
- uznesenie Nejvyššího soudu ČR zo dňa 16.11.2004, sp. zn. 29 Odo 433/2004
- uznesenie Nejvyššího soudu ČR zo dňa 27.04.2006, sp. zn. 29 Odo 1374/2005
- uznesenie Nejvyššího soudu ČR zo dňa 31.03.2009, sp. zn. 29 Cdo 251/2009

- uznesenie Nejvyššího soudu ČR zo dňa 15.12.2009, sp. zn. 29 Cdo 489/2009
- uznesenie Nejvyššího soudu ČR zo dňa 25.08.2010, sp. zn. 29 Cdo 4279/2008
- uznesenie Nejvyššího soudu ČR zo dňa 03.11.2010, sp. zn. 31 Cdo 4739/2008
- uznesenie Nejvyššího soudu ČR zo dňa 21.12.2010, sp. zn. 29 Cdo 4002/2009
- uznesenie Nejvyššího soudu ČR zo dňa 31.03.2011, sp. zn. 29 Cdo 4838/2009
- uznesenie Nejvyššího soudu ČR zo dňa 21.07.2011, sp. zn. 29 Cdo 865/2010
- uznesenie Nejvyššího soudu ČR zo dňa 20.09.2011, sp. zn. 29 Cdo 2684/2011
- uznesenie Nejvyššího soudu ČR zo dňa 15.02.2012, sp. zn. 29 Cdo 1367/2011
- uznesenie Nejvyššího soudu ČR zo dňa 15.02.2012, sp. zn. 29 Cdo 2145/2010
- uznesenie Nejvyššího soudu ČR zo dňa 28.03.2012, sp. zn. 29 Cdo 136/2011
- uznesenie Nejvyššího soudu ČR zo dňa 28.01.2014, sp. zn. 29 Cdo 2080/2012
- rozsudok Vrchního soudu v Praze zo dňa 10.03.2003, sp. zn. 14 Cmo 429/2003

Právne predpisy

- legislatíva ES/EU: Nařízení Rady 1435/2003 zo dňa 22. júla 2003, o statutu evropské družstevní společnosti (SCE). Úr. vest. L 207, 18. augusta 2003, s. 1 a nasl.
- aktuálne znenie: usnesení předsednictva ČNR o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, uveřejněné pod č. 2/1993 Sb.
- aktuálne znenie: zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v znení neskorších predpisov
- aktuálne znenie: zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v znení neskorších predpisov
- aktuálne znenie: zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v znení neskorších predpisov
- aktuálne znenie: zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, v znení neskorších predpisov
- aktuálne znenie: zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v znení neskorších predpisov
- aktuálne znenie: zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), v znení neskorších predpisov
- historické znenie: zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v znení zákona č. 202/2012 Sb. účinnom ku dňu 31. december 2013

- historické znenie: zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v znení zákona č. 179/2013 Sb. účinnom ku dňu 31. december 2013
- legislatíva Slovenskej republiky: zákon č. 513/1991 Zb., obchodný zákonník, v znení neskorších predpisov

Abstrakt

Táto diplomová práca pojednáva o právach a povinnostiach člena družstva. Keďže sa jedná o rozsiahlu oblasť družstevného práva, kladie sa dôraz na ich vývoj v súvislosti s prijatím nových súkromnoprávných predpisov. Predmetom skúmania je zmena obsahu práv a povinností členov družstva a jej prejavy na kvalite členského vzťahu. Práca je členená do troch kapitol. Prvá kapitola spracováva obecné pojmové východiská (teória podnikania formou združovania osôb, právnická osoba, družstvo a jeho historický vývoj). Druhá kapitola sa zameriava na vymedzenie členstva v družstve (spôsoby vzniku a zániku členstva, členský podiel a družstevný podiel). Tretia kapitola rozoberá jednotlivé majetkové a nemajetkové práva a povinnosti člena družstva v pojatí obchodného zákonníka a nového zákona o obchodných korporáciách, s poukazom na odlišný vývoj slovenskej obchodnoprávnej úpravy členstva v družstve.

This thesis discusses the rights and obligations of the members of the cooperative. Since it is a large area of cooperative law, the thesis focuses on their development in the context of the adoption of new private – law statutes. The subject of research is concentrated on the change of the content of the rights and obligations of members of the cooperative and its manifestations on the quality of member relationship. The thesis is divided into three chapters. The first chapter treats with the general conceptual assumptions (theory of business association of persons, legal person, cooperative and its historical development). The second chapter focuses on the definition of membership in a cooperative (methods of creation and termination of membership, membership share and cooperative share). The third chapter discusses the various material and non – material rights and obligations of the members of the cooperative conceived of the commercial code and the new statute on commercial corporations, with reference to the different development of Slovak commercial – law rules of membership in a cooperative.

Zoznam kľúčových slov

Družstvo, bytové družstvo, sociálne družstvo, história družstva, členský podiel, družstevný podiel, člen družstva, členský vzťah, vznik členstva, prevod družstevného podielu, prechod družstevného podielu, zánik členstva, majetkové a nemajetkové práva a povinnosti člena družstva.

Cooperative, housing cooperative, social cooperative, history of the cooperative, membership share, cooperative share, member of the cooperative, member relationship, creation of membership, transmission of the cooperative share, transition of the cooperative share, termination of membership, material and non – material rights and obligations of the member of the cooperative.